

Deze film is beschikbaar gesteld door het KITLV, uitsluitend op voorwaarde dat noch het geheel noch delen worden gereproduceerd zonder toestemming van het KITLV. Dit behoudt zich het recht voor een vergoeding te berekenen voor reproductie. Indien op het originele materiaal auteursrecht rust, dient men voor reproductiedoeleinden eveneens toestemming te vragen aan de houders van dit auteursrecht.

Toestemming voor reproductie dient men schriftelijk aan te vragen.

This film is supplied by the KITLV only on condition that neither it nor part of it is further reproduced without first obtaining the permission of the KITLV which reserves the right to make a charge for such reproduction. If the material filmed is itself in copyright, the permission of the owners of that copyright will also be required for such reproduction. Application for permission to reproduce should be made in writing, giving details of the proposed reproduction.

SIGNATUUR MICROVORM:

*SHELF NUMBER
MICROFORM:*

M META 0810

MISERERE

DOOR

Anna de Savornin
Lohman

RE

min

PN 008 688 790

BIBLIOTHEEK KITLV

0085 4008

CC-2730-N

Bruy, P.D., 429

ANTIQUARIAAT BATAVIA

Dorpsstraat 171

NL-2992 AA Barendrecht

The Netherlands

PPN COP 602-700

MISERERE

L 1992280

MISERERE

DOOR

ANNA DE SAVORNIN LOHMAN

~~~~~  
Denn kein anderes Wesen ist jammervoller auf Erden  
Als der Mensch, von Allem was Leben haucht und sich reget.  
HOMERUS, ILIAS (Vertaling van J. H. Voss).

Dies prees ik de dooden, die alreede gestorven waren,  
boven de levenden, die tot nog toe levend zijn. Ja hij is  
beter dan die beiden, die nog niet geweest is.

PREDIKER. Hoofdst IV, vers 1-3.  
~~~~~

TWEEDE DRUK

ca. 1896

AMSTERDAM
P. N. VAN KAMPEN & ZOON

EENE GESCHIEDENIS VAN 'S LEVENS LIJDEN.

Het was een van die schandalen van den dag, die voor een oogenblik de gewone onderwerpen van gesprek verdringen, de menschen uit hun eentonigen sleurigen gang eventjes doen opschrikken, van den eenen kant van het land naar den anderen een schok te weeg brengen.

Het groote bankiershuis van Arnevelde en Sweertinck was failliet, op eerlooze wijze fout gegaan.

Van Arnevelde had zich nog intijds uit de voeten weten te maken, maar Sweertinck werd dood in zijn kamer gevonden, op zijn lessenaar een leeg morphinefleschje, zwiigende getuige van de wijze waarop hij zijn aardsche straf was ontvlucht.

Het was een groot, machtig kantoor geweest jarenlang. Door heel het land had het een goeden naam genoten, omdat de beide chefs zich kenmerkten door eene voorkomendheid in den omgang, eene welwillende belangstelling, ook in de onbeteekenendste zaakjes van den kleinen man, die hun eene algemeene sympathie, een ver reikenden invloed hadden doen verkrijgen. De eenvoudige winkelier, de bescheiden koopman, die na jarenlangen arbeid een klein fortuintje voor den

ouden dag hadden saamgespaard, kwamen hun kapitaalje dáár beleggen, en vonden er een even gewillig gehoor, een even beleefde behandeling, als de rijke bezitters, wier winstgevende papieren er bewaard werden in groote onvernietigbare brandkasten.

— Maar dat alles was schijn geweest, een stukje schijn van heel dat schijnleven dier maatschappij die „Vanity Fair” heet. Achter dat masker van liefde hadden zich eigenbelang en hebzucht verborgen gehouden. — Toen een paar snel opeenvolgende faillissementen in het buitenland veel van zich deden spreken, was er voor het eerst gemompeld: „dat van Arnevelde en Sweertinck ook niet goed stonden.” De beide hoofden van de firma hadden zich tegenover die geruchten verdedigd met eene dubbele mate van onbevangenheid, met de verzekerde glimlachjes van menschen die heelmaal op hun gemak zijn. — Maar enkele wantrouwige, overvoorzichtige lieden haalden, toch bang geworden, hun depôts terug. Er werd iets bekend van moeilijkheden die daarbij zouden hebben plaats gehad, van verzoeken om uitstel, afmakerijen. Het wantrouwen sloeg in eens over in eene paniek, met die snelheid welke angst voor eigen verlies meebrengt. Men bestormde de firma om teruggave van toevertrouwde gelden, papieren van waarde . . .

Toen was dat slot gevolgd, „pakkend” slot van een drama uit de werkelijkheid: het personeel vond het kantoor gesloten, van Arnevelde gevlucht, Sweertinck dood.

In de zoogenaamde „groene kamer”, waar 's avonds thee gedronken werd als er geen visite kwam, zaten ze er over te praten.

Halthewhegen, een en al deftigheid, met zijn kalen schedel en grijze bakkebaarden en zelfbewust, onbetekenend voorkomen, stond tegen zijn vrouw de phrases uit de courant te herkauwen die hij bijzonder mooi vond: afgemeten, met ziellooze, koude woordjes, zonder er zich bij op te winden, zooals dat pas geeft voor iemand, die zich zijner voornaamheid bewust is en — er zelf niets bij te verliezen heeft.

„Het is heel juist en verstandig uitgedrukt in dat artikel,” zei hij op zijn gewonen toon van genadige meerderheid. „Men moet maar niet te veel medelijden hebben met een deel van die zoogenaamde slachtoffers, die hun geld alleen in zulke zaken steken uit speculatiezucht, uit winstbejag. Zij willen in eens rijk worden door gewaagde beursoondernemingen, natuurlijk altijd ten koste van anderen, die van dezelfde speculatie de dupe moeten worden. Zie je, dat is inderdaad onzedelijk, — dat is een kwaad dat zich zelf straft. Neen, weet je, wie eigenlijk te beklagen zijn? Die mindere menschen, die er al hun eerlijk verdiende spaarpenningen bij inschieten. Die hebben jarenlang voor zoo'n kapitaalje moeten werken, en natuurlijk gemeend dat het in zoo'n groote zaak veiliger was belegd dan elders. En nu kunnen zij weer van voren af aan beginnen. Dat is hard. Daar heb ik wezenlijk mee te doen.” —

En hij schudde plechtig-somber het hoofd, heel ingenomen met zijn mooie tirade, zich zelf heel menschlievend vindend, dat hij, midden uit zijn aristocratische

voornaamheid, zich wel wou verwaardigen voor die „mindere menschen” een paar phrasen over te hebben.

Bij phrasen bleef het overigens bij hem. In zijn zak te tasten om iemand die aan den rand van den ondergang stond, met een paar honderd gulden misschien, te helpen — dáár dacht hij nooit aan. Voor zulke gevallen hield hij er de goedkoope theorie op na, dat armoede eigen schuld is en menschen, die werken willen, nooit in nood behoeven te geraken. Met diezelfde theorie kon hij ook iederen bedelaar een weigerend antwoord geven. „Zulke lieden helpen de luiheid in de hand werken, de ondeugd aanmoedigen,” zei hij deugdzaam. En een dito braaf beginsel liet hem ook niet toe geld uit te leenen. „Men moest de menschen immers niet in verzoeking brengen, meer uit te geven dan zij hadden, en het dan later niet te kunnen terugbetalen.”

Maar hij was toch een heel nuttig, onmisbaar lid van „Vanity Fair”: President van de plaatselijke afdeling van het Nut, Secretaris van eene Vereeniging tot Werkverschaffing, Voorzitter der kiesvereeniging Nederland en Oranje, lid van eene Commissie tot Verbetering van het lot van ontslagen gevangenen, van eene andere tot Bevordering van openbare zedelijkheid. En hij hield in de vergaderingen van die nuttige instellingen roerend welsprekende redevoeringen, waarin veel voorkwam van „de plicht eens medeburgers” en „liefde tot den naaste” zoodat de wereld hem bijzonder „humaan” vond — en hij zelf vond dat ook. Hij beeldde zich te goeder trouw in, dat hij op die wijze werkelijk iets voor anderen deed.

Mevrouw Halthewhegen had, zooals gewoonlijk, niet geluisterd, verdiept in de zorg van het thee zetten, die

heel precies geprepareerd moest worden: twee lepeltjes Chineesche soort op drie en een derde Javasche. Dat interesseerde haar nu eigenlijk veel meer, dan het lot der slachtoffers der firma van Arnevelde en Sweertinck. Maar gedurende haar huwelijksleven had zij zich aangewend, wanneer haar man dergelijke redenaties ten beste gaf, hem te bevredigen met passende stopwoordjes: — „zeker, zeker, 't is ieslijk, heel ieslijk,” zei ze, met die typisch-friesche uitspraak van de letter ij, die haar afkomst uit het Noorden steeds verried. — Met een plezierige zucht van welbehagelijke luiheid leunde zij haar weldoorvoed lichaam in den fauteuil terug, de kleine aristocratische handjes in den schoot gevouwen, blanke mooie handjes van niets-doen, die zich nooit behoefden te vermoeien met arbeid. — Er glom eene uitdrukking van onnoozele tevredenheid op haar gelaat: tevredenheid met zich zelve, met haar man en haar kind, met haar comfortabel „home” en mooie verzameling antiek porselein, een gevoel van vage voldaanheid met alles, wat in haar onbeduidend hoofdje door dat begrip „alles” werd omvat: alles wat haar zelve betrof, want verder waren hare weinige en egoïstische hersenen niet gewoon te denken. Voor de ellende, het jammer van heel een zuchtende maatschappij om haar heen had zij geen gedachte over. —

Halthewhegen had er nog niet genoeg van.

„Je moest dat artikel maar eens heelemaal aan de dames voorlezen,” richtte hij zich tot Derfurt, die bij de tafel zat, in de courant lezende, er zóó over gebogen, dat zijn gelaat bijna onzichtbaar bleef — alleen een streep licht van de lamp, schuin over zijn haar vallende,

dat mooie blonde haar, dat, zooals Lucie lachend placht te beweren, haar het eerst op hem had doen verlieven.

Hij durfde niet van houding veranderen, niemand zijn gelaat laten zien terwijl hij, aan den wensch van zijn aanstaanden schoonvader gehoor gevend, begon te lezen, werktuigelijk, met een toonlooze stem, die hem zelve vreemd voorkwam, alsof zij aan een ander toebehoorde dan aan hem. Het was hem, alsof hij zijn eigen vonnis moest voorlezen: woord voor woord. Het ging nu nog scherper, nog pijnigender in hem, dan toen hij het daareven had moeten hooren, verwaterd in Halthewhegen's phrasen-welsprekendheid.

„Onzedelijk” noemde de schrijver van dat artikel het, zich te willen verrijken door speculeeren. En het was waar. Hij zag dat nu zoo goed in, nu hem dat doekje van zelfverblindend ruw was afgescheurd: eene wreede onafwijsbare waarheid. Hij ook had daaraan meegedaan, getracht zijn wankelend fortuin te redden op die onzedelijke manier, zich laten verleiden door van Arnevelde, die hem van Amerikaansche spoorwegeffecten enorme winsten had voorgespiegeld.

Maar diezelfde winst, die hem er dan bovenop moest helpen, was immers het verlies, de ondergang van anderen met wier mislukte berekening hij zich verrijkte. Dat had hij zoo niet ingezien, niet willen inzien mischien, in zijn koortsige jacht naar geld, dat voor hem, den ten onrechte rijk gewaande, zelf behoud beteekende. Nu was het hem zoo duidelijk in eens, zoo akelig duidelijk, nu hij zelf tot de bedrogenen behoorde in plaats van tot de bedriegers.

— Hij had de courant van zich geschoven, staarde

zwijgend in de lamp, met haar zacht getemperd licht van geel-zijden kap.

„Ja, het komt wezenlijk niet te pas, dat de menschen zoo op allerlei wijzen aan geld zoeken te komen, daar „hêt die krant wel geliek aan,” murmelde mevrouw Halthewhegen, zich gehouden voelend weer iets te zeggen, in antwoord op dat artikel, voorgelezen ter harer stichting; onverschillig, gedachtenloos, hare kleinzielige hersentjes heelemaal bezig met het inschenken der thee, in de mooie kopjes van oud-blauw. Voor haar was het nooit eene questie geweest hoe „aan geld te komen.” Zij had het bezeten van hare geboorte af, veilig belegd in vette, veel huur gevende landerijen in Friesland. Het rijk-zijn was voor haar een natuurlijkheid; het sprak van zelf dat zij alles moest kunnen koopen, wat haar oog en tong begeerden; — maar voor andere menschen vond zij dat heel onnoodig, eene malle pretensie; „men moest tevreden zijn met hetgeen men had,” — die leer verkondigde zij naief-gemoedelijk, omdat zij voor haar zelve niet zwaar in toepassing was te brengen.

Lucie zat naast haar, als een wel opgevoede jonge dame bezig met een niets-nuttig handwerkje, hare gedachten ver weg in een mooi droomenland, niet geïnteresseerd in het droge onderwerp, met de onschuldige zelfzucht van heel jonge menschen, die van het leven nog niets begrijpen, niets kennen dan hun eigen klein kringetje.

Lachend hield zij hare hand nu in eens voor Derfurt's oogen.

„Niet zoo staren langer,” vroeg zij liefkoozend. „Foei, je bent er heelemaal melancholiek door geworden. Denk nu niet langer over die nare geschiedenis, je kunt er

immers toch niets aan veranderen; ik zal voor je zingen, dat zal je opvroolijken; kom mee naar de piano — dan zullen wij samen iets uitzoeken.”

Hij stond werktuigelijk op, haar antwoordend met een glimlach die even werktuigelijk was. En bij het licht van de lamp, dat nu helder over hem kon stralen, zag zij plotseling hoe ellendig hij er uitzag; bleek en afgemat van aanhoudende spanning en slapeloze nachten.

„Scheelt er wat aan?” riep zij verschrikt. „Je ziet er niets goed uit.”

„Niet? Wel mogelijk; ik kan maar niet van die hoofdpijnen afkomen,” zei hij ontwijkend, zijn gewoon voorwendsel aangrijpend.

„Och, die nare hoofdpijn,” beklagde Lucie hem. Hij had haar telkens daardoor tevreden gesteld in den laatsten tijd, als zij zich verwonderd had over zijn weinig opgewekt zijn, zijn zenuwachtigheid. „Arme jongen, je moet wat stil gaan zitten: hier is het een goed plaatsje, kom maar.” En zij trok hem mee naar een divan in een hoek van de kamer, waarheen de eenige lamp maar schemerige deelen van licht zond.

„Dat doet je goed; doet het niet?” vroeg zij, met een blij gevoel van voor hem te mogen zorgen, met dat vrouwelijk instinct van willen oppassen, helpen.

„Ja, dankje. Het doet me goed hier,” herhaalde hij hare woorden, inderdaad eene beterschap van oogenblik voelend, door die halve duisternis om hem, die de uitdrukking van zijn oogen onbestemd deed wegflauwen. In lichamelijke afmatting leunde hij achterover, en Lucie ging stil naast hem zitten, zijne hand in de hare, streeklend zijn mooi haar in sentimenteel verliefd zijn.

Hij kon het niet uithouden. Het was als een lichamelijke pijn, die zij hem aandeed: dat onschuldig in zijne ongesteldheid gelooven, hem willen koesteren. Er moest nu een einde aan komen. Alles beter nog dan haar langer te bedriegen, in dezen waan te laten dat er niets was dan een weinig hoofdpijn.

Zenuwachtig storl hij weer op, ging naar de piano: „ik dacht dat je voor ons zingen zoudt,” zeide hij gedwongen-vroolijk.

„Zal het dan je hoofdpijn niet verergeren?”

Mevrouw Halthewhegen, half ingedommeld in haar fauteuil, keek even loom op.

„Weer hoofdpijn, Ernst?” vroeg zij geeuwend. „Mij dunkt, je hebt daar veel last van tegenwoordig. Ik vind dat je er toch eens met den dokter over moest spreken.”

„Ja, dat vind ik ook,” zei Halthewhegen in eens, stekelig, van achter een boek weg. En beteekenisvol liet hij er op volgen: „ik zou de eigenlijke oorzaak van die vreemde ongesteldheid wel eens willen weten.”

Derfurt draaide zich van de piano om, naar hem heen, zag zijn aanstaanden schoonvader scherp in de kleine glurende oogjes. Toen begreep hij, dat zijn geheim reeds werd vermoed.

Het kon hem ook niet meer schelen nu. Het was immers toch alles uit; — hij had niets meer te hopen. Er kwam in eens eene reactie over hem van groote kalnte.

En aan de piano zat Lucie en zong met haar kinderlijk onvolkomen stem een lied van scheiden:

„Das ist im Leben hässlich eingerichtet
Dass bei den Rosen gleich die Dornen stehn,

— Und was das arme Herz auch sehnt und dichtet,
Zum 'Schlusse kommt das Auseinandergehn.

In deinen Augen habe ich einst gelesen,
Es war darin von Lieb und Treu ein Schein;
Behüt' dich Gott, es wär zu schön gewesen;
Behut' dich Gott: es hat nicht sollen sein."

Het morgenlicht viel vol in Lucie's boudoirtje, breede glansen streepend in het van zachte nuancen samenvloeiend tapijt, gloeiend op de elegante, onbruikbare schrijfgereedschappen van goud en zilver, die pronkten op een bureautje, schuins voor een van de ramen.

Er was iets weeks, iets willoos in den toon van heel die kamer, in de onbestemd-blauwe kleur der gordijnen en draperieën en plafond-schilderingen, in de voorstellingen der platen aan de muren: eene jonge weduwe wegsmeltend in smart aan den ledigen stoel van haar man, een tranenvol afscheid tusschen een uittrekkend officier en een jong meisje, eene Magdalena het kruis omvattend, een vergroote afdruk naar de bekende photographie uit Chamisso's *Frauenliebe und Leben*: „Nun hast Du mir den ersten Schmerz gethan"; — iets weeks ook in de nietszeggende, kostbare en toch waarde-looze beeldjes en vaasjes en prullen, die elkaar verdrongen op den witmarmeren schoorsteenmantel, op de tallooze tafeltjes en étagères van verguld en pluche, waarover men haast viel, zoovele stonden er dooreen. Er was geen eenheid, geen stijl in de wijze, waarop fraai en onfraai hier dooreen waren gemengd. Geen vaste hand had geschikt, geordend, geweten hoe het wezen moest, met den smaak van eene uitgesprokene individualiteit.

Het was het lijdelijke, onbestemde in Lucie's karakter, dat zich er in had afgedrukt, alles aannemend zooals zij het gekregen had, bij verschillende gelegenheden, van verschillende menschen met uiteenloopende smaken, — het opéénhoopend als een chaos van mooi en leelijk door elkaar, die omging buiten haar slappen wil om.

In een hoek, op een ezel van Japansch-verlakt, met een blauw zijden draperie er omheen, stond eene groote photographie, eene buste van Ernst Derfurt, die hij voor haar had laten maken, toen het engagement publiek werd: een schrander, innemend gezicht, met een gedecideerden trek om den mond, onder den blonden knevel, en met ernstige oogen, te ernstig bijna voor zijne jonge jaren; oogen, die meer naar binnen, in zich zelven, dan naar hetgeen rondom ze was schenen te zien, alsof een vage nevel van melancholie ze omfloersd hield. — Op een klein tafeltje, tusschen twee mollige causeusetjes in, waarin ze met haar vriendinnen neerzank in intieme babbeluurtjes van vrouwelijke expansiefheid, was nog eene andere photographie van hem, haar naast zich, van een weinig lateren datum: hij haar aanzierende met een geforceerden glimlach, die niet tehuis hoorde op zijn een beetje droefgeestig gelaat; zij, met den weerschijn van het rozerood morgenlicht haars opgaanden levens zonnig gespiegeld op haar lief gezichtje, veel meer nog bekoorlijk door eene onschuld van achttien onbedorven jaren, dan door de lijnen die er op aanwezig waren eener veelbelovende schoonheid; een gezichtje, waarin het wreede leven nog geene onuitwischbare kenmerken van zijn ijzeren greep had ingedrukt, waarin de ondervinding, die karakters vormt, nog geen sporen had getrokken:

een gezichtje nog omsluierd door haar jeugd en haar geluk.

In eene effen zwarte amazone, die nauw om haar nog niet geheel ontwikkelde taille sloot, de voet een weinig ongeduldig trippelend nu en dan, stond Lucie voor een der ramen en staarde naar buiten, de lange oprijlaan langs, waar een rijknecht haar paard, wachtend, liet op en neder stappen.

Het begon haar te vervelen nu, dat hij maar niet kwam om haar af te halen.

Waarom paste hij ook niet behoorlijk op zijn tijd? Zij had toch wel recht die attentie van hem te verlangen, dacht zij, met een begin van boosheid. Het was waarlijk al te erg. Zij herhaalde weer het kijken op haar horloge, vergeleek haar tijd met dien van devergulde pendule op den schoorsteenmantel. Ja, het was zonder eenigen twijfel werkelijk tien uur; en om negen had hij er moeten zijn.

En, uit haar humeur, — ondanks haar toegevend karakter toch snel pruilend door het vele haar zin geven dat men haar, eenig kind, placht te doen, herhaalde zij zich knorrig: „het is te erg; ik wil het niet langer verdragen zoo behandeld te worden.”

Haar blik ging over het fluweelig tenniseveld, nog met een vochtig waas van morgendauw gedoopt, de laan in, verder nog, tot aan het uiterste punt dat zij zien kon: het witte bruggetje opdoemende aan het einde bij de portierswoning, de lijnen er van ineensmeltend, verdwijnend in de beukenblaren van de boomen dáár: een vlakke goudbruin, gebroken door witgrijze tinten. Minuten lang stond zij zoo, het hoofd half liggend tegen de spiegelruiten om beter te kunnen zien, de oogen

starend in die wegflauwende verte — ; dan, in eens, met plotseling opkomende heftigheid, liet zij zich in een stoeltje neervallen, nam de rijzweep werktuigelijk van de tafel, haar klemmend over de opgetrokken knieën.

„Ze zou het hem dan toch eens zeggen straks, dat ze zoo'n nonchalante behandeling niet langer wou verdragen. Ze bedankte er voor, zich zoo voor den gek te laten houden. Er was in den laatsten tijd telkens een en ander gebeurd, dat haar recht gaf zich te beklagen. Daar was b. v. die reis in eens naar Amsterdam, nog wel op den verjaardag van Mama. Hij had haar maar afgescheept met „zaken” die geen uitstel duldden, maar wat het eigenlijk geweest was, wist niemand nog, en zij had het maar moeten goedpraten tegenover de kennissen, die duidelijk genoeg hadden laten doorschemeren, dat zij het vreemd vonden. En dan die zichtbare verstrooidheid, dat lange stilzwijgen gedurig, wanneer zij met hem plannen wilde maken voor hun toekomst. Wat was er dan toch? Hield hij niet meer van haar? Dan moest hij het maar liever ronduit zeggen!”

Toen ging de scène van den vorigen avond haar door het hoofd.

Met het veranderlijke, een beetje zenuwachtige, eigen aan haar wankelend karakter, begon zij zich in eens over een nieuw denkbeeld op te winden. Als hij nu eens ziek was, misschien. Hij had immers over hoofdpijn geklaagd. O, zeker, dat moest het zijn. Hij was al lang lijdend waarschijnlijk, en trachtte dat voor haar te verbergen. Dat verklaarde alles. Daarom die geheimzinnige reis naar Amsterdam, waar hij zeker een specialiteit was gaan raadplegen. Natuurlijk had hij haar dat niet wil

len zeggen. En dat ook maakte hem zoo in zich zelf gekeerd, zoo melancholiek soms, die voortdurende pijnen en die pogingen om zich tegenover haar goed te houden. Arme, lieve Ernst! En in plaats van medelijden met hem te hebben, was zij daareven nog zoo onrechtvaardig boos op hem geweest! — Maar nu had zij geraden, begrepen, en nu zou alles beter worden, alles! Midden in haar medegevoel met hem, met zijn vermeend lijden, kwam eene teere opwelling van echt vrouwelijke blijdschap, omdat zij hem nu zou kunnen toonen hoe lief zij hem had, hem zou mogen vertrouwen. — En in haar jong levenslustig oog kwam een vochtige glans, om hetgeen zij zag daarginds in een toekomst, die rozig haar tegenschemde, veraf en toch dichtbij al, eene toekomst van altijd bij hem zijn, altijd aan zijn zijde, gereed hem te koesteren en te verplegen, wanneer hij dat behoefde.

In een extase van geluk nu, maakte zij het medailon aan haar horlogeketting open, en drukte haar lippen op een portretje van hem, dat zij dáárin droeg, altijd bij zich . . . —

„Het spijt mij zoo dat ik je zoo lang heb laten wachten,” zei hij binnenkomend; „ik had een paar heel noodige brieven te schrijven.”

Zij viel hem om den hals, hartstochtelijker, onstuimiger dan gewoonlijk, in haar vreugde dat hij toch niet ziek was.

„O, Goddank, Goddank, dat je er bent; ik was zoo ongerust.”

„Ongerust, lieveling? Waarom dan?”

„Omdat ik dacht, dat je ziek waart geworden. Je

zaagt er zoo slecht uit gisteren, en je klaagdet over hoofdpijn immers! Voel je je nu heusch heelemaal beter? Zeg het me toch ronduit. Je moet me alles altijd ronduit zeggen, Ernst, alles en alles.”

Zij had hem nog vast in hare omhelzing, haar hoofd aan zijn schouder, de groote blauwe kinderoogen vol teerheid op zijn gelaat gevestigd.

Hij maakte zich los van haar. Het was meer dan hij dragen kon, die onschuldige blik van vertrouwen in hem. —

Hij was gekomen om het haar te zeggen, nu in eens, dadelijk. Het vaste voornemen daartoe had hem bijna kalm gestemd; toen hij naar haar toeging had hij gedacht, dat er eindelijk waarheid althans tusschen hen zou zijn, en dat hij daarover zich verheugde. — Maar haar zijn hier, haar wezen in dit ontzenuwend, verfijnd, geparfumeerd boudoir, als doorademd van een tot levensbehoefte geworden luxe, vernietigde zijn moed weer. Hij kon hier niet spreken, scheen het hem toe, nu nog niet, later misschien, als zij buiten waren in de vrije lucht, maar hier niet!

„Laat ons nu maar gauw gaan rijden, eer het warmer wordt,” drong hij aan, met een verlangen om hieruit te komen, in ieder geval hier vandaan, waar zijn inwendige benauwdheid weer over hem kwam tot stikkens toe.

„Wil je niet liever thuis blijven? Heb je heusch geen hoofdpijn meer?” aarzelde Lucie nog, in eene behoefte bijna, hem een heel klein beetje lijdend te zien, opdat zij haar nieuw ontwaakte teerheid dan over hem kon uitstorten.

„Neen, neen, ik ben heel wel,” verzekerde Ernst. En toen hij een oogenblik later haar met eene veerkrachtige beweging in den zadel hielp, dan op zijn eigen paard sprong, in die loslenige elegantie van beweging, die met zijn mooie tint van blond het Engelsch erfdeel was zijner Engelsche moeder, — toen in eens ging haar angst om hem over, zag zij dat hij jong was en gezond als zij zelve, en in haar opluikend geluk lachte zij, overmoedig-vroolijk, haar moeder, die op de veranda was, tegen, groette haar met de karwats een levendig afscheid toe.

„Willen wij galoppeeren?” vroeg Ernst, zoodra zij de oprijlaan uit waren met een drang om door wild rijden zijn zenuwen te stalen.

Zij knikte ja, dol als alle dames op galoppeeren, alleen een beetje verwonderd, omdat Ernst, overvoorzichtig voor haar, het gewoonlijk maar met tegenzin deed.

Maar dezen keer ging het werkelijk wild. Zij lieten de paarden maar even tijd om te stappen, en vielen toen dadelijk weer in een snellen draf, lang achtereen. Het deed hem goed, verlost hem van dat wanhopig-afgematte gevoel van verlamming, dat op hem gelegen had in dien nacht, dien langen slapeloozen nacht. — Hij voelde dat hij nu weer zou kunnen spreken; hier onder dezen blauwen vrijen hemel scheen het zoo veel gemakkelijker dan daar ginds in al die luxe, door mensche-lijken hoogmoed bijeenverzameld.

„Breng de paarden maar naar den stal, wij willen nog wat in den tuin blijven,” zei hij, toen zij terugkwamen, tot den rijknecht, die hen volgde; hij was er vast op bepaald dat het onderhoud nu zijn zou, nu zonder

eenig verder uitstel. En, terwijl hij Lucie, een beetje verwonderd dat hij haar geen tijd liet, zooals gewoonlijk, de amazone te gaan afleggen, hielp afstijgen, begreep zij, als in een bliksemflits, dat hij haar iets vreese-lijks ging zeggen, iets dat haar regelmatig bestaan met een schok zou vernielen, — begreep het om het voor gevoel dat ineens haar ziel toeknelde van vagen angst, begreep het om den blik uit zijn oog, die even den haren had ontmoet, blik van grenzenlooze, onherstelbare treurigheid.

En om hen heen glansde de lentezon, kuste de zwelende knoppen tot vol leven wakker, en wierp gouden lichtbundels over bruine beuken en zilverige stammen, — maar in het fluweelgroene gras lagen hier en daar dikke kristallen droppen, alsof de natuur tranen weende om het lot van twee arme menschenkinderen, die moesten lijden, omdat zij menschen waren.

Toen zeide hij haar de waarheid.

„Lucie, lieveling, ik heb je bedrogen, ik ben oneerlijk tegen je geweest van het begin af. Je hebt gemeend dat ik rijk was, niet waar? Bijna even rijk als je zelve eenmaal zult zijn. Maar het was slecht van me, je dat te laten gelooven. Want ik ben integendeel arm, nu doodarm, door dit faillissement van Van Arnevelde en Sweertinck. Ik kan je niets geven van die luxe waaraan je gewoon bent geweest van kind af. Heb je den moed tot zulk een leven, een leven van opoffering?”

Het was een vreemde vraag voor haar, eene nieuwe voorstelling, nog nooit opgekomen in haar zorgeloos hoofdje van verwend-rijkelui's-kind. Maar luist dáarom, omdat zij niet begreep, niet begrijpen kon, wat onverbiddelijke consequenties een verlies van fortuin

meebrengt, antwoordde zij dadelijk, zonder nadenken, heel zeker van zich zelve: „Natuurlijk, met jou kan ik alles, Ernst. Wat doet dat akelige geld er toe? Ik ben blij dat je het mij gezegd hebt, maar ik houd net evenveel van je als vroeger.”

Nu was de inleiding, het ergste voorbij, en voelde hij zich in staat, kalmer met haar te spreken, haar te doen begrijpen.

„Ik wil je alles vertellen,” begon hij, „hoe het zoo gekomen is.

„Al toen wij pas geëngageerd waren ben ik met dat bedrog begonnen. Je herinnert je, dat mijn vader juist in die dagen kwam te sterven. Tot op dien dag had ik mij zelf schatrijk geloofd. — Toen hoorde ik van Van Arnevelde en Sweertinck, die zijne geldzaken beheerden, dat hij bijna zijn geheele vermogen had verspeeld en opgemaakt, en voor een groot deel zich placht staande te houden door gewaagde speculaties.

„Toch was er toen nog genoeg over om daarmee en met het bescheiden erfdeel mijner moeder, een nieuw leven te beginnen op een eenvoudiger voet. Maar dan had ik mijn buitengoed hier, dat nu reeds sinds een paar geslachten in onze familie is, moeten verkopen. Ik had geen paarden en rijtuigen meer kunnen houden; in één woord mij openlijk moeten verminderen. Dat durfde ik niet. Ik had er den zedelijken moed niet toe. — En ik wist ook, dat je vader zijn toestemming zou terugnemen, als hem mijne veranderde omstandigheden bleken. — Zoo liet ik mij gemakkelijk door Van Arnevelde bepraten, het voorbeeld dat mijn vader mij gegeven had te volgen,

en op mijn beurt te trachten door speculaties mijn fortuin te herstellen. Hij spiegelde mij voor, dat ik met één grooten slag misschien eene enorme winst kon behalen, die mij er voor goed bovenop zou helpen. In die hoop vertrouwde ik hem alles toe, wat ik nog had, al de effecten die mijn onsolide bezit vertegenwoordigden. — Nu zijn ook die verloren gegaan; hij heeft ze gestolen, voor zich zelf gebruikt, als zoo veel andere dépôts. Ik heb niets, niets meer dan mijn rentelooze villa, die ik natuurlijk moet verkoopen. — Vergeef mij, Lucie, ik zie nu eerst in hoe schandelijk ik jou en je ouders heb behandeld. Ik heb niets beters verdiend, maar, o, het spijt mij zoo om jou, mijn arme lieveling.”

De gebroken klank van zijn stem, de uitdrukking van zijn treurig gelaat maakten meer impressie op Lucie, dan zijn verhaal zelf. In haar onbekendheid met zaken, met de beteekenis van geld, dat haar altijd van zelve toevloede, begreep zij niet, wat het verlies van een vermogen beduidt. Zij, de erfgename van solide bezit, had nooit gehoord van die financiële wereld van hopen en vreezen, van winnen en verliezen, waarin Derfurt had geleefd, maanden lang; — en haar gevoel nu was bijna blijdschap, omdat zij thans eindelijk alles wist, de ware reden van zijn melancholie, blijdschap ook, dat zij hem zoo gemakkelijk kon troosten, naar zij meende, met haar naïeve verzekering: „maar, Ernst, ik ben immers rijk, ik zal je helpen. Er is voor ons beiden genoeg, zonder dat wij jouw geld noodig hebben. Trek het je niet zoo erg aan; wij hebben immers elkaar nog.”

Zij liep naast hem door de paden van den tuin,

dien zij van achteren waren ingekomen, — haar amazone sleepte gele sporen door het mulle zand, hare vingers hadden, terwijl hij sprak, zenuwachtig een paar madelieven uiteengerukt, wreedaardig, blad voor blad; — en met een van die dubbelgedachten, die door onze hersenen heenbliksemen voor nietige bijzonderheden in heel ernstige oogenblikken, had hij dat opgemerkt en tot zich zelve gezegd, dat die arme vermoorde bloemen, wegstuivende in den wind, als symbolen waren van de illusiën hunner jeugd, verstoven ook nu, wreed vermoord door de werkelijkheid. — „Mijn lieveling, je kent de wereld niet,” antwoordde hij, met een glimlach om hare gemakkelijke oplossing, glimlach zóó droef, dat Lucie aan niets meer dacht, dan zijn smart te lenigen in eene teedere omhelzing, en, zich tegen hem vleiend, zacht fluisterde: „wat kan ons de wereld schelen, ik heb je immers lief, zoo heel lief, Ernst.” —

Hij weerde haar vriendelijk af, voelend, dat zij hem niet meer toebehoorde, eer zij waarlijk begrepen en dan, nog vergeven had.

„Nee, nee, Lucie, ik heb geen recht meer op die liefde. Ik heb jou bedrogen en je ouders, die in mij een ander zagen, dan ik werkelijk was. Zij meenden dat ik in staat zou zijn, voor je toekomst te zorgen, en ik wist, dat ik het niet kon; ten minste niet, zooals zij dat verwachtten. Zie je, dat is het, wat ik mij zoo verwijs, dat ik jou in mijn ongeluk heb meegesleept, in plaats van mij dadelijk, toen ik de waarheid wist, als een eerlijk man terug te trekken.”

Zij begon in eens nu heel overspannen, zenuwachtig te schreien.

„Hoe kan je zoo spreken, zulke akelige dingen zeggen,” snikte ze. „Je weet toch wel, dat ik er niet minder om van je gehouden zou hebben, als ik dadelijk had geweten dat je geen geld hadt. Kan het je dan niets schelen, mij op te geven? Houd je dan minder van mij, dan ik van jou?”

Nu hij haar zag huilen, verloor hij zelf zijne beheersching, en nam haar in zijn armen, met veel kussen, om haar te bedaren.

„Mijn lieve, eigen kleine Lucie, dat weet je wel beter. Heb je mij dan werkelijk nog lief, altijd nog? Ook nu je alles weet? Zie je, als dat zoo is, dan heb ik weer moed voor de toekomst. Ik zal voor je werken; — ik ben nog jong genoeg om een nieuw leven te beginnen. Je zult lang op mij moeten wachten, misschien, maar ik zal het toch wel zoo ver brengen, eenmaal, dat ik je ergens een bescheiden home kan aanbieden. Alleen, je moet geduld hebben — wil je dat waarlijk, Lucie?”

„Ja, ja, maar ik zie niet in dat het noodig is. Wij kunnen immers heel goed trouwen op mijn fortuin. Het komt voor ons op hetzelfde neer.”

„En al was dat nu eens zoo, — al gaf je vader daartoe zijn toestemming — wat hij zeker niet zal doen, — denk je dan dat ik van jouw fortuin, op kosten van mijn schoonouders, zou willen leven? Niet waar, lieve, dat zie je toch zelve wel in, dat ik mij dan zou moeten schamen voor jou en voor mij zelve! Nee, nee. Ik moet goed maken, wat ik verkeerd deed. Ik had reeds dadelijk na den dood van mijn vader, toen ik de toestand der zaken leerde kennen, naar een betrekking moeten omzien. — Maar het is nog niet te laat. In Indië

of in Amerika, ergens ver weg, waar nog eene toekomst is voor jonge menschen, zal ik wel iets vinden, en er mij weer bovenop werken. — Als je mij maar niet vergeet in die lange komende jaren! Beloof je mij dat wezenlijk, mijn eigen liefste Lucie?"

„Natuurlijk, — maar, o Ernst, laat mij niet alleen. Neem mij met je mee, als je werkelijk weg moet gaan. Ik kan niet zoo lang wachten, ik wil niet.”

Zij stampte onwillekeurig even met den voet op den grond, in eene beweging van verwend kindje, gewoon hare eischen te zien gehoorzamen, met dat: „ik wil niet.” En daarop begon zij weer te snikken, heftiger nog dan daareven, in een vooruitvoelen van dat afscheid, dat zij niet wou dragen. —

Zij waren nu langs de achterzijde dicht aan het huis genaderd: opdoemend, blank, in statige aristocratische deftigheid, uit ranken van klimop en clematis, met lila en witte kelken, vol-open —; daarvoor lag een glad geschoren gazon met veel schitterende bloemperken, helroode geraniums en koud-prachtige begonia's, en smeltende, in alle tintschakeeringen weggloeiende rozen; brutaal-vroolijk flonkerde de zon op het kiezelpad, waar een paar vogeltjes heen en weer dartelden, zich welbehagelijk koesterend in de stralen, zacht sjiepend, als om te danken voor de heerlijke gaven van het leven; tegen de klare blauwe lucht teekende zich een dichtbloeiende jasmijnhage af met takken van warmgetinte wilde rozen er door heen gestrengeld.

Toen, als eene profecy ging door Derfurt's ziel, dat hij al deze heerlijkheid voor de laatste maal zag, dat nooit meer voor hem hier de rozen zouden bloeien,

en de zon schijnen, en de vogels zingen, — dat het voorbij was en nooit, nooit zou wederkeeren. — Met het dubbel waarnemingsvermogen van zulke uren van intens lijden, die alle zintuigen scherpen, nam hij al de schoonheid dier bloeiende natuur in zich op, onuitwischbaar diep, — en nooit ook kon in later jaren, terwijl hij toefde in het land zijner vreemdelingschap, het land der palmen, de blanke bloesem der „melati” hem met haar bedwelmende parfum herinneren aan de geuren der jasmijn in zijn vaderland, of heel de weemoed van dien laatsten zoet-bitteren dag zijner liefde keerde terug uit het verstorven verleden, — en weer zag hij de zon zoo wreed glimlachen, en hoorde de vogels jubelen van levensvreugde, en ademde de geuren der jasmijn, doortrokken met die der gloeiende rozen, — en doorleefde opnieuw dat uur van scheiden.

En, gebroken nu, al zijn zelfbeheersching weg, vond hij geen woorden meer om haar te troosten, die aan zijn schouder lag te snikken, met de machteloze harts-tochtelijkheid van een kind. Want hij voelde dat zijn geloof in dat wederzien van geluk, waarvan hij had gesproken, hem ontzonk, als eene openbaring, die door hem ging, van wat zou komen.

In zijn eigen particuliere kamer lag Ernst Derfurt op een divan, urenlang reeds. Het was er halfdonker; het licht hinderde hem; het scheen meedoogenloos met zijn leed den spot te drijven, terwijl het, dansend in millioenen stralen, naar binnen drong, glanzend en flikkerend op ieder dier bekende voorwerpen rondom hem,

als om ze hem nog eens goed te laten zien, met al de herinneringen, die er zich aan verbonden, — nu hij van hen scheiden moest.

De bedienden liepen zacht, schoorvoetend door het groote stille huis, durfden hem, half de waarheid gissend, met niets te storen.

Hij had hun gezegd, dat hij ziek was, niemand kon spreken, maar hij begreep wel, dat zij hem niet geloofden en reeds onder elkander mompelden, samenscholende beneden in de keuken, in het genot der volslagen vrijheid, die hij hun, voor alles onverschillig, achteloos liet, hem ontledend, uit elkaar rukkend, lid voor lid, met die satisfactie, waarmee lageren in rang den hoogergeplaatste zien vallen.

Maar dat kon hem niets schelen. Dat was maar een der kleinste schakels in de zware keten, die hij zich zelf om den hals gelegd had, — meesleepen moest door het leven voortaan, altijd, altijd.

Hij kon er de volle zwaarte nu nog niet eenmaal van voelen, niet begrijpen; het was nog te nieuw; alleen nog maar een algemeen besef van een loodzwaren, nooit meer af te werpen last; — zijne hersenen deden hem pijn als hij geregeld er over denken, zich de nieuwe toekomst duidelijk voorstellen wou. Hij kon niets anders nog, dan zoo liggen op den divan in die kamer, die nu nog eene korte pooze zijn eigen was, zich weerloos overgeven aan den jammer van herinnering en zelfverwijt, die hem pijnigend gezelschap hield altijd door.

Het was een soort droeve wellust, eene laatste weemoedige weelde, die hij zich veroorloofde, dit toegeven aan die werkelooze smart. Nog had de publieke

opinie, nieuwsgierigheid veeleer, geen recht op hem; nog omsluerde de schijn van grootheid zijn, reeds vermoede, vernedering; nog verborgen gesloten gordijnen hem voor de bespiedende blikken, die reeds zijn huis begluurden, en er de waarde van taxeerden. — Straks was ook daaraan een einde; dan zou dat wreede bordje: „te koop,” het gerucht bevestigen dat men elkander nu nog enkel toefluisteren durfde, in besloten kringen, op afternoontas en societeiten; straks zou hij de oogen niet meer kunnen opslaan zonder blikken van wreed-brutale nieuwsgierigheid op zich te voelen rusten, of, erger nog, voormalige vrienden, — vrienden van den rijken cavallerie-officier, die geweest was, maar die den toekomstigen gelukzoeker niet meer kennen wilden, — de hunne te zien afwenden; straks ook kwamen die vreeselijke dagen van bezichtiging en verkoop, waarop hij het zou moeten dragen, dat eene ongevoelige menigte hier binnendrong, en al de herinneringen die hier sluimerden, herinneringen aan drie geslachten van Derfurts, ontwijdde met schennende hand van vreemden.

O, die herinneringen! Nooit had hij zelf geweten hoe dierbaar zij hem waren, hoe met hem samengeweven in de teerste roerselen zijner ziel, dan nu hij van hen scheiden moest; — ze voelde losscheuren met den wreedten ruk van het leven.

Hier was die, sinds nooit meer bewoond geworden kamer, waar zijne moeder was gestorven, — langzaam heengekwijnd, teere plant van Engelschen bodem, die niet had kunnen tieren in den Hollandschen hof; — onder hoeveel tranen en zieleleed weggekwynd, dat begreep hij eerst nu, man geworden. — Dáár was hij

haar iederen morgen en iederen avond van de laatste maanden haars verstervenden levens, zijn ochtend- en nachtkus komen brengen, half kinderlijk-bang om dien naderenden dood, dien hij onbewust speurde in hare hem geheimzinnig vreemd-wordende trekken. — Dáár ook had hij haar voor de laatste maal gezien, stil en koud en bleek, — witter nog, dan de witte rozen om haar heen; — en hij had gehuild bij dien aanblik, meer nog van vagen angst om wat hij niet begreep, dan van droefheid. — Want hij was te jong toen om te weten wat zij missen, die zonder moederliefde door het leven gaan. — En in die andere kamer was hij kind geweest, een levenslustige, vroolijke knaap met veel illusiën en veel geloof in de heerlijkheid van het leven; — daar had hij torens gebouwd van bouwsteen, torens, die in een te storten plachten, even plotseling als nu zijne levensplannen; daar waren veldslagen door hem geleverd met de mooie soldaten en kanonnen, die St. Nicolaas en Kerstmis hem brachten; daar had hij gedroomd van zijn eigen eerste uniform en van de heldendaden, die hij zou verrichten in wezenlijke oorlogen, zooals zijn lievelings-helden uit de historie: een Gustaaf Adolf, een de Ruyter, een Heemskerk, een Gordon. —

Langs de veranda bloeiden de rozen, die hij daar een vorig jaar zelf met Lucie had geplant, die hij in zijn verbeelding door haar tot smaakvolle bouquetten had zien schikken, in eene toekomst van lieve huisvrouw-bezigheid! Eene vreemde hand zou ze nu voortaan plukken, achteloos verwaarloozen misschien! — En die kostbare verzameling antiek familie-porselein, die sinds jaren door overerving en bijeenkopen in ééne

hand was gehouden, door de Derfurts, — hoe zou ze nu verbrokkelen, worden weggesleept naar Joden en uitdragers! — Heel het huis stond vol erfstukken. In zijn kamer hier, dezelfde die ook zijn vader gebruikte als hij tehuis was, dat kostbaar ingelegd schrijfbureau, door Koning Willem I aan een zijner voorvaderen, die zich in den Revolutietijd verdienstelijk had gemaakt, ter herinnering geschonken; in de logeerkamers antieke meubelen, groote linnenkasten vol damasten-tafelgoed, dagteekenend uit de solide eeuwen der Hollandsche degeelijkheid; — in een der salons die eigenaardige verzameling van Indische wapenen met paarlemoer en ivoor ingelegd, en wonderbaar kunstig besneden; — al die andere kunstschaten uit overzeesche landen, door zijn vader, op zijn vele dienstreizen als marine-officier, met zooveel liefde bijeenverzameld; en dat alles zou van elkaar worden gescheiden, uiteengerukt, wat zoo lang een aristocratisch geheel was geweest van rijkdom en smaak.

Hij voelde een opstand tegen het lot, het leven, in zich. Waarom had het hem, bezitter van dit alles, doen geboren worden, indien hij er zóó door moest lijden nu? Waarom was hij opgegroeid in een milieu van élegance en weelde, met den zin voor luxe en rijkdom aan zulk eene opvoeding eigen, wanneer hem de middelen werden ontnomen, dat alles dat hem levensbehoefte was nu, voor zich te behouden? En, dieper nog met dit „waarom” doordringend: „waarom” moest hij eigenlijk leven? Waartoe diende het, dat hij was geboren? Hij had er niet om gevraagd, om die twijfelachtige gift van Leven, en hij wenschte nu, dat hij ze nooit had ontvangen, nooit gedoemd ware geworden,

deze onherbergzame, zelfzuchtige wereld in te treden. —

Of, indien hij althans jong ware heengegaan weer in die vroege jaren, waarin Leven nog geen beteekenis, sterven nog geen verschrikking heeft, — zooals Heine, de lijdensmoede, het heeft gevoeld, aan het graf van zijn vroeg gestorven speelkameraad, dien hij na zooveel jaren nog om dien vroegen dood benijdde:

„Bist klug gewesen, bist entronnen
Den Stürmen, hast früh ein Obdach gewonnen;
Bist früh entronnen, bist klug gewesen;
Noch eh' du erkranktest, warst du genesen.”

En hij dacht aan een voorval uit zijn eerste kindsheid, hoe hij als kleine jongen van een paard gestort en bewusteloos in huis gedragen was. In die eerste oogenblikken had er groote angst om hem, eenig kind van veel ouder-verwachting, geheerscht. En toen hij na eenigen tijd weer bijkwam en behouden bleek, had hij zijn moeder herkend, die aan zijn bedje weende van blijdschap. Toen, om die vreugdetranen die hij zag storten, om haar snikkend dankgebed tot God, waarvan hij de gefluisterde woorden kon verstaan, had hij begrepen, dat het hem teruggeschonken leven eene heerlijke gave was, die ook hem tot blijdschap moest stemmen. En, willig had hij haar de woorden nagezegd, die zij hem voorsprak: „lieve Vader in den Hemel, ik dank U, dat Gij mij in het leven hebt gespaard.” O, was hij toen veel liever gestorven, zeide hij zich nu, toen in eens, zonder het te begrijpen, zonder te hebben geleden, zonder zonde en schuld ook.

Arme moeder! Zij had wèl gedwaald, toen zij hem

die dankbetuiging op de lippen legde! En zij kende het leven immers toch; zij had zijn bitterheid geproefd in een lijdensweg van ontgoochelingen, waaronder zij langzaam was te gronde gegaan. — Met een nieuw begrijpen, medevoelen met haar, zag hij op naar de levensgroote photographie uit haar laatste levensjaren die tegenover hem boven de schrijftafel hing. Zóó alleen kon hij haar zich voorstellen, — hij had haar nooit gekend in dien eersten tijd van jonge huwelijksvreugd, waarin het portret van haar was geschilderd, dat beneden in de eetzaal bij de andere familieportretten hing: ten voeten uit, in rijk evening-dress, een uitdrukking van hoopvollen trots om de lippen, die wel den knappen marine-officier had gegolden, naast haar afgebeeld in zijne kleedzame uniform van luitenant ter zee. — Maar haar zoon kon zich haar slechts herinneren, zooals zij hem aanzag van die photographie, met dien gedrukten, zwaarmoedigen trek van teleurstelling om den mond, met dien omsluijden blik harer zachte oogen, die een geheim van intiem lijdens schenen te verraden. En het was hem, alsof hij zich eerst nu recht haar kind voelde, de wonderbare invloed der erfelijkheid eerst nu in hem werkte, nu hij zelf leed. Als jongen vroeger, placht hij zich schuw van haar terug te trekken, in zijn gezonde levenskracht, bang van hare knagende, droefgeestige persoonlijkheid, terwijl zij de veerkracht had gemist, zich om zijnentwille uit hare lusteloosheid op te heffen, met hem kind mede te worden. Zij had er onder geleden, nameloos geleden misschien, dat hij, den in den grond zoo zelfzuchtigen vader, maar die met hem stoeide en hem paardrijden

en zwemmen leerde, zichtbaar verkoos boven haar goedgemeende, maar melancholieke teederheid, zich uitende in eene te groote bezorgdheid om hem, zonder opgewektheid; — maar de kracht om voor zijn liefde te kampen met die uiterste zelfverloochening, die haar kwijnend karakter zou gedwongen hebben zich te stalen om zijnentwille, had haar ontbroken. Zij had zich lijdelijk er in gegeven, dat ook haar kind van haar vervreemde: grootste teleurstelling wellicht nog, onder de vele die een gevolg geweest waren van haar onbedacht gesloten huwelijk. — En eindelijk den strijd moede, had zij het hoofd neergelegd, en met blijdschap een wereld verlaten, — waarin zij haar kind alleen liet.

Ja, wèl alleen was hij sinds geweest; — veel meer nog dan in het begin had hij dat later leeren inzien.

Zijn vader, die zijn Engelsche vrouw zonder veel nadenken had getrouwd, toen hij haar bij gelegenheid van veel feesten in Southampton, waar hij met zijn schip lag, had leeren kennen in den vollen bloei harer schoonheid, was haar binnen een jaar tijds reeds weer moede geworden. Ongeschikt voor het intiem huiselijk leven, dat háár ideaal was, greep hij met blijdschap de gelegenheid tot afwisseling aan, die hem zijn vak schonk. Hij liet zich zooveel mogelijk naar de koloniën in Oost en West uitzenden, genoot van hetgeen het leven dáár hem, den knappen, rijken officier ruimschoots bood, als ware hij in het geheel niet getrouwd. En nu, dubbel hakend naar genot, om die stille, eentonige laatste maanden, die hij welstaanshalve had moeten doorbrengen aan het niet eindigend sterfbed zijner vrouw, had hij zich gehaast opnieuw zijne onmiddellijke overplaat-

sing naar de tropen te bewerken, door ruiling met een zijner collega's. — Van dien tijd af was hij voor zijn zoon niet meer geweest, dan eene schitterende verschijning, nu en dan opdoemend in zijn streng leven op de kostschool en aan de militaire academie, hem overladend dan met schitterende cadeaux uit vreemde landen, en met veel zakgeld om zijne kameraden te kunnen onthalen, — maar die in zijn zielsontwikkeling, zijn opgroeien van kind tot mensch, nooit eenig deel had gehad.

De villa was gesloten geworden in die jaren; slechts wanneer zijn vader een korten tijd non-actief was, kwam hij er soms, en liet zijn zoon dan wel eens bij hem komen. Misschien had diens hart zich juist daardoor zoo overmatig aan dat „tehuis” gehecht, dat hij zoo vroeg had moeten verlaten. Het was, alsof al de liefde, die in zijn eenzaam kinderhart onbeantwoord sluimerde, en behoefde zich te uiten, zich concentreren ging op dat mooie familiebezit, waarvan hij een sterk ontwikkeld, aristocratisch besef van eigendom had, van trots dat hem dit alles eenmaal ging toebehooren. Dat was het eerste begin geworden van zijne latere zwakheid, dat hij dien voorvaderlijken grond al te lief had gehad!

Uit die dagen dagteekende zijn eerste omgaan met Lucie Halthewhegen, heelemaal kind toen nog, gesurveilleerd altijd door eene Engelsche „miss” met een air van *dédain* over zich. Hare moeder placht hem ten eten te vragen met zijn vader; nu en dan om een heelen dag te komen ook. Hij vond het er niets prettig, vervelend, stijf en saai, maar van Lucie hield hij, en zij van hem, hoewel zij beschroomd voor elkander waren en haast niet spreken durfden, met de overgrote

verlegenheid van opgroeiende kinderen, in half lange rokken en met de eerste overhemden en boorden aan. — En toen hij later in Arnhem bij de rijdende artillerie lag, en van dáár uit aan de Halthewhegens eene visite maakte, had hij Lucie weergezien, zonder de *dédaigneuse* miss nu, opgegroeid tot een heel lief, heel onschuldig, nog heel jong meisje. Toen, in eens, had hij begrepen, dat hij haar tot zijn vrouw begeerde en zij had dadelijk „ja” gezegd, heel verliefd op den blonden, innemen den luitenant.

Midden in al die heerlijkheid van mooie levensplannen, van eerste liefdeszekerheid, was uit Rio Janeiro de tijding gekomen, dat zijn vader er aan de gele koorts was gestorven, — en toen volgde voor hem die vreeselijke onthulling over zijn fortuin, die hem openbaarde dat het grootste deel zijner erfenis reeds was verteerd en verspeeld, en hem weinig meer overbleef dan de bescheiden nalatenschap zijner moeder.

O, waarom had valsche schaamte hem toen weerhouden, de waarheid onder de oogen te zien? Waarom had hij niet den zedelijken moed gehad, zich los te rukken uit dat warnet van schijngrootheid, — zijn rentelooze, reeds met hypotheek bezwaarde villa te verkoopen, en met hetgeen hem overbleef een nieuw leven van werken te beginnen!

Maar hij had niet gedurfd; hij kon niet zoo in eens breken met zijn verleden van luxe, van gewaanden rijkdom, van voornaam grondbezitter, — en hij had vooruitgezien ook, dat Lucie's vader zijn gegeven toestemming zou intrekken, wanneer hij vernam, hoe de omstandigheden van zijn toekomstigen schoonzoon veranderd

waren. In die stemming had hij bereidwillig geluisterd naar wat Van Arnevelde hem zoo verleidelijk voorspiegelde: dat er veel geld aan de beurs te verdienen was, indien hij maar een beetje wagen durfde, indien hij die solide papieren, die slechts drie à vier procent gaven, wou verwisselen voor Amerikaansche, waarmee men prachtig kon speculeeren en enorm winnen! —

Zóó was het gekomen, zóó was hij een bedrieger geworden; — want zoo noemde hij het nu zelf, in het grille licht der onthulling. —

Gisteren had zij hem, op bevel harer ouders, zijn cadeaux teruggezonden. Zij had zich in dien wil moeten geven natuurlijk, maar het middel gevonden, hem daarbij een briefje te doen toekomen, een hartstochtelijk, onder tranen geschreven briefje, waarin zij hem van hare onveranderlijke liefde, haar onherroepelijk besluit op hem te zullen wachten, verzekerde. Het was de eenige straal van troost, die nog gevallen was in de duisternis in en om hem. Maar een straal, die een nieuwe wonde brandde, toen hij in-dacht, hoe zij nu medeleed door zijn fout; hoe in haar jong, schuldeloos geluk die groote jammer was gekomen, die hij over haar had gebracht, hij, die gezegd had, over haar geluk te zullen waken. —

En hij verwonderde, ergerde er zich bijna over, dat hij bij dit alles leven bleef, in het volle bezit van zijn geestvermogens, zijn gezondheid. O God, het moest zoo goed zijn, te mogen sterven nu, niet meer te behoeven te denken, te leven! —

Het middel daartoe was er, — verlokking kwam de

gedachte daaraan over hem. Het was zoo gemakkelijk er zelf een einde aan te maken; met één schot, met één vingerdruk zich rust te geven en vergetelheid.

Alleen, indien er ook dan nog geen rust ware, ook in het graf geen rust? Indien de straf der zonde, die hij hier te ontvluchten zocht, hem dáár toch achterhaalde, dubbel zwaar op hem nederviel, omdat het dan voor boete te laat zou wezen! Ja dan zou het te laat zijn, voor eeuwig te laat voor eene verzoening door berouw! Misschien was het maar fictie daarvoor te vreezen, hadden zij gelijk, die beweren, dat er niets is na den dood, niets dan een wederkeeren tot stof, — maar toch, eene inwendige stem getuigde daartegen, riep hem toe, dat de mensch een geest heeft, eeuwig en onvergankelijk als zijn Maker; en dat die geest zich zal hebben te verantwoorden, wanneer hij eigenmachtig den duur zijner pelgrimsreis verkort.

Neen, hij durfde niet. Hij vond zich zelf laf daarom, maar toch, hij durfde niet, hij was bevreesd voor het leven, — maar méér nog, voor den dood.

Er werd over gepraat, natuurlijk; eerst nog alleen gefluisterd met geheimzinnige knikjes en oogblikken, met halve woorden en schouderophalingen, voorzichtige toevoegingen van: „ik begeer er de zegsman niet van te zijn”; „ik heb het van anderen gehoord,” „het kan ook wel wat overdreven zijn” enz.

Maar toen alle geheimhouding had opgehouden en mevrouw Halthewhegen zelve aan de intieme kennissen, zuchtend en met vele insinuaties over het leelijke gedrag van Derfurt, had medegedeeld dat het engagement „af”

was, toen kwamen de verhalen eerst recht los. En natuurlijk had het ten slotte niemand verwonderd en wist ieder een nu iets ten nadeele van „dien Derfurt” bij te brengen.

„Het was maar een geluk dat zijn arme lieve moeder dat niet had behoeven te beleven,” vonden een paar oude dames, die vergeten schenen, dat zij, toen dezelfde „arme lieve moeder,” als overzeesche, aan Hollandsche gewoonten vreemde bruid, haar intrede in haar kring had gedaan, geen woorden genoeg gevonden hadden om op de „malle kunsten” van „het Engelsche nest” te smalen.

De ongetrouwd geblevene, daardoor verzuurde freule van Buigen herinnerde zich nu plotseling, hoe onsympathisch het gelaat van dien jongen Derfurt haar steeds geweest was. „Hij geleek zoo precies op zijn vader. Geen wonder waarlijk, dat hij nu ook diens ondeugden bleek geërfd te hebben!”

Ja, zijn vader! Al de verhalen, die indertijd over het ongelukkig huwelijk zijner ouders, en de schuld van luitenant Derfurt daaraan, bekend geworden, of verzonnen waren, werden nu met boosaardig leedvermaak opgerakeld, en deden vermeerderd en verbeterd de ronde.

Men verwonderde er zich ten slotte over, dat de Halthewhegens „zoo iemand” zoo volkomen vertrouwd en geaccepteerd hadden voor hun eenige dochter. „Het arme kind mocht wel blijde zijn er nog zóó af te komen. Het was voor haar maar te hopen, dat hij nu de kieschheid zou hebben geheel te verdwijnen.”

„Nu,” meende de vinnige mevrouw van Haeften, „men moet hem dat maar een beetje duidelijk maken. Mijn man heeft hem van ochtend al een goede indice gegeven. Hij zag hem aan het hek van zijn villa staan, en

stak dadelijk naar den anderen kant van den weg over, — natuurlijk, zonder zijn groet te zien. — Zie je, men is dat eigenlijk aan de Halthewhegens verschuldigd, hem op een fatsoenlijke wijze te negeeren.”

„Ja zeker,” daarover waren allen het volkomen eens. „Dat was men aan de Halthewhegens verplicht.”

En zoo traptten zij hem meedoogenloos van zich, die vrienden uit „Vanity Fair,” die aan zijn tafel gegeten en gedronken, en van zijn geld en goed meegenoten hadden, tot op den dag van zijn val. Neen, nu konden zij hem niet meer dulden in hun kring, nu hij arm was geworden, en zijn naam en stand niet meer kon ophouden; — en zij blinddoekten zich zelve voor hun egoïsme, met de schoonschijnende leuze van partij te trekken voor Lucie. —

Lucie trok het zich heel erg aan, was in eene onhandelbare, wanhopige stemming, zóó zelfs, dat hare moeder er van uit hare gewone plooi van welbehagelijk laconisme was geraakt.

Voor haar beredeneerd, voor emoties onvatbaar karakter was de zaak immers zoo eenvoudig.

Ernst Derfurt was geen „partij” meer, nu hij geen vermogen meer had. Het sprak dus van zelf dat Lucie hem nu uit haar hoofd zetten, en naar een ander, die wél vermogen had, omzien moest. Wat de liefde betrof, — zoo als mevrouw Halthewhegen die verstond, — kwam die daarmee van zelve. Zij had het immers uit eigen ondervinding. Erfdochter van rijken Frieschen adel, had zij, koel berekenend, hare hand gegeven aan

Halthewhegen omdat hij haar gelijke was in stand en in fortuin. Diepere gevoelens hadden geen oogenblik daarbij eene rol gespeeld, maar hare practische keuze had haar nimmer nog berouwd. Wat zij van het leven verlangde was ruimschoots haar deel geworden, veel rust, veel uren van indolentie, een toegeven aan alle lagere zinnelijke genietingen; lekker eten en drinken, verfijnde comfort, luxe van zilver en porselein.

Want, als ze iets voelen kon wat op passie geleek, dan was het voor mooi porselein; daarvan had zij verstand, dat begreep zij. Hare kleine, in het vet der wangen wegzinkende oogjes namen eene uitdrukking aan van plotseling leven, als zij hoorde van een antieke vaas of schotel, die ergens voor hare collectie te krijgen was. Om zulk een doel liet zij zich opwekken uit hare gewone loome vadzigheid van niets-doen, liet zich naar antiquaren en joden rijden, en scherpte hare trage hersenen, om te zorgen niet beetgenomen te worden. Zij kon in vuur geraken als men een bord of ornament uit hare verzameling met verstand van zaken wist te bewonderen, en met Derfurt had zij zich sympathiek verwant gevoeld, toen hij een stel bonte kopjes, heel oud maar die leeken leelijk vonden, dadelijk herkende als van buitengewone waarde.

Dat hare dochter, zoo'n heel ander, een beetje geëxalteerd karakter had, verwonderde haar met een zeker goedmoedig leedwezen. „Zij moet dat van den Halthewhegeschen kant hebben,” placht zij te zeggen, en voegde er bij, met een soort van naieven trots op het koudbloedige proza, van haar geslacht inderdaad een kenmerk: „want in mijn familie zit dat heelemaal niet.”

Maar overigens verdiepte zij zich niet in erfelijkheids-theorieën, en de eigenaardigheden der dochter, die daaruit konden voortvloeien. Een meisje op te voeden was immers zoo gemakkelijk; dat ging haast van zelve, met behulp eener goed-gedrilde gouvernante. Men had er niet al die zorg en verdriet van, die jongens geven kunnen: examens, slecht oppassen, den boel doorbrengen.

Want dat was het eenige verdriet, dat zij in haar effen leven gekend had, dat ten minste eenigszins *in* haar was gegaan: het wangedrag harer beide broers, die, door hun vele geld jong bedorven, zich aan de academie geheel verliefderlijkt hadden, en gestorven waren, de een verstompt in dronkenschap. onder curateele gesteld wegens zwakte van geestvermogens, de ander lichaaemelijk geheel gebroken: „op,” zooals de term luidt. Sedert had zij het altijd als een bewijs aangezien, dat zij bij „de Voorzienigheid” in een bizonder goed blaadje stond, dat haar wensch vervuld, en haar kind een meisje geworden was. Dat had zij maar groot te brengen op de wijze waarop men haar zelve immers met zoo goed resultaat had opgevoed; de wijze, waarop de meeste moeders hare dochters groot brengen: met het oog op een goed huwelijk, te veroveren met behulp van wezenlijke, of anders door toiletmiddelen nagemaakte schoonheid, gepaard aan een oppervlakkig vertoon van schijnbegaafdheid, door wat dilettantisme in muziek en schilderen, in kunst en literatuur.

En Lucie had hare liefste verwachtingen overtroffen, toen zij, eigenlijk nog niet eens officieel op de levensmarkt gepresenteerd, nog gedurende die laatste maanden

van stille voorbereiding tot de „aanneming”, die een zoo eigenaardige inleiding vormt tot de groote periode van wereldzin, reeds ten huwelijk werd gevraagd door een partij als luitenant Derfurt, rijk, knap, van adel, met eene magnifieke carrière vóór zich.

Toen zij zijn toeleg bemerkten vreesden de ouders een oogenblik, dat Lucie met een van die overdreven begrippen van zulke heel jonge meisjes, misschien haar buitengewone „veine” zich zou laten ontglippen, en willen wachten tot zij meer mannen had leeren kennen. Maar gelukkig legde zij ook hier hun geen moeilijkheden in den weg. Zij was in-gelukkig met haren blonden, knappen artillerie-officier, met zijn mooi Engelsch uiterlijk en goud-bestikte uniform, en vond het alleen maar vreeselijk, dat het publiek worden hunner verloving nog wachten moest tot na hare bevestiging.

Maar dat kon niet anders; het zou alles behalve *comme il faut* zijn geweest, als men in het openbaar had getoond, welke wereldsche zaken het hart der jonge aannemeling in waarheid vervulden, terwijl zij immers alleen verdiept behoorde te zijn in haar godsdienstig heil. — — —

Inderdaad Lucie had tot hiertoe enkel genoeg aan hare ouders gegeven.

En nu, in eens, was zij zoo onverstandig geworden, zoo voor alle redeneering onvatbaar.

„Haar leven was gebroken,” klaagde zij, en „haar enige troost was, dat zij wel spoedig zou sterven.”

En dat meende zij ook werkelijk. Het was haar eerste kennismaking met de onverbiddelijkheid van het leven — haar eerste ondervinding van de machteloosheid van

alles: jeugd en kracht en voornaamheid en geld tegenover het lot. — En als de meesten, dacht ook zij dat die eerste storm reeds haar zou breken, begreep nog niet, dat wij voortleven kunnen met lachende oogen en vroolijke woorden op de lippen, terwijl de ziel bloedt van onheilbare wonden.

Zij wilde zich niet meer kleeden, zat den heelen dag in een lossen peignoir in haar kamer, en beschouwde in sentimenteele mijmering eene photographie van Ernst, die zij had achtergehouden uit de andere, hem teruggezondene. Zij kustte die gedurig, drukte ze aan haar hart, en barstte dan ten slotte in tranen uit, verklarend dat zij hem nooit, nooit zou vergeten, nooit zou willen opgeven. Veel liever nog maakte zij zich zelve van kant. Het zou de schuld harer ouders zijn, als het nog daartoe kwam. Zij hadden het zich zelve te wijten.

Mevrouw Halthewhegen, wie rust en kalmte zoo lief waren, vond die scènes vreeselijk en smeekte haar toch niet langer zulke „ieslijke” dingen te zeggen. — Maar haar vader bezat wat meer levenswijsheid en liet haar praten.

„Het moet zijn tijd hebben met zulke dingen,” zei hij tegen zijn vrouw. „Zij zal van zelve wel weer verstandig worden, wanneer zij inziet, dat het haar niets helpt, zich zoo aan te stellen. Je zult zien, dat het haar gauw genoeg zal gaan vervelen, daar boven alleen op haar kamer te zitten. Het komt er maar op aan, dan den noodigen tact te gebruiken. Zij moet veel afleiding en drukte om zich heen hebben dan. Want je begrijpt, hier kan ze vooreerst niet blijven.”

„Hé, waarom niet?” vroeg mevrouw, die niet in staat

was verder vooruit te denken, dan wat de meest alle-daagsche dingen betrof.

„Omdat alles bij ons haar veel te veel aan hem zou herinneren. Iedereen hier ziet er haar min of meer op aan in den eersten tijd. Zij zou bijna niet kunnen gaan wandelen of rijden, zonder het huis voorbij te komen, waar zij gewoond zou hebben met hem. Bovendien, een afgeraakt engagement is altijd een leelijk ding voor een meisje. Wij moeten haar de gelegenheid geven, zoo spoedig mogelijk een nieuwe partij te vinden. En hier zijn zoo weinig families, die daartoe in aanmerking kunnen komen. Het is dus in alle opzichten beter, haar op een geheel nieuw terrein te brengen. En daarom heb ik voorloopig gedacht, haar van den winter in den Haag te laten uitgaan.”

„Zij zal nooit willen,” zuchtte mevrouw.

„Laat dat maar aan den tijd over. Als zij er maar eerst is, komt de lust van zelve wel. Wij moeten, dunkt mij, appartementen in een hotel nemen, bij voorbeeld in den Vieux Doelen.”

Mevrouw schrikte in eens op uit haar luien stoel.

„Hoe kom je er bij, man! Wat een idee. Neen, hoor, daar zou ik je voor bedanken. Je verteert je geld in armoede op die manier. Dure rekeningen, en wat heb je er voor? Niets dan slecht eten en ongemakkelijke meubels! Verbeeld je, den heelen winter mijn eigen huis te moeten missen! En dan, al dien omslag van visites maken, en naar partijen gaan, en mij den heelen dag mooi kleeden moeten! Ik ben Quips niet. Dáár zou het net iets voor zijn! Als wij die eens vroegen, om haar te chaperonneeren?”

„Zuster Quirine?” herhaalde haar man. „Dat is nog zoo'n kwaad idee niet van je. 't Is waar, 't zou voor ons een heele opoffering zijn, met haar te moeten uitgaan, en het is ook zoo lastig, in een hotel iets terug te doen. Bij Quips, die zelve zoo dol op pretjes is, zou ze het veel gezelliger hebben, en een geheel nieuwe omgeving meteen. Weet je wat, je moest er haar maar eens over schrijven, of zij er eventueel geen bezwaar tegen zou hebben, zich het kind van den winter aan te trekken.”

„O, dat zal zij stellig niet. 't Is net een korveetje voor Quips, zoo'n jong meisje in de wereld te brengen. En dan kan zij ook meteen voor toiletten en alles zorgen! Daar heb ik dan ook verder geen moeite mee.”

Het vooruitzicht geen „moeite” meer te zullen hebben, was zoo troostrijk voor mevrouw Halthewhegen dat zij met meer haast dan gewoonlijk overging tot de inspanning, die het schrijven van een brief van hare luie hersenen vorderde.

Het antwoord van mevrouw Quirine Anderveld was zooals haar zwager en zuster het gewenscht hadden.

Zij vond het een heel verstandig idee van hen, Lucie een beetje te willen „ontbolsteren”; en wilde met genoegen die taak op zich nemen voor den komenden winter.

Marie Relff had haar dag van afternoon-tea.

De jonge meisjes zaten opeengepakt tot aan de deur in het niet heel groote boudoir, dat met tafeltjes, bloemvazen met plantjes er in, en onbruikbare pouffes en

stoeltjes overvuld was. Er waren ook haast geen kopjes en koekjes genoeg meer; op zoo'n overtalrijk bezoek had zij niet gerekend, zei Marie lachend.

Het ging altijd zoo onbevangen, zoo huiselijk bij haar toe. Het was een geest van gezellige vroolijkheid, die van haar persoon uitstraalde, daarmee samenging.

Met die gulle, losse manieren, dien ongedwongen lach, moest wel natuurlijkheid in alles zich paren; dáárin lag het geheim van het charme, dat zij voor haar meeste kennissen had. Zij was een origineel in hun oogen, met haar hekel aan étiquette en vormen, en haar heel gedecideerde manier van haar opinie te zeggen, en er even gedecideerd naar te handelen. — Van sentimentaliteit of idealen had zij geen last; zij nam het leven, zooals het zich aan haar voordeed: oppervlakkig, bestemd tot zelfzuchtig genieten, maar zij huichelde ook geen andere gevoelens van voorgewende naastenliefde op fancy fairs, met liefdadigheids-achtergronden, en concerten of tableaux-vivants ten behoeve van noodlijdenden.

Met haar open eerlijk karakter, dat niet anders wou schijnen dan zij was, kwam zij er rond voor uit dat voor haar die dingen allemaal pretjes waren waarin zij met hart en ziel opging. Hare vriendinnen lachten er wel om, en vonden dat zij soms erg shocking kon zijn in hare uitdrukkingen, maar zij apprecieerden toch die deugd van eerlijkheid, zoo zeldzaam onder vrouwen. En zij was daarom, en om haar gezonden levenslust, heel populair.

Amy Daarssen was bezig met een lang verhaal over de fransche opera, die zij den vorigen avond had bijgewoond.

Het was juist in de mode, den tenor te bewonderen, en zij verzekerde, dat hij weer „goddelijk” geweest was.

„Weet je, ik heb nu een photographie van hem, met zijn naam er eigenhandig achter op geschreven,” zei zij met trots.

„Hoe kom je er aan? Bezorg er mij ook een,” smeekte Louise Relff.

Maar dat wilde Amy niet.

Het was een geheim, zei zij, en het ging maar zoo gemakkelijk niet, dat voor iedereen te krijgen. Zij nam er een heel airtje over aan, zoodat Louise het noodig vond, zich ontstemd te toonen.

Marie, die zulke dweperijen onuitstaanbaar vond, liet haar samen kibbelen, en interesseerde zich veel meer voor de mededeelingen van Ernestine de Groeve, die het middelpunt vormde van een kakelend troepje, dat het druk had over een diner.

„Mevrouw d'Essaye zat naast von Höfner; je weet wel, zij is de vrouw van den nieuwen franschen gezant. Ze zag er beeldig uit, een in-gedistingeerd toilet, maar schandelijk laag gedécolletteerd; von Höfner had er de oogen niet van af. Zondag was hij in de Deutsche kerk, en zij wandelde met haar kleinen jongen in 't Voorhout, heel toevallig, net toen de kerk uitging, en zoo kwamen zij elkander, natuurlijk ook héél toevallig, tegen en wandelden samen verder op.”

Ernestine sprak altijd heel gaarne over de schandaaltjes van de hofkringen, er een beetje mee bluffende, dat zij daarin meer uitging dan de anderen, die behoorden tot hetgeen men in den Haag „de niet-uitgaande menschen” noemt, ook al zijn zij geen enkelen avond

te huis. Hare vriendinnen vonden dat natuurlijk onuitstaanbaar van haar, en waren er tegelijk jaloersch van. Maar zij hoorden dolgaarne zulke nieuwtjes uit de eerste hand, en staken belangstellend de hoofden bijeen.

„Ik dacht, dat er iets was tusschen von Höfner en mevrouw van Bingerden.”

„Jawel, maar dat is al weer uit. Er is een ruzie geweest, op een fancy-fair, verleden voorjaar. Zij heeft toen al te in het oog loopend gecoquetteerd met een ander,” en Ernestine wilde zich juist verdiepen in de verschillende praatjes, die zij omtrent die ruzie wist, toen Marie, met haar drukke taak van kopjes-vullen steeds heen en weer loopend tusschen haar gasten en de theetafel, er tusschen kwam met de vraag, of zij nog thee wilde.

„Neen, dank je, ik moet zoo dadelijk weg. Mama wou mij vroeg tehuis hebben.”

„Ja maar je moet nog even blijven, om met mijn nieuwste vriendin kennis te maken. Ik heb haar vandaag hier verzocht. Zij is een nichtje van mevrouw Andervelt, een freule Halthewhegen.”

„Komt die hier?” vroeg Ernestine, met een geringschattend air. „Ik ken haar al; zij was gisteren op de receptie bij de Laresteyns, met haar tante; een erg verlegen, stil ding. En heb jij daar nu in eens zoo'n teederheid voor opgevat, Marie?”

„Och, wel neen, dat was maar gekheid. Mama wil, dat ik haar een beetje in kennis zal brengen, om mevrouw Andervelt, weet je. Zij is erg melancholiek. Er is iets met haar gebeurd: een afgesprongen engagement, geloof ik.”

Zij kleurde in eens, en hield abrupt op. Het was haar gewoonte, de dingen er onvoorzichtig uit te flappen, en er dan spijt over te gevoelen.

Maar Ernestine viel, nieuwsgierig vooroverbuigend, in: „Ja, daar heb ik ook al iets van gehoord, verleden op het diner van de Stormen. Zeg, weet je er het fijne precies van? Zij zeiden, dat zij hem had moeten bedenken, omdat hij alles er had doorgebracht.”

Het interessante onderwerp van een engagement deed het gegiegel en dooreenpraten, dat langzamerhand algemeen was geworden, in eens ophouden.

Amy Daarssen, die wat ver afzat, schikte op de punt van Ernestine's stoel over, om er niets van te verliezen, en deze scheen geheel vergeten, dat haar Mama haar tehuis wachtte. Al die blonde en bruine kopjes, verheerlijkt in den glans van de laatste wegstervende zonnestralen, die naar binnen speelden, bogen zich ijverig, in gespannen aandacht, tot elkaar, om dat wreed genot van in de geheime wonden eener zusterziel te kunnen wroeten.

Ook Marie achtte zich niet meer gebonden door dat: „je moet er maar niet over spreken” van hare moeder, nu Ernestine, die zoo'n echte babbler was, er toch al van wist.

En tegen elkaar wisselden zij hunne gegevens uit.

„Hij moet haar schandelijk hebben bedrogen. Toen hij haar vroeg, was zijn geheele fortuin er al door. En, verbeeld je, zij moet nog dol op hem zijn.”

„Ja, dat is het juist,” zegt mevrouw Andervelt. „Daarom is zij hier, om op te vroolijken. En hij is naar Indië, gelukkig maar voor haar.”

Ernestine trok haar fijn neusje hoogmoedig op. „Nu,”

zei ze bits, „ik vind het vreeselijk laf van haar, zich zoo aan te stellen om iemand, die haar op die manier behandeld heeft. 't Was natuurlijk alleen om haar geld te doen, want ze moet heel rijk zijn. Dan had hij dat er ook nog kunnen doorbrengen.”

„Maar wat deed hij dan voor slechte dingen?” vroeg Louise Relff nieuwsgierig.

Marie haalde de schouders op.

„Och,” zei ze, koud-wereldwijs, „wat ze allemaal doen. Spelen, en drinken; en dingen waarvan een fatsoenlijk meisje doen moet, alsof ze er niets van weet. Je moet maar niet vragen, wat de heeren „doen” als ze onder elkaar zijn. Dat is het beste. Zoo zijn ze nu eenmaal.”

De schel ging. — Lucie was waarschijnlijk in aantocht. Men rukte gauw uit elkaar, gaf zich een heel onbevanger air, — Amy en Ernestine vingen aan over het laatste Diligentia-concert te spreken. Een paar anderen begonnen quasi afscheid te nemen, — quasi, — want zij wilden Lucie natuurlijk eerst zien, om haar te critiseeren.

Marie ontving haar op haar gewone, hartelijke manier, en stelde haar links en rechts voor.

Zij groette een beetje onhandig, wat stijf, wat verlegen in die nieuwe omgeving, onzeker van zich zelve, het hoofd vervuld van zoo andere gedachten.

Ernestine, terwijl zij haar met een snellen, geoefenden blik monsterde, de mogelijkheid voorzag dat dit, nog half ontwikkelde, mooie meisje, eene rivale zou kunnen worden voor haar eigene, erkende schoonheid, en haar daarom dadelijk hatende, begroette haar met volleerd-Haagsche lievigheid:

„Wij hebben al kennis gemaakt, niet waar? Toe, gaat

u hier naast mij zitten, en zegt u maar Ernestine tegen me! Wij zullen elkaar immers toch wel veel zien. Een lange naam, hé? Ik word ook meest Erneste genoemd."

Terwijl Marie de plaats aan Lucie's andere zijde ledig liet, om thee voor haar in te gaan schenken, kwam Louise Relff die dadelijk innemen. Zij was in alles een contrast van haar nichtje, met wie zij ook weinig intimeren omgang hield. Altijd vervuld van een onbestemd verlangen naar iets anders, iets buiten het gewone leven om, dat haar te verweekelijkt gevoelsleven kon bevredigen, haar door te jong gelezen romans overprikkelden geest voedsel geven zou, benijdde zij Lucie, om het ongewone, het belangwekkende van haar onder vinding, hoe treurig ook voor haar zelve, en zij zou er gaarne dat leed voor over gehad hebben, om zoo te worden besproken, zulk eene persoon van gewicht te zijn. En nu haar dat voorrecht ontzegd was, trachtte zij er zich mee te troosten, althans de vriendin van het interessante voorwerp te mogen zijn. Met een van die impulsies van oogenblik, waaraan zij altijd toegaf, beeldde zij zich in, dat zij alleen Lucie zou kunnen „begrijpen," en haastte zich hare hartelijkheden te beginnen.

„Ik ben een nichtje van Marie," zei ze bij wijze vanleiding, „en ik hoop, dat u ook eens op mijn five o'clock zult willen komen. Mijn dag is Woensdag; iederen tweeden en vierden Woensdag van de maand. Maar ik vind het nog gezelliger als u op een anderen dag wilt komen. Dan kunnen wij beter kennis maken. Laat het mij maar even vooruit weten. Anders ben ik misschien niet tehuis."

Lucie nam de uitnoodiging maar onverschillig aan, want zij luisterde, geïmponeerd, naar eene beschrijving die Ernestine intusschen ten beste gaf aan een paar van de jonge meisjes, over een soireetje ergens. Het aristocratisch-zekere van Ernestine, haar minachtende trots, die niets scheen te erkennen, dan haar eigene meening, het bijtende van den toon, waarop zij anderen veroordeelde, maakte Lucie verschrikt, en bijna beschaamd. Zij begon zich onwillekeurig af te vragen, wat deze schitterende schoonheid van haar denken zou, of háár toilet, háár manieren, háár conversatie den strengen toets, die hun hier werd aangelegd, zou kunnen doorstaan. Het scheen haar toe, dat de Haagsche wereld, waarin zij volgens den wil harer ouders een heelen tijd zou hebben te leven, verpersoonlijkt werd in dezen veel-eischenden, élegantsten steunpilaar er van. En, met het weifelende in haar karakter, te zwak om op zich zelve te kunnen steunen, liet zij de onverschilligheid, waarmee zij zich gewapend had gemeend, los, en greep uit valsche schaamte, uit vrees voor uitlachen, naar de behaagzucht.

„Verbeeld je," zei Ernestine, „die Netty Herwich zag er weer zoo typisch uit, zoo vulgair, weet je; zij heeft niet het minste idee van zich te kleeden. Een doodgewoon toilet van rose moesseline de laine met witte kant gegarneerd, niets geen cachet er in, zoo iets, wat iedereen nu letterlijk aantrekt. En dan, wat een wansmaak voor een blondine met haar kleur van haar, om rose te dragen! Ik zou er voor bedanken, hoewel ik alles hebben kan. Maar het is een principe van me: ik doe het om een goed voorbeeld te geven; blondines moeten geen rose dragen, maar blauw."

Dat vonnis bleef naklinken in Lucie's ooren, vervulde hare gedachten, terwijl zij in Tante's coupé naar het Bezuidenhout terugreed.

Want het toilet, dat zij dragen moest, op het aanstaande diner bij mevrouw Relff, waar ook Ernestine komen zou, was van de veroordeelde rose kleur, en daarenboven ook nog met witte kant opgemaakt. Zij had het van buiten meegenomen, eenmaal gedragen nog maar, op een verjaardag van Ernst, die het heel lief gevonden had.

En toen Tante er van had gesproken, voor het diner iets nieuws te laten maken, had zij halsstarrig geweigerd, in haar voornemen om onverschillig te blijven afwijzend geantwoord: „ik heb geen lust in al dien overtolligen opschik. Mijn rose japon is immers nog heel goed.”

„Ja, dat vond mevrouw Andervelt ook. En zij was verstandig genoeg geweest, haar overredingskracht niet te verspillen aan onnoodige kleinigheden.

Maar nu had Ernestine haar vrees aangejaagd. Háár onder de oogen komen in een „vulgair” toilet „zonder cachet”, weten dat zij daarvoor bij de volgende five o'clock even scherp zou worden onder handen genomen als die arme Netty Herwich! — Lucie had geen karakter genoeg, om zich daaraan te willen blootstellen.

Aan tafel begon zij er maar dadelijk over, gedreven door den spoed dien de zaak eischte, want er was geen volle week meer vóór het diner.

„Tante, mij dunkt, ik moest toch maar eens iets nieuws nemen voor het diner bij mevrouw Relff. Ik hoor dat het nog al heel groot zal zijn.”

Dat laatste toevoegsel kwam met de onzekerheid van

iemand, die eene verontschuldiging aanvoert, waarvan hij de doorzichtigheid zich bewust is. Want, dat het een groot diner zou zijn was geen nieuws hoegenaamd, en veranderde ook niets aan de geschiktheid van de rose japon.

Maar mevrouw Andervelt had den tact, niet de minste verwondering te toonen. Zij begreep wel dat de eene of andere invloed van buiten, haar nichtje tot dezen omkeer had gebracht, maar stelde zich met het resultaat tevreden, zonder naar de oorzaak te zoeken. Ook had zij het onvoorwaardelijk geloof, dat het zoo komen moest dat de verleidingen van een leven van uitgaan op Lucie's onverschilligheid vat krijgen moesten. Want, sinds jaren was zulk een leven van genots-bedwelming háár eenig heil, háár bron van levensgeluk. Zij had nooit geleerd zich met iets anders den tijd te dooden, dan met mooie japonnen, winkelbezoeken, opera's en comedies, en partijen bij hare talrijke kennissen! En haar oppervlakkig geestje, dat even bekrompen was als dat van hare zuster Halthewhegen, vond zich daardoor bevredigd. Maar juist in de oprechtheid van haar geloof in de zegeningen van het uitgaan, lag het groote gevaar van haren invloed op Lucie, waardoor zij, niet uit berekening, maar instinctmatig, de rechte middelen koos.

Met den meest welgemeenden ijver ging zij op het boeiend onderwerp, dat Lucie ter sprake bracht, in. „Hadt je dat nu maar wat eerder gezegd,” riep zij, „dan hadden wij nog naar mijn naaister in Brussel kunnen gaan. Die heeft een smaak en een coupe, zoo als je nergens anders vindt. Ik laat nergens liever maken dan in Brussel, zelfs in Parijs niet. — Enfin, dat kan nu

eenmaal niet meer; we moeten er maar van maken wat we kunnen. En hadt je al een idée, wat het wezen moet? Wit staat je schattig, vind ik."

"Ja, ik had ook zin in wit, tante, maar ik wou iets gedistingueerds hebben, iets aparts, dat niet iedereen heeft," meende Lucie.

"Ja, dat is het juist, daar weet mijn naaister in Brussel nu juist altijd iets op. Och wat jammer toch, dat we niet meer den tijd hebben eventjes heen en weer te gaan."

"We moeten er morgen vroeg dan maar dadelijk op uit."

"Het neemt altijd zooveel tijd, zich te decideeren, en er is wezenlijk geen tijd meer te verliezen!"

En inderdaad gingen er heel wat uren heen, met het ukiezen, en bespreken, en passen van die gewichtige japon.

Maar Lucie vond het, nu zij er eenmaal toe was overgegaan, een heel amusante bezigheid. Haar vrouwelijke ijdelheid was opgewekt, en het beviel haar heel goed, telkens van Tante en de naaister te hooren, dat dit of dat haar stond om te „stelen" en complimentjes van dien aard, waaraan men haar tehuis weinig had gewend, omdat hare moeder er te laconiek voor was, en Derfurt had begrepen, dat vleierijen over haar uiterlijk de naieve onschuld, die daarvan het bekoorlijkste deel uitmaakte, zou doen verloren gaan.

Lucie was gekleed voor het diner bij mevrouw Relff. Zooeven had de kamenier haar verlaten, om de laatste hand te gaan leggen aan haar eigenlijk kunstwerk, de bepoeyering en beschildering van mevrouw Andervelt.

Zij stond voor haar psyche, beschenen door de twee bougies aan weerszijden, achter haar het hoog opgedraaide gaslicht; — zich verdiepend in eene aandachtige beschouwing van zich zelve. — Het toilet was uitstekend ger usseerd, ondanks het ontbrekend genie der Brusselsche modiste: een weinig gedecolleteerd, uiterst streng gehouden in de garnering, een enkele theeroos in de witzijden ceintuur, maakte het een gewild-eenvoudigen indruk, die uitstekend kleepte aan hare kinderlijke figuur, en het meisjesachtig-onschuldige van haar heele gezichtje en voorkomen.

Maar, dat zij zoo was, dat d arin haar bijzonder genre lag van er lief uit te zien, daarvan gaf zij zich heden voor het eerst rekenschap met ontwaakte behaagzieke zelfbewustheid. — Jong verloofd, nog v or zij eigenlijk in de wereld was uitgeweest, had de begeerte  en enkelen slechts te behagen, de gewone jonge-meisjes-ijdelheid belet zich bij haar te ontwikkelen. En te minder hield de gedachte aan haar uiterlijk haar daarbij bezig, omdat zij onbewust besefte, dat Derfurt's gevoel voor haar te diep ging, om van haar meer of minder goed uitzien afhankelijk te wezen. — Maar de vrees voor het oordeel van een wereld, die Ernestine de Graeve haar scheen te verpersoonlijken, de haar zelve nog onbegrepen zucht met die schoonheid te kunnen wedijveren, scherpten hare opmerkingsgave van zich zelve. — Met een nieuw koortsig genot dronk zij, teug voor teug, het gevaarlijk, bedwelmend vergif in, dat zij zich aan de lippen zette in haar zelfbewondering.

Zij zocht een handspiegeltje van de toilletafel, om haar teint heel van nabij te bezien.

Hé, wat was het toch zacht en vlekkeloos! Zij streelde het liefkoozend. En welk een voorrecht, dat heur haar natuurlijk golfde, en de gekunstelde hulp van friseertang of papillotten niet noodig had! Iedereen kon het verschil dadelijk zien! — Zij glimlachte tevreden er over, en constateerde meteen in de psyche, die dat weerkaatste, dat zij een van die gezichtjes had, die er dubbel aardig uitzien, wanneer de mooie tanden zichtbaar worden in vroolijkheid. — Er tintelde een nieuw, nog niet gekend gevoel van verwachting en verlangen, van streefing der zinnen, door haar jong lichaam! O, het was toch nog zoet te leven, — soms althans, — voor enkele oogenblikken misschien maar, — als een droom, waaruit zij straks zou moeten ontwaken, — maar toch, dat droomen, dat vergeten kunnen was wél heerlijk . . .

Zij nam haar waaier en handschoenen, sloeg haar sortie om, en draaide de gaskraan lager, vóór zij heenging. Het was, alsof die plotselinge schemering ook in hare ziel de duisternis terugkeeren deed. Zij huiverde; — in eens herinnerde zij zich weer, — moest zij denken aan dat alles van vroeger, dat zij met zooveel blijdschap een pooze had kunnen vergeten.

Vroeger, bij zulke gelegenheden, bij de partijtjes, die zij had bijgewoond, buiten bij hare kennissen dáár, had hij haar afgehaald, naast haar in het rijtuig gezeten, haar aan zijn arm het salon binnengeleid. Hoe kinderlijk-trotsch was zij dan op hem geweest, — trotsch op zijn prachtige uniform, op zijn vierkant geschouderde Engelsche gestalte, op zijn mooie haartint van zilverig blond, — trotsch vooral op zijn verzeke- ring, dat hij zich in die gezelschappen verveelde,

veel liever met haar wandelen ging, alléén met haar.

Hoe vreeselijk zou hij haar nu missen, naar haar verlangen, terwijl hij daarginds rondzwierf, op dien onbetrouwbaren Oceaan nu, — in storm, in nood, — in stervensgevaar misschien. — En hier was zij, die zich ging amuseeren!

Maar zij werd bijna boos daarom op hem!

Waarom moest dat akelig nevelbeeld nu juist verrijzen, nu zij immers geen tijd had er naar te zien? Zij moest immers uit, zij kon nu toch niet meer laten afzeggen, en indien het dan eenmaal wezen moest, waarom zou ze dan niet gelukkig zijn, vergeten, zoolang ten minste! Straks, als zij weer tehuis was, weer recht had op haar tijd en haar gedachten, dan zou ze weer aan hem denken, zich verdiepen in het verloren verleden; straks, o zeker, straks zou ze weer van hem zijn. Maar nú wilde zij niet, — nú moest zij een weinig genieten eerst.

En, zonder dat zij het nog begreep toen, welde het begin van een wreede bitterheid tegen hem op in haar hart. Was het niet zijn schuld, zijn misdrijf, waardoor zij zoo lijden moest, beroofd was van de zorgeloze levensvreugde van andere jonge meisjes? O, hij verdiende het dat hij gestraft was, omzwerfen moest alléén, in den vreemde! Niet, alsof zij geen medelijden met hem had, hem niet vergeven wilde, — maar tòch, — het was slecht van hem geweest, heel slecht. Dáárin gaf zij haar vader reeds gelijk.

Een morgen van zonneglansen en zuiderschoonheid! — Droomerig glijdt de Melbourne door het Suez-kanaal, een zilveren spoor krullend in de flauw bewogen, met een

genezend koeltje stoeiende golfjes, waarin zich de zon weerkaatst met een gewar van violette, en bleekroode, en vloeigouden stralen, — met een gezigzag van ongekend-weelderige lichteffecten, samensmeltend tot teedere nuancen van een wazige onbestemdheid. . . .

Een gloed van zon verheerlijkt het geelbruine oeverzand, en de schemerige vage heuvelmassa in de verte, en de geheimzinnige eindeloze woestijnlengte, en de enkele groene planten hier en daar om een woning heen, waardoor de schildery een toon van veraf leven heeft. — Ginds uit het blauwe, als met een spansel van fluweel overtogen water, duikt Ismailia op, met zijn witte huizen een blanken sluier gelijk, door zeenimfen vergeten, — verlokend en bekorend, als een plotseling gevonden paradijs. —

Het is de laatste overgang tusschen het verleden en de toekomst; het verleden met zijn verbroken banden, zijn gestorven kindsheid, zijn vroeg verflenste idealen, en de toekomst, het land dat vergetelheid brengen moet, heeling voor geslagen wonden. Niet meer zal nu de frissche wind van het koele Noorden langs de heete slapen strijken, niet meer het lied der herinnering groeiend suizen door eikenloof of dennenwoud; — thans wenkt het zinbetooverend schoon van geheimzinnige tropenlanden, waar de vogelschitteren in scheller kleuren, en de bloemen bloeien met trotscher pracht, en de planten zich ontwikkelen met ongekende weelderigheid, — waar de koninklijke palm wijst naar het land omhoog! — —

En door de ziel van Derfurt gaat een nieuw begrijpen, een openbaring van breeder opvatting, van wijder gezichtskring.

O, hij had geleden, ontzettend geleden, met een vlijmende schuld. Toen hij uit Marseille's schoone haven

Europa verliet, — in dat laatste, vreeselijkste oogenblik, waarin alle oude banden zich losscheurden, banden die hij nooit zoo had op prijs gesteld, zòò niet had begrepen, als in dat uur van afscheid voor goed, van droevig staren op die dierbare kusten, zoo snel, zoo snel verdwijnend uit het oog, — voor altijd.

Maar zijn klagend hart leerde zwijgen, om te luisteren naar die stemmen der natuur, die nergens volmaakter van Gods almacht en onze menschen-kleinheid getuigen, dan op den onafzienbaren Oceaan.

En met iederen golfslag, die den afstand grooter maakte tusschen hem en het oude vaderland, werd zijn blik op die wereld, waarin hij geleefd had, ruimer en vrijer, — begon hij beter te begrijpen, hoe nietig een stip in het heelal die kleine kring was, van welks bekrompen en kortzichtig oordeel hij zijn levensgeluk had afhankelijk gemaakt, waarin hij zijne plaats had willen handhaven, met opoffering van zijn gemoedsrust, van zijn goede trouw, van zijn eerlijkheid bijna, — en die hem, nu hij gevallen was, van zich schopte, als had zij hem nooit gekend en geleid. — O, hoe nietig dat alles, hoe grenzenloos nietig hij zelf, dat ééne menschelijke leven, die ééne korte geschiedenis van geboorte en dood, in dat oneindige raadselenvolle heelal! —

Wat kwam het er op aan, wat meer of wat minder eer, wat meer of wat minder lijden, wat korter of wat langer levensreize. — Een enkele paar jaren maar, en het einde was toch hetzelfde, — voor hem, en voor die hem hadden uitgestooten, voor de bevoorrechten dezer aarde, en voor de verworpenen: een graf, vergetelheid.

En nóg een paar jaren, een enkel menschengeslacht dat voorbij spoedde, — en ook hunne namen kende men niet meer; de herinnering aan hen stierf, met de laatsten, die met hen hadden geleefd.

Waarom? — Waarom dat alles?

Raadselen, niets dan raadselen, waarin wij wandelen! Raadsel, die bloeiende schepping, zich openbarend in oneindige verscheidenheid van vorm; hier schijnbaar verstervend onder de blanke sneeuw, de kille ijsvlakten van het hooge noorden; dáár zich zelve als verstikkend in de weligheid, de ondelgbare groeikracht van tropische gewesten; nu in stille majesteit ten hemel wijzend met blauwe bergtoppen, dan weer donderend juichend om eigen grootheid, in het loeien van den storm, die de zeeën opstuwt tot rollende heuvels van vlokkelig schuim, — — en raadsel, dat wonderbaar menschelijk bestaan, buiten eigen wil om gedoemd tot bewustzijn te ontwaken, te lijden, te genieten, weer te verdwijnen, even onmachtig in die uiterste ure, als in die eerste, even weinig in staat zijne ontbinding te verhinderen, als zijn wording tegen te houden.

— Wachten! In raadselen leven, totdat de dood ze zal oplossen! — —

Zich erkennen als een van de nietigste, meest waardeeloze onderdeelen van het onbegrepen geheim, verstaan, dat het leven niet zelfstandig, onafhankelijk eigendom is, maar een onmisbare schakel in een wonderketen, voor sterfelijke oogen in brokstukken slechts zichtbaar, — dáárin lag de kracht tot dragen, tot moedig verder leven, tot hopen wachten op den dood! —

En iets als vrede kwam over Derfurt, — dáár, alléén

met zich zelf en met God, — een eerste begin van de levenswijsheid, die lijden werkt.

Mevrouw Relff, de moeder van Louise, waarvan het anders bekend was, dat zij met haars dochters smaken zelden sympathiseerde, en er gewoonlijk met haar over kibbelde, scheen de enthousiaste vriendschap, die deze had opgevat voor Lucie Halthewhegen, nu eens bijzonder goed te keuren.

Zij vond het een charmant meisje, vertelde zij overal rond, zoo eenvoudig en natuurlijk, wezenlijk een voorrecht voor Louise, zoo een vriendinnetje te hebben gevonden.

En mevrouw Andervelt zorgde wel, dat haar nichtje van die vleiende meening niet onkundig bleef. — Zij had daar zoo haar eigen bedoelingen mee, en die had mevrouw Relff ook, maar Lucie was in waarheid nog te eenvoudig, en te onbekend met Vanity Fair, om dat te vermoeden.

Haar ijdelheid was opgewekt, ontving dagelijks nieuw voedsel, rijk, mooi, en jong, als ze was — zij voelde zich nu niet meer onzeker van den indruk dien zij maken zou, zooals in het begin, — maar vond het heel gewoon en van zelf sprekend, „charmant en allerliefst” te heeten.

Bij Louise was overigens de bewondering ernst, zooals altijd wanneer zij met een nieuw ideaal dweept, en er de eindelijke oplossing in meende gevonden te hebben van hare eigene onbevredigde verlangens; — tot dat zij na eenigen tijd ondekte, dat het toch niet „dát”

was, — dat zij zich alweer had vergist, — en in nieuwe soorten van sentimentaliteit wegzonk. — Het vleide Lucie natuurlijk, zoo en amitié te worden genomen, en ook lag het in haar zwak karakter, zich gewillig te laten leiden in de richting, waarin men haar duwde. — Zij liet het lijdelijk toe, dat Louise haar als het ware officieel tot vriendin stempelde, een vasten dag in de week instelde, om elkaar te komen zien, het absoluut noodig vond samen een Engelschen roman te lezen, en een Italiaansche conversatieles te beginnen, — in één woord, de verhouding opdreef tot die soort van kunstmatige intimiteit, waarop de vertrouwelijheid van de meeste vrouwen berust: stroovuurtjes, hoog opflikkerend, en dan in eens vergaand tot niets!

Maar hare eigenlijke sympathie ging veel meer uit naar Marie Relff, die haar zoo aantrok, zoo geweldig imponeerde, juist om de groote tegenstelling in haar karakters: — Marie, altijd zoo zeker van zich zelve, zoo beredeneerd, zoo practisch, zoo helderdenkend, zonder zich te bekommeren om wat de menschen er van zeiden haar eigen weg gaand, — Marie was alles, wat zij voelde, dat haar ontbrak, haar noodig was. Hare weifelende, onvaste natuur zocht onbewust een steun in die andere, die bijna mannelijk sterk scheen.

Met Marie ook was zij er toe gekomen, over dat verleden te spreken, dat zij nooit nog, zelfs niet tegen hare Tante, had willen aanroeren. — Op een avond, nadat zij familiaar bij de Relff's was blijven eten, terwijl zij samen alleen in Marie's boudoirtje zaten, was die confidentie gekomen, in eens, ze wist zelve niet hoe, in een behoefte zich te uiten.

En Marie had de heele zaak behandeld met hare gewone practische, koude levenswijsheid.

„Zeker, zij vond het heel jammer,” zei zij; „als alles zóó was geweest, als Lucie het nu vertelde, dan had hij inderdaad minder schuld gehad, dan de menschen hem nu, achterna, gaven. Maar dat veranderde er niets aan, dat Lucie hem nu uit haar hoofd moest zetten. Zij kon toch niet haar heele jeugd vertreuren om een man, dien zij nu eenmaal niet krijgen kon, die geen partij meer voor haar was. — En wachten! Wachten tot hij zich een positie had heroverd, — áls hem dat ook eenmaal nog gelukte, — was zij dan naïef genoeg te gelooven, dat hij haar al dien tijd trouw zou blijven, niet verlieven zou op andere mooie meisjes, met een rijken bruidschat? O, het leven was geen roman, geen idylle met ideale liefde, waaraan men eeuwig trouw blijft, — dat bestond niet in werkelijkheid.”

Het ging heel diep in Lucie, dat deel van Marie's woorden vooral. Neen, aan die mogelijkheid had zij nog niet gedacht, dat hij ook vergeten zou wellicht, dat hij eenmaal kon terugkomen, niet om haar te halen, maar met eene andere vrouw aan zijn zijde, — en als om haar eigen ontwaakten angst te bezweren, verdedigde zij hem te krachtiger.

„Neen, neen, van hem gold dat niet, wat Marie zeide. Hij was anders dan die overige mannen. Hij zou altijd aan haar behooren, — aan haar alleen.” — Marie lachte er om, met een wreeden lach van veel wereldkennis; vroeg ontnuchterd door de boeken die zij had weten te lezen, door haar scherpen blik op het leven, dat die lectuur zoo telkens bevestigde. — Zij had te weinig zin voor poëzie, om te waardeeren, wat lieve

onschuld er lag in Lucie's onbevangenheid. Het kwam haar eenvoudig kinderachtig-onnoozel voor en onpractisch ook; zij meende haar een dienst te bewijzen, door de waarheid geheel te onhullen.

„Hemel, wat ben je nog een kind, Lucie,” zei ze bijna ruw. „Begrijp je dan niet, dat het nonsens is wat je daar zegt, nu vooral, nu hij in Indië is, waar zelfs de braafste jongelui heel gauw meedoen! Het klimaat brengt dat nu eenmaal mee, en de begrippen! — Hij zal zich wel weten te troosten, met de een of andere mooie nonna!”

Er volgden volledige inlichtingen. — Lucie was een heelen boel wijzer, toen zij dien avond naar huis ging. — Maar zij lag er om te huilen in haar bed. — Marie had iets in haar ontwaard, een van die teere weefsels van kinderziel aangeraakt, die bij den eersten ruwen ademtocht van de werkelijkheid breken, met een wreede pijn. — O, zij was er zoo ongelukkig om. Zij deed te vergeefs haar best, het te vergeten, niet te gelooven. Hij was zoo niet, zeide zij zich. Hij had haar eerlijk lief gehad; hij zou haar ook trouw blijven. — Maar de twijfel was in haar ontwaakt. Nu wist zij immers, wat hartstochten, wat verzoeken daar bij hem waren in die eenzaamheid, waarom zij hem zoo dikwijls in hare gedachten beklaagd had, met een sentimenteetele naïveteit. — En voortaan kon zij niet meer aan hem denken, zonder in haar opgeschrikte verbeelding tegelijk die akelige, gekleurde vrouwen te zien, die, in haar vooroordeel van volbloed-blanke, haar dubbel terugstootend waren; bruin, met onnoozele, en toch boosaardige baboegezichten, of gele chineesche tronies, of

erger nog, met dat wellustig-zinbekorende van het gemengde ras! — — —

Zij voelde zich van hem vervreemden, willoos, er zelve hartstochtelijk om huilend nu en dan, maar zonder de kracht er zich tegen te verzetten. — — —

Mevrouw Andervelt gaf een bal, een van de laatste partijen van het ten einde loopende seizoen.

Zij was druk bezig een van hare laatste orders te geven, al gekleed rond-loopend door de groote, voor deze gelegenheid smaakvol gearrangeerde kamers, zich telkens nog iets herinnerend, dat zij de bedienden moest zeggen, geagiteerd en nerveus van angst, dat het een of ander in de war zou loopen.

„Als het niet om jou was,” zuchtte zij tegen Lucie, die eindelijk gekleed voor den dag kwam, „ik zou er niet aan denken, mij zoo'n drukte op den hals te halen.”

„Ja tantetje, 't is heel lief van u,” antwoordde Lucie. „Ik apprecieer het ook erg.”

Maar ze zei dat zoo maar uit beleefdheid, want ze wist heel goed, dat mevrouw Andervelt het heerlijk vond eens zoo te kunnen schitteren met al haar moois, en in de aanwezigheid van haar nichtje een heel gewenschte aanleiding daartoe vond. Het sprak immers van zelve, dat men toch iets moest „terugdoen.” —

Lucie droeg lichtblauw, van een vergeetmij nietachtige tint, met een teeren zilverachtigen weerschijs er over heen; — als altijd, heel eenvoudig gemaakt. Dat was haar aangenomen genre nu: geen kostbare garnering en dure bijouterieën, enkel maar een verfijnde luxe,

voor kenners alleen te onderscheiden, in de chic van hare toiletten zelve, in de volmaaktheid van coupe en van kleurnuances.

Zij was even in een causeuse gaan zitten rusten, een beetje moe van al die drukte die den heelen dag nu al geheerscht had, van de inspanning van het kleeden, en van tante's onophoudelijk gepraat om haar heen. Hare teere japon lag voorzichtig uitgespreid, om niet te kreukelen, een voetje, een klein beetje vooruitgestoken, was even zichtbaar, en in haar al gehandschoende vingers hield zij een magnifiek bouquet van rozen en maidenhair, het gewone „offer” van Otto Relff, zoo als zij het spottend-coquet noemde.

Want Otto Relff, Louise's broer, zond haar altijd bouquets in den laatsten tijd; zij kon er vast op rekenen. Hij maakte haar openlijk, met groote gedicteerdheid, het hof. — In het begin had zij haar best gedaan hem te toonen, dat zij daar niets van wilde weten, hem op een afstand willen houden. Maar hij had diezelfde wilskracht, diezelfde zekerheid van handelen, die zijn nichtje Marie zulk een overwicht op Lucie gaf. Hij nam geen de minste notitie van haar onwil, maar ging bedaard, met een overmoed, die haar imponeerde, op den weg voort, dien hij nu eenmaal had verkozen in te slaan. Als zij hem op hare wijze poogde af te snauwen glimlachte hij bijna spotachtig, en zijn onverstoorbare kalmte en beleefdheid dwongen haar met hem op een goeden voet te blijven. — Al heel gauw begon de jonge-meisjes-wereld er het fijne van te merken met dien ongeëvenaarden speurzinn, eigen aan ongehuwde dames, waar het engagementen en dergelijke zaken betreft.

Men begon Lucie te plagen en quasi te feliciteeren, op die overdreven wijze, geborduurd op een fond van teleurstelling, waardoor vrouwen haar nijd en afgunst zoo meesterlijk weten te verbergen, en toch gelijktijdig hatelijk laten doorschemeren. Dat prikkelde haar ijdelheid natuurlijk, vooral tegenover Ernestine, die haar eerst met een beetje *dédain* had behandeld, omdat ze niet tot de Haagsche wereld behoorde, en die nu bepaald gepikeerd scheen, nu het haar gelukt was, een van de beste Haagsche partijen dadelijk te veroveren. Het was wezenlijk de moeite waard een beetje met hem te flirten, *dáárom* alleen; als Ernestine hen zien kon, gaf zij zich er bepaald moeite voor met hem te coquetteeren, in het geheel niet vermoedend dat hij haar heel goed begreep, in stilte uitlachte om die meisjes-kleingeestigheden, die hij, zoo als de meeste heeren, volkomen doorzag.

„Ik hoop nu maar,” zei mevrouw Andervelt, plooiend aan een draperie, waaraan eigenlijk niets meer te verschikken viel, „dat je mij van avond ten minste goed zult helpen met het waarnemen der honneurs. Je moet nu bedenken, dat je mede-gastvrouw bent.”

„Wel natuurlijk, tante,” verzekerde Lucie met animo. Het kwam haar even in den zin, hoe timide zij zich in den eersten tijd had gevoeld, onder al die vreemde menschen, echte Hagenaars meest, tegenover wie zij zich bijna schaamde, omdat zij maar van buiten kwam.

Nu was zij onder hen tehuis; volkomen van hare plaats zeker geworden. — Zelfs Ernestine had geleerd haar als gelijke te erkennen, als rivale te beschouwen. Het was een satisfactie, die haar onwillekeurig glimlachen deed.

„Hé kind,” viel tante in, dat toevallig ziende in een grooten penantspiegel, „ik geloof dat jij iets heel bizonders verwacht van avond, dat je zoo in je zelve zit te gniffelen.”

Lucie bloosde, — tot haar ergernis. Zij begreep heel goed wat haar tante bedoelde. Er waren al meer toespelingen gemaakt in den laatsten tijd, maar ze verkoos zich onnoozel te houden.

„Wel, ik verwacht een bijzonder prettigen avond; dat is zoo,” zei ze zoo argeloos mogelijk.

„Kind,” riep mevrouw Andervelt, in eens in vuur rakend over Lucie's toilet, waaraan langdurige besprekingen waren gewijd geworden, „blauw staat je toch heusch beelderig; ik zou haast zeggen, nog beter dan wit. Je hebt bepaald je beau-jour van avond.”

Lucie voelde dat het waar was, met een heerlijke bewustheid van jong en mooi zijn. Dat hielp haar om in het geheel niet verlegen te worden, toen later in den avond Otto Relff haar datzelfde compliment maakte, maar fijner en enthousiaster.

Het speet hem alleen maar, zei hij, dat zij een zoo veelzeggende kleur droeg van avond. Vergeetmij niet-blauw, — dat herinnerde aan heengaan, aan afscheid nemen.

„Daarom is het juist ook bijzonder toepasselijk,” zei ze, hem een beetje coquet aanzierende. „Dit is een van mijn laatste partijen hier, want ik ga nu gauw weer naar huis terug. En dus mag ik mijn vrienden er wel eens aan herinneren, mij niet heelemaal te vergeten.” —

„Alsof dat noodig ware,” zei hij, haar in eens zoo diep in de oogen ziende, dat er een verwarring over haar kwam.

„Maar weet u wel, dat blauw nog een andere betekenis heeft, waaraan ik veel liever denk. Trouw, eeuwige trouw.

Hij zag haar steeds aan, met zijn stekenden, doordringenden blik, die haar zoo verlegen maken kon.

Zij bloosde er om, kwaad op zich zelve omdat hij dat zien moest, en daardoor natuurlijk nog meer in de war gerakend. — Marie Relff, die haar op dat oogenblik voorbij ging aan den arm van een huzarenofficier, glimlachte veelzeggend. Zij voelde méér bespiedende blikken op zich rusten.

„Willen wij niet een beetje naar buiten gaan. Het is hier zoo warm,” zei ze, met een mislukte poging om de intime wending van het gesprek af te weren, dadelijk daarna voelend, dat zij het nog erger had gemaakt met haar onhandig voorstel.

Hij bracht haar, niet zoo als zij gewild had naar de serre, waar de ouderen zich wat hadden teruggetrokken, maar in den marmeren corridor, die, rijk met planten en varens gedecoreerd, en schitterend verlicht, heden mede werd gebruikt door de gasten, door paartjes die elkaar wat te zeggen hadden vooral.

Toen zwegen beide. — Lucie twijfelde er geen oogenblik aan, dat hij haar nu vragen zou. Zij had het willen vermijden, want zij was vast bepaald neen te zeggen.

Maar nu had hij het toch zoo ver weten te brengen, en zij voelde een grooten angst over zich komen.

„Freule,” zei hij abrupt weg, „u hebt gezegd, dat u naar huis terug wilt gaan. Mag ik voor dien tijd met uwe tante spreken? Mijne gevoelens kunnen al lang geen geheim meer voor u zijn.”

Het kwam heel anders dan zij verwacht had. Hij „vroeg” haar eigenlijk in het geheel niet. Hij sprak op een toon, alsof het tusschen hen beide reeds in orde was, alsof hij aan hare toestemming niet kon twijfelen.

Haar angst werd er nog grooter door. Haar flirten kwam haar in den zin, kleine coquette scènes, die tusschen hen beide waren afgespeeld in tegenwoordigheid van derden. Was zij misschien te ver gegaan? Had zij hem recht gegeven zoo te spreken?

„O neen, neen, mijnheer Relff,” riep zij zenuwachtig, dadelijk grijpend naar het voor haar meest afdoend argument: „het kan niet, nooit; u weet toch wel, dat ik mijn woord al gegeven heb.”

Nu trok hij de wenkbrauwen op, als verbaasd: „neen, dat weet ik zeer zeker niet, — kon men ook moeilijk uit uw gedrag opmaken. Mag men ook vragen aan wien?”

„Ik was geëngageerd toen ik hierheen kwam. Iedereen wist dat,” voegde zij er, als om zich te verontschuldigen, bij.

Zij was in den hoogsten graad van zenuwachtigheid, bijna op het punt van te gaan schreien. Hij daarentegen bleef zich zelf volmaakt meester, geen oogenblik zijn berekening uit het oog verliezend. Hij wilde dit meisje, met haar mooi gezichtje en haar groot fortuin, tot vrouw, en hij zou haar wel weten te dwingen hem te nemen. Hij was zeker van zijn zaak, de kansen waren te ongelijk, zij, alleen, met haar zwak, ongestaald karakter, tegenover den man van de wereld, door heel die wereld gerugsteund.

„Neem mij niet kwalijk, dat ik u niet begrijp,” zei hij bedaard. „Wat iedereen weet is, dat uwe ouders uw engagement met een zekeren luitenant Derfurt hebben moeten verbreken, omdat hij u en hen had misleid, en u dus niet waardig was. Moet ik nu uit uwe woorden afleiden, dat u diens ondanks, buiten uwe ouders om, een geheime relatie met dien heer onderhoudt? Hoe kan u anders spreken van een gegeven woord?”

„O neen, neen, ik weet niet, hoe u dat denken durft. Het is natuurlijk alles tusschen ons uit,” riep zij, doodelijk verschrikt dat hij zoo iets werkelijk van haar gelooven, het wellicht rondvertellen konde, — met een onduidelijk besef, dat zij zich in zijn handen had gegeven.

„Welnu, dan zie ik ook niet in, wat een afgedaan verleden met mijn vraag kan te maken hebben. U hebt mij bij meer dan eene gelegenheid hoop gegeven. Ik kan mij die niet zoo opeens laten ontnemen.”

„Maar het verleden *is* niet afgedaan; ik kan het nooit, neen nooit vergeten,” riep zij, bijna snikkend nu, haast zonder te weten wat zij zeide.

„Laat dat maar aan mij over; mijn liefde zal u dat alles vergoeden,” antwoordde hij, nu op een heel anderen toon, zijn stem in het teere overslaande, met een van die volle blikken uit zijne zinnelijke, grijze oogen waarvoor zij bang was, omdat die haar hypnotiseerden. — —

Een nieuwe wals was al een paar minuten geleden begonnen. Haar cavalier, die haar reeds gezocht had, stoorde haar in dit oogenblik met zijn recht van danseur.

Haar eerste impulsie was van verlichting. Maar zij

beefde zoo, en was zoo blijkbaar ontroerd, dat haar geleider het opmerkte, en haar onderzoekend aanzag.

Toen begreep zij meteen wat hij denken moest, welke verkeerde gevolgtrekkingen hij zou maken, en dit deed haar zoo diep blozen, en zulke verwarde antwoorden geven, dat er bij hem niet de minste twijfel meer overbleef, over het tusschen haar en Relff voorgevallene.

Hij vond het erg aardig, en knipoogde heel eventjes over haar hoofd heen tegen Relff, die zich nu ook weer tusschen de anderen ging mengen.

In de zaal hadden de bespiedende vriendinnen hare afwezigheid ook al opgemerkt, en hare gevolgtrekkingen gemaakt. Ernestine kwam, zoodra de wals over was, naast haar zitten en vroeg beteekenisvol of zij zich van avond niet buitengewoon amuseerde. — Louise knikte en lachte haar uit de verte toe, met sentimenteel-gelukkige blikjes, — en Amy vond gelegenheid haar met een ondeugenden glimlach toe te fluisteren, dat zij zoo even met Relff had gedanst, maar hem verschrikkelijk afgetrokken vond van avond.

Langzamerhand herstelde zij zich intusschen weer van haren schrik, onder den druk der noodzakelijkheid van zich te moeten inhouden, voelend hoe ook tante's oog nu en dan onderzoekend op haar rustte. Zij begon zich te beijveren heel gewoon te zijn, ging al de oudere dames plichtmatig aanspreken, en trachtte onbevangen vroolijk te wezen. Maar een rol te spelen lag niet in haar karakter; zij sloeg in een veel te groote drukte en opgewondenheid over. Later, na het souper, stond ze midden in een groep jonge meisjes, schertsend en

lachend, luider dan anders haar gewoonte was, zoodat het de aandacht trok.

„Uw nichtje schijnt van avond bijzonder levendig gestemd,” zei eene preutsche douairière tegen mevrouw Andervelt.

„Ja, dat vind ik ook,” bevestigde deze, zich heel onbevangen houdende.

„Ik zag haar daareven met den jongen Relff dansen; een mooi paar,” ging de oude dame onderzoekend voort.

„Niet waar? Otto is werkelijk een knappe jongen. Het doet mij altijd genoegen dat te hooren. Zijne moeder en ik zijn zulke goede vriendinnen.” — Mevrouw Andervelt verkoos niets te begrijpen.

„Hij wordt nog al eens samen genoemd met Lucie in den laatsten tijd,” viel nu eene andere dame brutaalwegvragend in. „'t Zou een heel lief huwelijk zijn.”

Mevrouw Andervelt antwoordde alleen met een diplomatieken glimlach, en verwijderde zich om verdere indiscreties te voorkomen. — — — Zij sprak, toen de gasten begonnen heen te gaan, een paar woorden apart met Relff, even maar, doch met een air van intimiteit, dat Lucie, die het zag, beangstigde. Zij voelde al haar zenuwachtigheid terugkomen, zoodra zij alleen waren, maar tante kuste haar heel hartelijk goeden nacht: „ga nu maar slapen, kind; je zult wel moe zijn,” zei ze heel onbevangen. „'t Was een welgeslaagde avond, niet waar? Maar 't is heel laat geworden; blijf morgen maar zoo lang liggen als je wilt.”

Den volgenden dag zagen zij elkaar eerst aan de lunch terug. Het ontbijt werd haar meestal ieder in haar eigen kamer gebracht; de prettige vrijheid van tante's levenswijze stak voor Lucie's gevoel heerlijk af bij de stijve drukte van regels en vormen, waaraan hare moeder hield met kleinzielige preciesheid.

Het jonge meisje voelde zich lusteloos, loom, ongeuegd tot praten. Zij had weinig geslapen, steeds weer moeten denken aan wat tusschen haar en Relff was voorgevallen, en zij had zich voorgenomen tante er niets van te vertellen. Eigenlijk was er nog niets bepaalds gebeurd, was zij nog juist in tijds aan een decideerend antwoord ontkomen, en nu ging zij binnen weinige dagen naar huis. Dan was alles uit, had zij weer rust. — Maar die gedachte bevredigde haar ook niet. Zij begreep nu heel goed, waarom men haar eigenlijk hierheen had gezonden. Er lag voor hare ontwaakte ijdelheid iets kwetsends in, onverrichterzake terug te komen. Maar toch, het vertellen, zich er een beetje op laten voorstaan, dat durfde zij niet. Dan zou zij den losbrekenden storm niet kunnen trotseeren, het slachtoffer worden van haar eigen overmoed. Dat voelde zij.

Tante sprak vrij druk over onverschillige zaken, zoolang de knecht binnen was. Toen zij aan de koffie waren gekomen, wenkte zij hem heen te gaan en de deur te sluiten.

„Otto Relff is van ochtend bij mij geweest,” begon zij dadelijk. „Je zult wel kunnen raden waarom.”

Lucie was zoo verwonderd en verschrikt, dat zij niet wist wat te antwoorden. Dat hij, ondanks hare halve weigering, zoo dadelijk handelen zou, had zij geen oogenblik vermoed. En het maakte haar boos.

„Ik heb hem geantwoord,” ging tante voort, „dat ik natuurlijk dadelijk aan je ouders zal schrijven, en dat, wat mij betreft, ik er mij van harte in verheug. Hij is alles wat ik voor je zou wenschen, en ik feliciteer je zeer, kindlief!”

„Maar tante,” riep Lucie, nu hare woorden terug vindende: „ik heb hem in het geheel niet geaccepteerd, zoo als u schijnt te meenen. Ik wil niets van hem weten, en dat heb ik hem ook gezegd, gister.”

Mevrouw Andervelt ging heel recht op in haar stoel zitten, en keek de over haar bekentenis half verschrikte Lucie heel boos aan.

„Hoor eens, kind,” zei ze, een toontje scherper dan zij gewoonlijk sprak, en met wat meer kleur op haar gelaat, „ik moet je zeggen, dat je je al heel vreemd gedraagt. Ik heb tot hertoe alles wat er vroeger gebeurd is laten rusten, en die heele treurige geschiedenis met Derfurt nooit aangeroerd. Dat is nu eenmaal een erg onplezierige ondervinding voor je geweest, en hoe minder er over gesproken wordt, hoe beter. Maar het gaat waarlijk niet aan, je zelve nu voor de tweede maal in opspraak te brengen. Je moet integendeel blij zijn, heel blij, zoo'n uitstekenden man als Otto Relff te kunnen krijgen. Een afgeraakt engagement is altijd een groot nadeel voor een jong meisje; — en daarbij heb je hem aangehaald, hem bepaald aanleiding gegeven tot dezen stap. Als je hem nu ten slotte bedankt, nadat je den heelen winter met hem gecoquetteerd hebt, dan kan je er gerust op rekenen, dat je kansen hier verkeken zijn. Je zult vreeselijk bepraat worden, en niet tot je lof, dat kan ik je voorspellen. Overigens” — met een gere-

signeerde verandering van toon: »het is een zaak, die mij niet aangaat. Je moet het zelve weten, als je je leven wilt verknoeien. Alleen, ik ben natuurlijk aan je ouders verplicht, hun de heele waarheid mee te deelen, en ik zal daarin niet in gebreke blijven.»

Lucie schreide, — met korte zenuwachtige snikjes, haar batist zakdoekje telkens aan de oogen drukkend. — Tante zag dat wel, maar zij had volstrekt geen medelijden. Zij was wezenlijk boos, uit hare gewone goedgemoedheid gebracht door Lucie's onhandelbaarheid. — „Het was wezenlijk ergerlijk, dat zij alles wat men voor haar deed, zoo weinig apprecieerde, de mooie plannen voor haar toekomst telkens zelve in de war stuurde. Wat een magnifieke positie kon zij niet innemen, door dit huwelijk met een lid van eene der oudste Haagsche familiën, een man wiens carrière verzekerd was, en door wien zij, zelve zoo mooi en zoo rijk, een eerste rol zou kunnen spelen.” — —

„Ik moet toch ten minste tijd hebben,” begon Lucie tusschen de tranen door. „Relff heeft mij zoo in eens overvallen.”

Het was een poging, tante in ieder geval weer in haar humeur te brengen, door niet meer tegen te spreken.

Dat lukte ook, — mevrouw Andervelt begreep, dat zij terrein gewonnen had.

„Nu,” zeide zij, inschikkelijk wordend, „de zaak behoeft ook van daag niet te worden afgedaan. Natuurlijk moet je er met je ouders rustig over spreken, en je moet Relff dan maar niet meer zien, vóór je gaat!”

Lucie vond dien voorslag aannemelijker dan zij had

durven hopen. Zij was bepaald bang voor de wilskracht die Relff over haar uitoefende, en voor zijn handigheid haar dingen te ontlokken, die zij niet had willen zeggen.

Toen zij eerst tehuis was, voelde zij zich gelukkig, met een gevoel van herkregeen vrijheid, — maar daarop begon zij zich te vervelen, alleen met hare ouders, van wie zij zich even vervreemd gevoelde als van het oude, eenvoudige leven van vroeger. De herinneringen aan den vroolijken winter in de residentie, aan haar triomfen dáár, dansten verlokkelijk door haar jong hoofdje.

En het was heel natuurlijk, dat hare ouders, om de stilte van buiten wat voor haar te veraangenamen, hare beste vriendin Louise Relff te logeeren vroegen, even natuurlijk ook, dat Louise, volgens de traditiën harer deftige coterie, niet alléén kon reizen, en door haar broer werd gebracht en gehaald, bij welke gelegenheden de gastvrijheid gebood, hem een paar dagen te doen blijven.

De zomer sleepte er zoo mee heen; in het najaar was het een publiek geheim, en toen na Nieuwjaar een nieuw seizoen van uitgaan begon, werd het geopend door een bal in den „Vieux Doelen,” dat mevrouw de Douairière Relff gaf, ter eere van het engagement van haar zoon Otto met freule Lucie Halthewhegen.

In het begin van April trouwden zij in den Haag, uit het huis van tante Andervelt.

Iedereen had dat het beste gevonden. Mevrouw

Halthewhegen had vreeselijk opgezien tegen de drukte van de bruiloft die buiten, waar men een menigte logé's zou moeten herbergen, nog dubbel groot was; hare zuster daarentegen vond het verrukkelijk, de rol van Lucie's beschermvrouw tot het einde te kunnen spelen, en zoo vele passende gelegenheden te hebben hare jacht op feesten den vrijen teugel te kunnen vieren; — de Relff's eindelijk, echte Hagenaars in al de uitgebreide vertakkingen hunner familie, stelden er grooten prijs op, dat de huwelijksvoltrekking in de residentie zou plaats hebben, zoodat al hunne bekenden gelegenheid hadden, de mooie toiletten en de tentoongestelde chic te komen bewonderen.

De Kloosterkerk was dan ook inderdaad zeer vol, dien voorjaars-ochtend, vol van dat welgekleede, gedistingueerde publiek, dat het gehoor van dominé Lossenius placht uit te maken bij dergelijke gelegenheden. Want dominé Lossenius, — „Los” noemden zijne intime bewonderaars hem onder elkander, — genoot in deze dagen het voorrecht in de mode te zijn bij den beau-monde. Hij bezat een groot talent voor gelegenhedenpreeken, en wist zijne toespraken alleraandoenlijkst te maken. Het was wezenlijk een roerende aanblik, zijn vrouwelijk gehoor te zien bij een bevestiging van lidmaten, of bij een trouwplechtigheid. Heele banken snikten, en, terwijl zij bewogen zich de oogen afdroogden, fluisterden zij elkaar bewonderend toe, dat niemand het toch zoo heerlijk zeggen konde als die „lieve Los.”

Glimmend en netjes, met de toga en de bef gehuld in een zalvend air van stichtelijkheid, waarin hij zelf haast geloofde, stond de groote man op den

kansel, tegen het bruidspaar zijn gewone phrases uitgalmende, een naar de bijzonderheden van elk afzonderlijk geval gefatsoeneerd mengsel van bijbelteksten en toastachtige gemeenplaatsen, van vleierij, en zenuw-schokkende tranen te voorschijn roepende toespelingen.

Lucie hoorde er geen woord van, terwijl zij met een geforceerd-aandachtig gezichtje nu en dan naar hem opkeek, met een wanhopige poging toch te luisteren, haar afzwervende gedachten bijeen te houden. Zij schaamde er zich zoo over; zij had een sterk besef van het ongepaste, zondige bijna, op zulk een oogenblik verstrooid te kunnen zijn. Maar zij kon er niets aan doen, haar wil was niet sterk genoeg, — en een gewirwar van alles door elkaar krioelde om in haar hoofd. Zij voelde zich zenuwachtig van angst worden, dat zij straks bij het knielen onhandig zou doen met den langen sleep van haar japon, of dat haar handschoen niet gauw genoeg van den vinger zou glijden als zij daaraan toe was, — daardoorheen flitsten allerlei onbeteekenende, onsamenhangende herinneringen; een paar vroolijke woorden van Marie vóór het wegrijden van huis, de groote banale drukte van het aankleeden, de vervelende prozaïsche opmerkingen harer moeder, — — dan kwam een drukkend loodzwaar besef van de beteekenis van dit oogenblik, van de kloof die zij nu had overschreden tusschen haar jongmeisjes-verleden van zich zelf toebehooren, en de onbekende toekomst als gehuwde vrouw. —

Ja, dat was het, dat wilde ze nu vasthouden, de gedachte daaraan, aan haar nieuwe, groote plichten

jegens hem. — Zij had hem immers lief, — vrijwillig gekozen. — —

Maar zij moest het toch weer loslaten, een oogenblik later, toen zij geknield lagen, terwijl de gemeente hun toezong. Zij wist zelve niet hoe het kwam, of het die schuine straal geweest was, die dwars door een kerkraam over Otto's hoofd speelde; — maar in eens moest zij aan zilverblond haar denken; was het niet meer Relff, maar Ernst Derfurt die daar naast haar lag geknield. En zij waren ook niet meer in de groote, vreemde Kloosterkerk, maar buiten op het dorp, waar zij met hem stellig ware getrouwd, waar ieder gemeentelid hen kende: — een visioen dat in de dagen van haar eerste engagement zoo dikwijls voor haar geest was verzezen, dat het haar wèl vertrouwd nog was.

In eens begon zij te snikken, zenuwachtig aangedaan, niet om de plechtigheid, maar van schaamte over zich zelve, om hare eigen slechte gedachten in zulk een heilig uur. — —

Eerst onder het gebed werd zij kalmer; terwijl Lossenius zich vermeide in de schoone redewendingen en pronkerige woordenkeus, die bij het bidden in de kerk plegen te worden aangebracht, kwam een reactie over haar, trachtte zij zich zelve op te dringen dat zij nu in de ware stemming geraakte, de wijding van het oogenblik in zich opnam: een van die opwellingen van godsdienstige extase, die vrouwen aanzien voor vroomheid.

En naast haar zat Relff, in zijn gekleede jas, met een bloem in het knoopsgat, onberispelijk comme il faut, geen graad te ernstig of te onverschillig, een van die mannen

die op de andere sexe een buitengewonen invloed uitoefenen, meer door de ruwe kracht, waarmede hun trekken zijn gehouwen, dan door vorm of schoonheid van gelaat.

Hij ook luisterde niet naar de phrasen die Lossenius ter zijner stichting voor den dag bracht, inwendig hem en zijne collega's, en de heele kerk, verachtend als een verouderde, onnutte instelling, maar uiterlijk onder den indruk van de toespraak; het hoofd nederig een weinig voorovergebogen, de oogen nu en dan naar den kansel opslaande, als getroffen door een of ander woord in het bijzonder. — —

Heele rijen van dames zaten nu te huilen, krampachtig zich inhoudende, en dan in eens in korte snikjes uitbarstend, heelemaal onder den indruk van het aandoenlijke, en van den „lieven Los.”

Hij raakte er nog meer door op streek, want hij zag alles; hij wist altijd precies wie bij hem in de kerk waren.

„God had dit lieve paar samengebracht,” zeide hij —, en mevrouw Relff sloeg even de oogen vroom ten hemel.

„Dat moest de troost wezen van de ouders, die zoo lief, zoo beminnelijk een dochter afstaan moesten aan een ander, — de troost ook van de weduwe, wier oudste zoon, wier steun en hulp, sinds haar achtenswaardige echtgenoot haar te vroeg was ontvallen, haar nu verlaten ging om de stem zijns harten te volgen.” Hier werd een kleine lofrede ingelascht op de deugden van den overleden heer Relff, waarbij, met het talent daarvoor aan Los eigen, de heele familie iets van den wierook meekreeg; — den bruidegom viel nog een extra compliment ten deel, omdat hij zich wel had willen verwaardigen met Lucie aan een avondmaalsviering deel

te nemen. „Dat,” zei de zieleherder, „was bijzonder roerend en stichtelijk, dat iemand van zoo hooge geboorte en positie, zoo goed een voorbeeld gaf.” — —

Mevrouw Relff keek weer aangedaan naar boven, — Halthewhegen's deftigheid liet hem niet toe groote teekenen van ontroering te geven. Hij bepaalde zich er toe zijn bril nu en dan af te nemen en langs zijn oogen te veggen, — dan zag hij weer eens de kerk rond met een air van oneindige zelfgenoegzaamheid. Zijn vrouw gaf zich niet de moeite er iets minder impassibel uit te zien dan gewoonlijk; alleen sprak de uitdrukking van welbehagelijke indolentie op haar gezicht misschien nog iets duidelijker dan anders; — want ze was in-te-vreden dat alles nu achter den rug was, en het groote doel, Lucie een man te bezorgen, veilig was bereikt. Het kind had haar nog zooveel onverwachte zorg bereid in dit laatste jaar; zij had meermalen inwendig een zekere vrome voldaanheid met zich zelve gevoeld, omdat zij hare ouders nooit zulke eigennigheden in den weg had gelegd. Het was wezenlijk een heele rust dat „Quips” het nu zoo goed in orde had weten te brengen; — en nu verlangde zij hartelijk naar het einde van de plechtigheid, want ze zat ongemakkelijk, en wou wel lachen ook.

Achter Lucie zaten de bruidsmeisjes. Marie Relff had moeite niet luidop te giegelen, veel te prozaisch, te matter-of-fact, om met jonge-meisjes-sentimentaliteit door de beteekenis van het oogenblik, de handeling als zoodanig, meegesleept te worden; hare heldere, levendig rondkijkende oogen wijd open voor de onwaarheid van de vertooning om haar heen, voor

de comédie, die hare tante opvoerde met hare tranen, en Lossenius met zijne in de studeer-kamer klaarge-maakte aandoenlijkheid. Zij kon zich ook heelemaal niet begrijpen, hoe Louise, die vóór haar zat, zoo oprecht weg kon smelten in weekheid; — en in onbedwingbare vroolijkheid poogde zij Ernestine de Graeve naast haar, er op attent te maken, mee te doen lachen — maar Ernestine wist veel te goed, hoe ze zich gedragen moest; zij keek in het geheel niet op, zag met een heel stemmig, effen gezichtje vóór zich, — hier in de kerk even comme il faut als straks op een bal of diner.

Lossenius had met een passend slot-effect zijn rede doen afloopen, met een plechtig-galmend „amen” besloten. Terwijl de gemeente den nazang aanhief; was hij welbehagelijk in den kansel gaan zitten, met den zakdoek langs zijn kaal, bezweet hoofd veggend, zich aangenaam verkneukelend in het vooruitzicht van het bruiloftsmaal straks, maar vooral van het mooie geld-cadeau, waarmede zijn christelijke inzegening zou worden betaald. Hij was te voornaam om zulke offers zelf in ontvangst te nemen, maar gebruikte een zijner vriendinnen, een ongetrouwde freule, als tusschenpersoon; door haar werd de belasting, die dominés op trouwen, doopen en aannemen hebben ingesteld, geïnd, en des zomers maakte hij er een aardig snoepreisje van, dat hem in staat moest stellen van de vermoenissen zijner herderlijke zorgen te bekomen.

De zegen was uitgesproken. Relff gaf zijne jonge vrouw den arm. Zij zag er nog kinderlijker en jonger uit dan gewoonlijk, in het rijke, zwaarslepende bruidskleed, met de onschuldige oranjebloesems, en den langen sluier.

Achter haar volgden de zes bruidsmeisjes, allen gelijk gekleed, volgens Lucie's smaak: in het wit met „sashes” van een onnavolgbaar fijne nuance van geel, en groote stroohoeden met daisies gearneerd, — en daarna ruischte het overige voorname gezelschap voorbij, in zijden en fluweelen japonnen, met uniformen en zwarte rokken er doorheen: geschitter van git en kant, van satijn en galon, van ridderorden, en borduursel, en diamanten; — — het publiek drong naar buiten, gedeeltelijk naar de consistoriekamer, om bruid en bruidegom nog even de hand te drukken, gedeeltelijk om in het Voorhout en in de Parkstraat de lange rij van galarijtuigen aan te gapen. Toen die wegrede was alles voorbij, het laatste bedrijf van deze gratis-voorstelling in Vanity Fair afgeloopen.

Derfurt las het onder de familieberichten der Rotterdamsche mail-editie; onder de rubriek „getrouwd”: jhr. mr. O. H. Relff en jkv. Lucie Halthewhegen, 's-Gravenhage. — Droog en zakelijk, vlijmend scherp in hun wreede onverschilligheid, vernietigden die weinige woorden eene reeds ten halve verflenste jeugd. In dat uur van ontgoocheling brak de laatste band van hopen en vertrouwen en gelooven in anderen, die het kenmerk is van jonge jaren, maar niet bestand blijkt tegen de slagen van bittere levensondervinding.

In romans heeft men het bij zulke gelegenheden gemakkelijk; men krijgt, overweldigd door smart, eene aan den rand van het graf brengende ziekte, of valt minstens flauw, — maar in de werkelijkheid bestaat die

troost van tijdelijke vergetelheid niet. — Integendeel, verdriet maakt taai, en hard, en weerstandkrachtig, en men verwondert er zich alleen maar over, dat men zoo veel dragen kan, zoo heel bedaard-alledaags voortleven, en met anderen spreken en glimlachen kan, — terwijl daarbinnen alles roept om te mogen uitweenen, om den last te kunnen afwerpen, — levensmoe. — Misschien worden de blikken een weinig kouder, de trekken strakker dan vóór het lijdensuur, maar onze omgeving, ieder met eigen moeite en strijd vervuld, slaat daar ter nauwernood acht op, — heeft geen tijd in den voortjagenden maalstroom des levens dáárop te letten. —

En langzamerhand, in het onophoudelijk voortijlen naar dat groote einde van alles, het graf, in het met iederen dag sterker wordend bewustzijn van de vergankelijkheid van alles, geluk en smart beide, wordt de eerste schrijnende wanhoop tot een doffe berusting. —

Maar onze jeugd, onze heerlijke jeugd van hoop en geloof in de toekomst, sterft in zulke ondervindingen, onverschillig het grooter of kleiner aantal onzer levensjaren.

De verzoeking was weer over hem gekomen, de verlokkende verzoeking, om al die ellende af te schudden, om uit dat armzalig leven uit te gaan, vrijwillig.

Maar hij had ze teruggewezen, bijna zonder strijd nu, sterk in een geloof, dat zijn kracht en zijn steun was geworden; een geloof in het bestaan eener betere, onzienlijke wereld, maar waarvoor wij ons hebben voor te bereiden door onzen levensweg op aarde met onbezweken moed ten einde te gaan, — hoe troosteloos die

weg moge zijn, — hoe vaak ook het „waarom?” zich op onze smachtende lippen dringe. Dat geloof was in hem ontkiemd, gelouterd door die groote leermeesteres, de smart. In die uren, waarin de menschen hem verlaten hadden, leerde hij zijn God vinden, een God van liefde, ook al begreep hij Hem niet, met zijn begrensde menschenoog.

En hij voelde, hij wist het, dáárom, dat hij moest blijven voortleven, omdat een wereldorde, die hij niet verstond maar toch eerbiedigde, hem zijn bescheiden plaats had aangewezen, die hij niet mocht verlaten vóór zijn tijd vervuld zou zijn en de Bestuurder van die wereldorde zelf hem zou afroepen. In dat geloof, in die zekerheid lag zijn redding, de redding van elken levensmoede, op wien de raadselen van dit duister bestaan aanstormen, — die te diep nadenkt om zich te kunnen verdooven met die armzalige geestesbedwelming, waarin Vanity Fair zich stort om niet te zien. — — — En hij leefde voort, hard werkend, met een gevoel, dat daarin de verzoening lag voor de zonde in zijn verleden, — maar met een verarmd, illusie-ledig hart. — De menschen, met wie hij in aanraking kwam, noemden hem hoogmoedig en zelfgenoegzaam dáárom, — dat gewone oordeel van de oppervlakkige meerderheid over hen, die zij niet begrijpt, die lijden onder een intieme ziels-geschiedenis. — In de Indische maatschappij zonderde hij zich onwillekeurig nog meer af, dan in Europa het geval zou zijn geweest. Het gebrek aan vormen, de standsvermenging, de ruw-familiaire toon aan het leven in koloniën eigen, stuitten hem in zijn aristocratische natuur, dubbel gevoelig misschien, om dat hooghartig En-

gelsch bloed, dat zich met den Hollandschen adel in hem had gemengd tot de type van een gentleman. En hij was te weinig zinnelijk, te fijn bewerktuigd van ziel, om vergoeding te zoeken voor dat vele, dat de tropen niet geven kunnen, in die soorten van lagere, wellustige genietingen, waarin zoo vele jonge lieden in Indie vermodderen. — — —

Soms kwam het heimwee over hem, een groot overstelpend heimwee naar het land, naar de luchtstreek zijner geboorte.

Hoe hij de tropische natuur met hare weelderige volheid haatte in die uren, haatte om hare geheimzinnig-droomerige rust, om hare eentonigheid van eeuwig groen, om heel hare wonderbare, trotsche schoonheid zelve, die zoo onvergelykelyk is, en toch zoo koud laat, en zoo arm aan geestdrift. — — O, eenmaal nog het lied der Noordzee te hooren ruischen aan het strand daarginds, één blik nog te mogen werpen op de gelende duinen aan die verre kust, — en de heide bloeiend in het voorjaar, — het eerste madeliefje, dat opluikt uit het teere lentegras, — de weemoedvolle pracht van een woud in herfstsheerlijkheid, — de liefelijke schemering van lange zomeravonden; — dat alles eenmaal nog te mogen weerzien vóór hij stierf! — —

— Want geen graf hier in het vreemde land! Neen, niet onder waringin en kanarieboom, onder het zingend vuur van een tropenhemel, kon hij rustig dien laatsten slaap slapen, — — en langzaam wortelde zich die begeerte in hem vast, — als een eerste terugkeer van hopen, van doel om voor te leven; — hij moest éénmaal weerkeeren nog; — hij wist het wel, hij had daar niets

meer te zoeken, — niets dan bitterzoete herinneringen uit een vermoord verleden, — maar toch, waar die herinneringen eenmaal gebloeid hadden, een korte werkelijkheid waren geweest, dáár alleen was het goed te gaan rusten tot den laatsten nacht.

In haar met blauw zijden cretonne allerliefst opgemaakt boudoir zat Lucie droomerig in de vlammen van het open haardvuur te staren. Haar man was naar een heerendiner bij van der Pijl, en zij had voor het eerst na langen tijd eens een rustigen avond gehad, eigenlijk den eersten sinds zij van de huwelijksreis terug waren. Misschien was het die ongewone stilte om haar heen, die haar zoo melancholisch stemde heden. Hare gedachten hadden zoo zelden tijd zich te verzamelen, in een opeenhooping van drukten die men gewoon is in Vanity Fair zich amuseeren te noemen. 's Ochtends lang te bed liggen, dan winkelen gaan, lange conferenties met modistes en coupeuses houden, na de lunch visites maken, five o'clocks bezoeken, 's avonds diners en soirées bijwonen, al naar het seizoen afgewisseld door concerten, comedies en opera's, of Scheveningen en het Kurhaus, daarmee vulde zich haar leven nu, als dat van zooveel vrouwen en meisjes van haren stand.

Op de huwelijksreis was het al begonnen. — Zij waren meest in drukke plaatsen geweest: Weenen, Parijs, Rome, München, Venetië. Het was alles nieuw voor haar, die nog bijna niet had gereisd, alleen een paar malen met hare stijve moeder een séjour in Ems

en in Wiesbaden had doorgebracht. Dat vrije leven van hôtels en restaurants sleepte haar mee, als iets gloeiend amusants, hielp haar ook over die eerste schuchterheid, om het leven met den vreemden man aan te vangen, gemakkelijker heen, dan zij had durven hopen. — En toen zij daarna in den Haag terug kwamen, waar haar de prettige nieuwhed omringde van een eigen tehuis, waarvan zij de honneurs had waar te nemen, toen een maalstroom van pretjes en feestjes haar meevoerde, en men haar als getrouwde vrouw, nu het immers sans conséquence was, nog meer fêteerde dan als jong meisje, toen begon zij in ernst een oogenblik te gelooven, dat zij nu het geluk had gevonden.

Het was waar, van die intimiteit, die op zielssympathie berust, was tusschen haar en Otto geen sprake. Zijn verleden bleef evenzeer een gesloten boek voor haar, als het hare voor hem; hun smaken en denkbeelden liepen ver uiteen, en zij spraken daar ook zelden over, hun discours beëngend binnen de oppervlakte van de dagelijksche dingen in hun uitwendig bestaan. — Maar van die klove gaf zij zich nog geen rekenschap, zij had geen tijd om er over na te denken in haar met nietigheden druk gemaakt leven. —

Nu was er een oogenblik van stilstand, van ongewild inkeeren tot zich zelve, terwijl zij in loome rust, zonder iets uit te voeren, voor het vuur in haar easy chair lag. En zij gaf het zich zelve met verwondering toe, dat zij er vermoeid van was, nu al vermoeid van die jacht op genot, van dien eentonigen cirkelgang van uitgaan, zonder doel dan zich zelve te verdooven, den tijd te korten. Zij huiverde van de gedachte,

dat het zoo voortgaan zou, met één enkele pijnigende wijziging alleen, die, dat zij daarbij ouder en leelijker zou worden, en haar plaats zou zien innemen door anderen, wier beurt het dan was mooi en jong te zijn! — En ook Otto wachtte dat lot! Hij ook moest veranderen, ophouden de élegante cavalier te zijn van thans. — En wat dan? Het visioen van dien gemeenschappelijken ouderdom rees voor haren geest op: beiden wellicht met de gebreken van dien leeftijd behept, niet meer in staat zich buitenshuis te vermaken, gedwongen dan tot elkanders voortdurend gezelschap, — terwijl zij elkander niets te zeggen hadden dan banaliteiten. Het ging als een bliksemstraal door hare hersenen, als een onbegrepen waarschuwing, van de vreeselijke leegte die haar lot zijn zou, wanneer de bedriegelijke grond, waarop haar toekomst zich bouwde, onvermijdelijk begon ineen te zakken — — maar ze trachtte het van zich af te schudden met een lach om haar melancholische stemming, — dwaasheid die zij zich heden in het hoofd haalde!

Hij was immers nog ver af, die tijd van verouderen; nog was ze jong, en schoon, en meester van haar lot. Neen, zij wilde zich niet kwellen vóór er oorzaak voor was; en ze nam een boek, om met lezen hare gedachten eene andere wending te geven.

Het was Tolstoj's Anna Karenine, en ofschoon de lectuur van die zielsgeschiedenis, eindigend in wanhoop, haar niet vroolijker stemde, liet zij zich door de intrigue zoozeer boeien, dat zij nog op was, toen Relff vrij laat in den nacht tehuis kwam. — Zij lag, meer dan zij zat, in eene houding van weelderige luiheid voor het open vuur, waarvan de gloed haar warm-

rozig tintte; haar bloote voetjes koesterden zich tegen het koperen netwerk rond den haard; een dressing-gown van blauw crêpon, met veel kant om hals en armen, waar haar teere huid doorheen schemerde, liet hare vormen ongedwongen tot hun recht komen, en over hare schouders golfde los het dikke, goudglanzige haar, enkel met een blauw lint samengehouden.

Relff was door de kleedkamer, die aan het boudoir grensde, binnengekomen, en zag haar zóó zitten, nog vóór zij hem bemerkte. Hij was juist in de plezierige stemming om een mooie vrouw te apprecieeren, en een aangenaam gevoel van bezit, van recht op haar, doortintelde hem bij haren aanblik. — Hij kwam in eens, zonder haar te groeten, recht op haar aan, glimlachend met een zinnelijke uitdrukking in de oogen, — en, zich snel over haar buigend, nam hij haar hoofd in zijn handen, en drukte op haar lippen en wangen wilde, gloeiende kussen van ineens ontvlammenden hartstocht.

Er was een heerengeur van wijn en cognac, van veel gerookte sigaren in zijn kleederen, in zijn adem, die heet over haar ging. — Van den man, dien zij had liefgehad, zou zij het verdragen, misschien niet eenmaal opgemerkt hebben — van hem gaf het aan Lucie een gevoel van walging, van toorn, dat hij het wagen durfde, haar in dien toestand aan te roeren. — En, onzachter dan hare bewegingen gewoonlijk waren, stootte zij hem van zich, en met den fijnen zakdoek langs hare lippen vegend, als vies van die aanraking, zei ze driftig: „hoe durf je, ga heen.”

Zonder bepaald te veel gedronken te hebben, ver-

keerde hij in een opgewonden, jolige stemming, die nu, geprikkeld door haar onwil, in brutaalheid oversloeg.

Het dierlijke element in hem, anders betoomd door de vormen van uiterlijk fatsoen, brak zich baan, ontketend door het genot van die veroverde kussen, en maakte hem voor een oogenblik tot haren tyran. — Met een ruwen lach van wreede boosaardigheid sloeg hij de armen om haar heen, met een greep waarin zij machteloos was, en bedekte haar overal waar hij haar huid zag doorschemeren met onheilige kussen, op het gelaat, op den hals, en op de armen en schouders, zoodat de dunne kant zich in zijn vingers scheurde.

„Je hoeft geen kunsten te hebben; je bent immers mijn vrouw,” zei hij, heesch van zinnelijke woede. —

Het had maar enkele seconden geduurd, toen liet hij haar los, weer bedarend, nu aan zijn drift was voldaan.

Zij, zoodra ze zich vrij voelde, snelde met een sprong naar de kleedkamer, grendelde er de deur van, en wierp zich dáár op een divan, de verscheurde japon om zich trekkend, het gelaat, van schaamte voor zich-zelve, in de kussens verbergend.

Zoo lag zij uren lang. Op hare eerste verontwaardiging volgde de reactie van hare meer lijdelijke dan energische natuur. — Zij had willen wegloopen een oogenblik, naar hare ouders terugkeeren, hun zeggen, dat verder samenleven met dien man haar onmogelijk was; maar nu voelde zij reeds, dat zij het nooit zou kunnen doen, nimmer den moed zou vinden hare intime ondervindingen tot het onderwerp van publiek

nieuws te maken. — Er kwam een malaise, een groote ichaams-afmatting over haar; zij vermocht zich geen trekenschap nog te geven van hare gewaarwordingen — alleen, dat zij diep ongelukkig was, dat wist zij. En toen, langzamerhand, ontwikkelde zich daaruit, met wreede klaarheid, het besef eener nooit meer te herstellen ontgoocheling.

Dit dan was het gevolg van haar huwelijk met een man, die haar vreemd was gebleven, — het gevolg van hare dwaling zich te ketenen, met vleesch en bloed, met leven en lichaam, aan een man die haar onverschillig was geweest, en van wien ze nu met een siddering begreep, dat zij hem zou kunnen haten. — Want nu eerst was het haar duidelijk geworden, dat zij in zekeren zin zijn eigendom was, — dat hij rechten kon doen gelden over haar persoon, haar lichaam. — „Je bent immers mijn vrouw,” hoorde zij hem telkens weer zeggen, met die zinnelijke uitdrukking in zijne oogen. In dat oogenblik had zij het eerst beseft, wat vrouw — gehuwde vrouw zijn — beteekent.

En een bitter gevoel van verongelijking kwam in haar op, van verontwaardiging tegen die moeder, die haar had behooren te waarschuwen, de oogen te openen, vóór zij den stap deed die over haar vrijheid beschikte. Maar in plaats daarvan had men haar tot dien stap aangemoedigd, gedreven met alle beschikbare verlokkingen, — alleen omdat Relff rijk was en voornaam. Verkocht was ze dus feitelijk, zooals de anderen op hare beurt zouden worden verkocht, door berekenende ouders: Marie, en Louise, en Ernestine, en Amy, allen zonder te weten wat zij deden.

Want, omdat ze immers tot elken prijs trouwen, „goede partijen” doen moesten, werd haar de waarheid omsluisd, voedde men ze op in eene onbekendheid met het leven, die onder den schijn van onschuld doorging. En dan, als de band was gelegd, onverbreekelijk geknoopt, dan kwam de ellende van jammerlijke ondervinding, van onverbidde consequentie, en maakte ze wijs, te laat wijs, — ten koste van haar levensgeluk.

Zij voelde zich jaren ouder geworden. Met blinden angst voor de toekomst, samen met dien man, zag zij daarin nieuwe mogelijkheden opdoemen, die haar met afschuw vervulden van den echtgenoot aan wien zij voor altijd toebehoorde, aan wien zij een recht over zich had gegeven, dat haar sidderen deed, nu zij het kende.

Het was de onvermijdelijke, vreeselijke onthulling, volgende op het systeem van bedrog, waarin zij, als zoo vele anderen, was opgevoed: trouwen, à tout prix trouwen; — dat was het groote einddoel der vrouwelijke opvoeding, het ideaal van welks verwezenlijking alle geluk afhing! Maar verder dan den huwelijksdag had men haar niet toegelaten te denken; gehuichelde kieschheid spreidde over het daarna een sluier van geheim. Nu was die afgerukt, nu wist zij, dat wat daar achter ligt wèl de moeite van het kennen waard is, wèl verdient te worden onderzocht, vóór men zich er aan toevertrouwt voor een geheel leven.

De eerste stralen van den grauwen wintermorgen drongen naar binnen door de gesloten gordijnen, en verlichtten flauw een portret, dat tegenover den divan hing, portret harer moeder, stijf, statig, en placide, met

de stereotiepe uitdrukking van domme tevredenheid op haar koud gelaat; Lucie zag het aan met hare tranen-omfloerste oogen, en de kreet drong van hare lippen, kreet, dien zoo menig onzer heeft geslaakt in het uur van harde levenservaring: „moeder, moeder, wat hebt ge van mij gemaakt! Waarom hebt ge uw kind niet zoo opgevoed, dat het de stormen, die komen moesten, kon trotseeren?”

Zij leefden naast elkander voort, — uiterlijk in goede verstandhouding, innerlijk van dag tot dag meer vervreemdend. Relff ging veel uit onder heeren, was veel in de Witte of op de Plaats-Royaal te vinden, en zocht nog andere, meer verborgen genoegens, waarvan Vanity Fair achter zijn rug heel veel wist te vertellen, zonder het hem, in ernst, heel kwalijk te nemen. Integendeel, men vond hem een gentleman, omdat hij zijn vrouw nooit in het publiek verwaarloosde, maar haar al die kleine attenties bewees, waarop zij recht had, en haar, waar het visites of openbare vermakelijkheden gold, steeds behoorlijk vergezelde.

Zij had zich dáárin gestort als een redmiddel tegen de inwendige leegheid van haar leven, en het gaf haar een gevoel van koortsige vergetelheid, wanneer men haar om haar schoonheid en aanzienlijke positie huldigde en benijdde, wanneer het klatergoud van Vanity Fair haar oog verblindde, en haar belette de waarheid te zien in hare naakte ellende. Maar het was een redmiddel, dat op haar werkte als morphine, haar voor het oogenblik bedwelmde, maar om dan tot zich

zelve te komen met nog grooter gevoel van onvoldaanheid, van wanhopige vermoedens van alles. — O, die gevreesde uren van eenzaamheid in haar weelderig boudoir, waar zij soms gedoemd was tot nadenken tegen haren wil. Waartoe was ze dan niet bereid om die kwellende vervolgers, die herinneringen uit een beter verleden, te ontvluchten. — —

Toen werd haar kindje geboren. — — Nu geloofde zij weer aan geluk; hier was iets werkelijks om voor te leven, een doel, een heerlijke taak, juichte het in haar. En met al de teederheid, die om voedsel riep in haar eenzaam hart, hechte zij zich aan haar jongen, haar mooiën, flinken jongen. —

Maar ook uit dien droom van geluk volgde een wreed ontwaken.

De misslag, dien zij had begaan, wreekte zich ook hier, wreekte zich aan haar kind, met onverbiddelijke consequentie van hereditieit.

Want de kleine Harry geelk sprekend op zijn vader, — met iederen dag meer in het oog vallend.

„Precies de oogen van Otto,” zeiden hare vriendinnen bewonderend, als de kleine met zijne Engelsche nurse mocht binnen komen. „Hij begint hoe langer hoe meer op Relff te gelijken. Hij zal net je man worden.”

Zij zag, dat ze waarheid spraken, en, alleen gebleven, huilde zij er om, zij, die, indien zij haren man had lief gehad, zoo gelukkig zou zijn geweest om diezelfde gelijkenis. —

En dringender steeds drong nu het schrikbeeld zich aan haren geest op, dat ook het karakter van den

vader op het kind moest overerven, dat de ondeugden en fouten die haar in haren man zoo terugstootten, haar ook eenmaal van haren zoon zouden vervreemden.

Het recht op haar kind, dat zij samen deelden, werd hun een bron van verbittering en twist.

Met angstvallige zorg wilde Lucie over hem waken, door verdubbelde waakzaamheid de kiemen van het onkruid, waarvan zij het bestaan vreesde, trachten uit te roeien. Maar Otto, die trotsch op zijn jongen was, en nu reeds eerezuchtige plannen maakte voor zijn toekomst, liet haar niet toe te handelen, zoo als zij goed achtte. Het verschil van inzicht in hun diepere levensopvatting deed zich nu gevoelen, drong zich in dien strijd om hun gemeenschappelijk bezit op den voorgrond. En Otto, die den kleine bedierf en toegaf, en daardoor voor het oogenblik zijn liefde het meest scheen te winnen, bleef de sterkere; Lucie, zwak en weifelend, den tegenstand vol aanhoudende zelfverloochening te spoedig moede, schikte zich met lijdelijke berusting weldra in hetgeen zij haar noodlot achtte, dat haar zoon voorbestemd was een herhaling van den vader te worden; voor haar verloren te gaan.

Want een meer veerkrachtige, gestaalde natuur zou gestreden en geleden hebben tot den einde; zij was daartoe te onzeker van zich zelve, te weinig gewoon aan die zelfbeheersching, die leert volhouden en staande blijven in den kamp, dien het leven vraagt.

Voor haar opende zich, nu ook dit schijnbare geluk tehuis in eene teleurstelling was veranderd, geen andere uitweg dan die der bedwelming, te midden van diezelfde wereld in wier roes zij immers ook geleerd had,

haar eerste liefde ontrouw te worden. En, met hernieuwde, koortsachtiger drift nu, hervatte zij het oude leven van vermaak, dat een tijd lang had moeten wijken voor de reiner vreugden van moederzorg.

In het drukste van dien winter, in Januari, toen de invitaties elkaar zoo snel opvolgden, dat Lucie even weinig in haar huis was als zij in een hôtel zou geweest zijn, werd haar kleine jongen ziek en stierf. — Het was een van die plotselinge, onverwachte sterfgevallen van heel gezonde jonge kinderen, die denken doen aan een liefderijke hand, die ze, eer ze door dit droeve leven geknakt werden, wou overplanten in een betere wereld.

De ziekte duurde maar een paar dagen en was zoo zonder gevaar oogenschijnlijk, dat noch Otto, noch Lucie zich ongerust maakten; — maar in eens steeg de koorts, sloopte in weinige uren de krachten van het jonge, sterke lichaampje, en stelde de wanhopige ouders, die hem met de middelen der arme wetenschap te vergeefs te redden zochten, tegenover dat vreeselijke onafwendbare, dat „Dood” heet.

In die laatste jammeruren, aan het sterfbed van hun beider kind waren zij één geweest, één in liefde, in smart om hun machteloosheid.

Maar toen alles voorbij was, — toen die om verlichting van pijn vragende oogjes zich eindelijk gesloten hadden — voor altijd, — en hij was uitgedragen in zijn bloemenbestrooid kistje, — toen keerde hun onderlinge vervreemding weer, sterker nog, bij deze eerste gemeenschappelijke kennismaking met een groot leed, dat zij niet samen wisten te dragen en dat hen nu, bij

hunne zoo verschillende karakters, bijna tegen elkander verbitterde.

Relff onderwierp zich met koele, beredeneerde natuur, na eenig morren tegen hetgeen hij het Noodlot noemde, vrij spoedig aan de macht die sterker was dan hij.

„Men moest de dingen nemen, zooals ze nu eenmaal waren, en er maar niet te veel over nadenken.” Dat was zijn levensphilosophie, en om zich dat vergeten gemakkelijk te maken, zocht hij de vroolijkheid als vroeger buitenshuis bij zijn jongelui-kennissen, waar hoog werd gespeeld en veel gedronken. — Maar Lucie verzonk in volslagen moedeloosheid, want met de karakteristieke reacties waaraan hare weifelachtige natuur onderhevig was, verweet zij zich nu, dat deze ramp haar eigen schuld was, een straf des hemels, omdat zij haar kind niet genoeg had lief gehad. Met wreede zelfpijniging groef zij al de herinneringen op, van weerszin, van twijfel of onverschilligheid, die door hare ziel waren gegaan.

En, als om hem te laat recht te doen wedervaren, verheerlijkte zij hem nu als een verloren ideaal: haren kleinen verloren lieveling, — liet een portret van hem schilderen, naar een zijner photographieën, dat in haar boudoir werd opgehangen, — zonderde zijn speelgoed en kleertjes af als heilige reliquien, — en vond er eene melancholische voldoening in, die zelve te onderhouden en op te bergen.

Het laatste pakje, dat hij had gedragen vóór zijn ziekte, lag netjes opgevouwen in een doos apart, — soms nam zij het voorzichtig, alsof iets van hem er nog in woonde, in hare handen, streek liefkoozend over

het blauwe laken, en riep zich heel dien laatsten dag van zijne volle gezondheid voor den geest: zijn flinke, rechte gestalte, zijn blank halsje, dat zich zoo vrij en krachtig bewoog in den lossen matrozenkraag, den vroolijken zwaai waarmede hij zijn mutsje had gegrepen om met haar uit rijden te gaan, — voor de laatste maal.—

Dan, opgewekt tot het hoogste punt van nervositeit, barstte zij in tranen uit, snikte lang in hartstochtelijkheid van smart, smart zonder hoop, zonder troost van toekomst, totdat ze eindelijk, lichamelijk en geestelijk geheel uitgeput, op de sofa bleef liggen in een doffe vermoeienis van alles, — van het leven.

Zij was veel alleen nu; wereldsche vriendschap mijdt de kringen waar geleden wordt, waar niet meer te profiteeren valt; en hare gedachten, altijd met haar eigen lot bezig, verloren zich meer en meer in vage droomen om wat had kunnen zijn, indien zij anders had gehandeld. Nooit had zij geheel opgehouden met een sentimenteete leerheid aan haar eerste liefde terug te denken, — maar als in eene verheerlijking van haar zelve, van de belangwekkende rol die zij daarbij had gespeeld. Was ze niet een slachtoffer geweest, had ze niet haar reine eerste min geofferd aan een onwaardige? Want door Derfurt in dat licht te beschouwen, vond zij tegelijk een wapen tegen de zelfbeschuldigingen en aanklachten die nooit geheel in haar hart wilden zwijgen. Maar toen hare onverschilligheid voor haren man in tegenzin oversloeg, toen zij zag dat zijn fatsoen en zijn deugd maar een vernis waren, waarmede hij de wereld niet eenmaal bedroog, — doch tevreden stelde, omdat zij zelve niet beter was, — toen begon zij onwillekeurig hem

en andere mannen uit haren kring te vergelijken met dien verloren vriend, dien zij haar hadden geleerd te minachten, niet — ze begreep het nu, — om zijn misslag, maar om zijn verloren positie, — van wien ze wist, dat hij nooit in staat ware geweest tot de vele laaghartige fouten die ze gedurig rondom zich zag begaan, omdat de doorzichtige sluier van het fatsoen ze dekte.

Passief, onmachtig tot redeneeren, tot doordringen in, worstelen met zich zelve, gaf zij er zich geen reken-schap van, dat reeds in die gedachten een gevaar school, eene benadering van zonde. En, willoos, liet zij zich hennedrijven op den stroom van het bekorend verleden, — zag zich weer terug als het onbedorven jonge meisje, half kind nog, dat dwepend en gelukkig met hem geweest was, vóór zij de wereld kende, — en begreep te laat hoe anders haar leven had kunnen worden indien zij het hem dien zij liefhad had gewijd, met hem had durven te lijden, te strijden, — in plaats van de dwaallichtjes te volgen, die haar in dit moeras van schijnvertoon en vergulde ellende hadden gevoerd, — redeloos.

Er was een photographie van hem in haar bezit, die ze had weten te verbergen in hare toenmalige stemming van trouw, van op hem wachten willen altijd; — toen hare moeder haar gedwongen had, de overige, met zijne cadeaux, terug te zenden.

Later had ze er nauwelijks meer aan gedacht aan dat portret, dat, zorgvuldig weggeborgen in een gesloten portefeuille, rondzwierf in een laadje van haar bureau, te midden van andere verbleekte souvenirs, albumblaadjes, gedroogde bloemen, teekeningetjes. — Nu her-

innerde ze zich dat weer, zocht de portefeuille op, verdiepte zich met een onbewaakte graagte in de beschouwing van zijn gelaat, zag weer de warme, veel-bewonderde tint van zijn zonnig haar, en staarde met smachtend verlangen in die symphathische, als in zich zelf terugziende oogen, die haar zoo lief waren geweest.

En het werd eën soort afgoderij met die photographie, waaraan zij week toegaf, — een dagelijks terugkeerend voor den dag halen, beschouwen, liefkoozend aanraken; — ze sloot de deur van haar boudoir af, nam het portret voorzichtig uit het ivoren étui, dat ze er nu expres voor had gekocht, zette het dan hier dan daar, op de tafeltjes, de étagères, den schoorsteenmantel, in al de verschillende lichteffecten, — en nam het dan weer in haar handen om er op te staren, met heete brandende oogen, waaruit soms tranen vielen, de bitterste tranen die geschreid worden, — die om eigen schuld.

Op een van die middagen kwam Marie haar opzoeken; zij ook was getrouwd nu, moeder van twee kinderen. En zij was dezelfde practische, prozaïsche vrouw geworden, die het jonge meisje beloofde, niet meer van het leven vragende dan het haar gaf; geld, een aanzienlijke positie, gezondheid. — Haar man was niet veel beter of slechter dan anderen; — zij had dat heel helder ingezien, toen zij hem huwde, — niet uit liefde, maar omdat zij liever wou trouwen dan een old maid worden; — zij had hem dus nooit geïdealiseerd, en dientengevolge stelde hij haar ook niet teleur. Haar leven was een oppervlakkig gesleur van veel drukte,

veel visites en genoegens, door opgehoopte huiselijke plichten, die zij degelijk nakwam, afgewisseld. Dat bevredigde hare alledaagsche middelmaat-natuur volkomen; — zij had gewenscht dat het eeuwig zoo had kunnen blijven, — en alleen dat het einde komen moest, onuitwijkbaar komen, deed haar soms huiverend ontstellen midden in haar gelijkmatige kalmte, wanneer een plotselinge aanleiding, een sterfgeval onder hare kennissen, haar dwong er aan te denken.

Op Lucie oefende zij nog altijd dezelfde overmacht uit, gevolg harer sterkere natuur. Zij kon haar ruw de waarheid zeggen, en Lucie liet zich dat aanleunen, zich beknorren als een kind, — beschaamd in het bewustzijn van eigen minderheid in dat opzicht, van een gebrek aan energie en wilskracht, die zij in haar vriendin bewonderde en benijdde.

Toen Marie binnenkwam vond zij Lucie in een harer meest ongelukkige stemmingen, en hare verschijning, goed gekleed, een beetje aangedikt sinds haar huwelijk, met een frisschen blos van overvloeiende levenskracht, en haar gewonen, tevreden, gelukkigen lach, vermeederde nog dat besef van eigen onvoldaanheid bij Lucie.

„Wat ben jij toch een gelukkig mensch, jij hebt nooit zorgen, geloof ik,” klaagde zij bijna dadelijk.

„Toch wel,” meende Marie luchtig, „maar ik neem ze alleen minder zwaar op, dan jij. Lieve Hemel, als men zich alles zoo wou aantrekken, dan had men immers geen leven meer. Wat is er nu weer voor bizonders?”

„Niets bizonders. Mij dunkt dat het verlies van mijn armen Harry...”

Zij voleindigde niet, en slikte haar opwellende tranen in.

Marie begon weer met de gewone banale troostpraatjes, die zij bij ieder bezoek stereotiep herhaalde, met de onbewuste ongevoeligheid van menschen, die nog niet zelve geleden hebben. — „Je moet er toch eindelijk in leeren berusten.” — „Zoek wat meer afleiding buitenshuis.” — „Het helpt immers toch niet er altijd zoo over te tobben.” — „Andere menschen hebben dikwijls nog veel meer verdriet moeten ondervinden.”

Lucie lette niet eens meer op die gemeenplaatsen, die zij kende van zooveel condoleantie-bezoeken. Zij zat met de ringen aan hare vingers te spelen, droome-
rig starend op den krippen volant aan haar japon, in eens opschrikkend door een scherperen klank in Marie's stem.

Want Lucie's zichtbare verstrooidheid irriteerde haar.

„Heusch,” zei zij met gestrengheid, „ik vind dat je je zelve veel te veel toegeeft. Het is voor Otto ook niet plezierig hier in huis op die manier. Je hebt tegenover hem toch ook plichten.”

Lucie zag haar schuw aan, een beetje bang, als altijd wanneer Marie haar op die wijze de les las, te veel geïmponeerd door haar, om er boos over te worden.

Langzaam bracht zij haar zakdoek naar de oogen en begon te schreien.

„Wat beteekent dat nu weer?” riep Marie zonder veel medelijden. „Schrei dan toch niet dadelijk. Wat helpt het je?”

„Het is, omdat ik zoo ongelukkig ben,” klaagde Lucie, tusschen hare snikken door, onsamenvangend.

„Otto en ik hadden nooit moeten trouwen. Wij passen niet samen.”

„Hoe kan je zoo dwaas zijn?” zei Marie, nu heelemaal ongeduldig; een zieleleven als van Lucie ging geheel buiten haar om, boven de bevassing van hare koele, redeneerende natuur. „Je bent nog net een kind, Lucie, wezenlijk net een klein kind; je verlangt allerlei onmogelijke dingen van het leven, en als je die dan niet krijgen kunt, dan ga je zitten huilen, en je zelve wijsmaken, dat je diep te beklagen bent. Juist als een baby die de maan wil hebben! Waarom, vraag ik, kunnen Otto en jij niet gelukkig zijn? Hij heeft gebreken die je hinderen, maar denk je dan dat jij volmaakt bent soms? Ik moet van mijn man ook heel veel door de vingers zien, evenals alle vrouwen dat moeten; maar ik stel hem geen onredelijke eischen; ik neem hem zooals hij nu eenmaal is.”

„Maar, je hadt hem immers lief, toen jullie trouwdet?” vroeg Lucie, haar zelfbeheersching geheel weg nu; in een toegeven aan haar verlangen om zich te uiten.

Maria glimlachte, cynisch een beetje. „Op die romanmanier, waarmee jij nog schijnt te dwepen, zeker niet,” zei ze ironisch. „Ik vond, dat het tijd voor mij werd te trouwen, en zijne positie en uiterlijk bevielen mij, voilà tout; als ik tegen zijn persoon een bepaalden tegenzin had gehad, zou ik het niet gedaan hebben; maar omgekeerd, indien hij gedurende ons engagement arm of ziekelijk of zoo iets was geworden, dan had ik hem natuurlijk bedankt, zonder dat het mijn hart in het minst zou hebben gebroken. En we kunnen het toch samen heel goed vinden. Men moet geen

te hooge eischen stellen, daar komt alles op neer."

Het was Marie's typische eerlijkheid, die nooit meer trachtte te schijnen, dan zij werkelijk was. Zij althans wou in de comédie van *Vanity Fair*, waarin bijna een ieder een rol speelt, haar eigene natuur getrouw blijven, zich zelve en hare onvolkomenheid niet verloochenen.

Lucie's oogen namen een uitdrukking van extase aan. Zij kwam zich zelve, vergeleken bij die prozaïsche uiting van Marie, verheven, interessant voor in haar geheim verlangen naar den verloren verloofde. En, naast haar op de sofa zich zettend, vertrouwelijk aan haar leunend, uitte zij zich in eens: „O Marie, je hebt nooit iemand waarlijk lief gehad: anders zou je zoo niet spreken. Het verleden zou altijd tusschen jou en je man staan, en je beletten met hem tevreden te zijn. — Ik heb je van mijn eerste engagement verteld, lang geleden! Toen dacht ik, dat ik slecht door hem was behandeld, maar nu zie ik in, dat mijn ontrouw aan hem veel leelijker handelwijze was, dan de zijne, en ik word er voor gestraft, want ik kan niet ophouden aan hem te denken. — O, ik had mij nooit tot dat dwaze huwelijk moeten laten overhalen; ik had moeten wachten op hem zooals ik beloofd had, — hij zou mij gelukkig hebben gemaakt."

„Lucie, houd toch op," riep Marie heftig. „Schaam je je dan niet zulke dingen te durven zeggen, tegenover Otto zulke gedachten te koesteren en vrij spel te laten. Het is het leelijkste, ergste dat een getrouwde vrouw kan doen. — En er is niet de minste reden toe ook. Het is een inbeelding van je dat die man, dien je maar zoo kort hebt gekend, zooveel beter zou zijn dan an-

deren. Mij dunkt, zijn gedrag heeft dat trouwens genoeg uitgewezen. Als je met hem waart getrouwd, zouden zijn fouten je even zeer gehinderd hebben als die van Otto nu, en je zoudt er even goed om gehuild en scènes gemaakt hebben."

Maar Lucie, in nerveuse opwindung, liet zich niet terughouden. Zij ging naar haar bureau, en nam er de étui met zijn portret uit. „Als je hem gekend hadt, zou je dat niet zeggen," zei ze met teere aandoening in de stem. „Zie eens, hier is een photographie van hem: niemand weet, dat ik die nog heb, maar ik wil ze jou laten zien, want dan zal je hem niet meer veroordeelen. Ik weet dat je van hem houden zult nu!"

Zij legde ze Marie in den schoot, er verscholen heen starend met liefdevollen blik. Marie zag er nauwelijks naar. Het was geen gelaat, dat op haar eenigen indruk zou hebben gemaakt. Zij had te weinig diepte, om het gevoelsleven te doorgronden, dat in die ernstige oogen en trekken school, er de grootste bekoring van uitmaakte. Maar zij beproefde dat ook niet. Met een beweging van groote drift wierp zij het portret op tafel, stond op: „Het is min van je," riep zij in eerlijke verontwaardiging. „Ik had nooit zoo iets van jou gedacht, nooit. Begrijp je dan niet, dat dit je man bedriegen, ontrouw zijn is? Bijna alsof je een wezenlijke liaison hadt! Het is een gemeene manier van doen, en je moest je schamen zoo iets aan mij te durven zeggen. Ik wil er niets mee te maken hebben."

Lucie, neergesmaakt uit haar extase, erg ontsteld nu, begon te huilen. Zij had het kwaad, dat Marie met haar practischen blik dadelijk ontdekte, haar zoo ruw voor-

hield, niet onder de oogen gezien in haar sentimenteel wegdroomen in gevaarlijke herinneringen, — en nu nog begreep zij nauwelijks, begon zich zwak te verdedigen.

„Ik kan het immers niet helpen, dat ik niet vergeten kan,” schreide zij.

Marie haalde minachtend de schouders op. „Neen, natuurlijk niet,” zei ze schamper, „je kunt het zeker ook niet helpen, dat je die photographie als een heiligdom bewaart, en je zelve opdringt dat je met hem gelukkiger zoudt zijn geweest, dan met je wettigen man. Bah, je valt me tegen.”

Een oogenblik was er stilte, hoorde men niets dan Lucie's omsamenhangend snikken. Toen, in eens, met een cordaten flinken inval, nam Marie de photographie van de tafel. „Ik wil je helpen,” zei ze, „er moet een einde aan komen. Dáár!” — En ze scheurde het portret in stukken, dwars door het hoofd heen.

Lucie uitte een gil, sprong op haar aan, een oogenblik woedend. — — — „Hoe durf je dat doen? Het was mijn eigendom. Ik zal het je nooit vergeven, nooit,” riep ze met toornige oogen. — Maar Marie bleef kalm. „Dat zal je wel. Je zult er mij later heel dankbaar voor wezen. Zelf zou je er den moed niet toe gehad hebben; ik ken je. Maar nu ik je de oogen geopend heb, zal je wel langzamerhand beginnen in te zien, dat ik toch gelijk had. — Het beste is maar, je voorloopig alleen te laten. Je bent nu niet in een stemming om te redeneeren.”

Zij nam haar visiteboekje en ging naar de deur. Maar toen liep ze weer terug, nam de stukken van de verscheurde photographie, die nog op de sofa lagen,

scheurde ze nogmaals zorgvuldig door in heele kleine snippers, en wierp ze in een papierkorf.

„Zie zoo, nu zal dat, hoop ik, voor goed uit zijn,” zei ze, en ging heen, zonder zich te bekommeren om Lucie's tranen.

De reactie was bij deze reeds ingetreden. Zij had Marie achteloos laten begaan nu, liggend in een stoel, met de handen voor het gelaat wanhopig snikkend, — om het verlies van haar papieren afgod, en om eigen schaamte beide.

Toen volgde eene phase van groot, neerdrukkend be-
rouw. — Nu zij weer kon nadenken, uit de sfeer van sentimentaliteit, waarin zij zoo lang had geleefd, was neegerukt door Marie's kordaatheid, deed haar fijn vrouwelijk instinct haar over zichzelf blozen. In eene stemming van groote verslagenheid had zij het gevoel nu, alles, zelfs het vertrouwen in zich zelve, verloren te hebben. En, met hare geneigdheid om alle gewaarwordingen op de spits te drijven, nam ook de fout die zij had begaan steeds vreeselijker afmetingen aan in haar opgeschrikte fantasie. Een groot verlangen om boete te doen, goed te maken, welke in haar op, en, zwak in zich zelve, zoekend naar een steun, uit vrees van nogmaals te zullen vallen, dacht zij met begeerte aan die verlossende Roomsche biechten van heldinnen uit fransche romans, die, in de stilte van stemmende kapellen, alléén met den priester en met God, zich zelve verlichten door een volkomen bekentenis van zonden, waarop de Hemelsche vreugde der absolutie volgt.

Voor het eerst in haar leven dacht zij aan de Kerk, niet als de plaats waar men des Zondags zich voor fatsoen nu en dan gaat vertoonen, maar als aan een lichaam, een geestelijke instelling, geroepen om afgedwaalde zielen te zoeken, — te brengen tot vrede, — tot God.

En zij herinnerde zich nu, met plotselinge belangstelling, die bekeerings-geschiedenis harer schoonzuster Louise, die indertijd bij haar als bij de andere familie-leden slechts spotlust en ergernis had opgewekt.

Ja, Louise moest haar helpen, haar in kennis brengen met dien dominé Van Gheert, die, zooals zij Louise dikwijls met vochtige oogen had hooren betuigen, „het middel had mogen wezen tot hare eeuwige redding.” Want Louise Relff was, zooals Ernestine de Graeve, die tot de minderheid der Haagsche aristocratie welke openlijk modern heet behoorde, het minachtend uitdrukte, „fijn” geworden, — niet maar fijn in dien gewonen zin van het woord, waarin iedereen in de residentie dat min of meer is, en hetgeen daarin bestaat, dat men geregeld naar de kerk gaat en lid is van een of andere christelijk-philanthropische vereeniging, — neen, Louise had eindelijk het ideaal hare jonge-meisjes-jaren bereikt, en was er in geslaagd in haren kring dagenlang van zich te doen spreken, toen zij plotseling met veel ophef haren overgang had aangekondigd tot de toen pas gevestigde, doleerende gemeente in Den Haag.

De geheele familie Relff, als de meeste Hagenaars synodaal getint, had haar die daad vreeselijk kwalijk genomen, en haar zelfs een tijd lang niet willen zien. Uithoofde van de aanzienlijkheid der familie had dominé

Lossenius zich intusschen verwaardigd haar op te zoeken, om te trachten haar van den roekeloozen stap terug te houden; en sinds ook die uiterste poging was mislukt, deed hij haar uit, en sprak nog slechts van haar met meewarig oogvertrekken en droef schouderophalen, als van een arm verdwaald schaap, dat hij tevergeefs voor de kudde had zoeken te behouden. — Want natuurlijk was zij bij haar besluit gebleven, slechts te meer geprikkeld door al die drukte en dat praten over haar, waarvan zij immers juist zoo genoot.

Het was het laatste stadium harer jonge-meisjes-dweperijen. Niet meer jong, ongehuwd gebleven, en het uitzicht op den levensroman, waarvan zij steeds droomde, ziende verdwijnen met hare jeugd, vond hare steeds op reclame jacht-makende persoonlijkheid een heerlijke uitkomst in de losbrekende kerkelijke twisten, waarin het spelen van een rolletje zoo verleidelijk was.

Zij ging, heel in 't geheim natuurlijk, naar een meeting, waar gesproken zou worden over den plicht der „kinderen Gods om niet langer aan één juk te trekken met de ongeloovigen,” liet zich meesleepen half door de welsprekendheid, half door den persoon van den voorganger, en verraste weinige dagen later dominé Van Gheert, den voorganger der doleerende gemeente, met een bezoek te zijnen huize, waarmede deze niet minder in zijn schik was, dan zijn synodale collega's het zouden geweest zijn; — want de geestelijke heeren van alle richtingen stemmen in dat ééne opzicht althans broederlijk overeen, dat zij aristocratische dames altijd als de liefste lammeren hunner kudde beschouwen. Reeds van plan eigenlijk over te gaan, daartoe aange-

vuurd door den opstekenden storm in haar familie, die natuurlijk haar gaan naar de doleerende meeting had ontdekt, en hoogst kwalijk had genomen, was zij juist in den geschikten gemoedstoestand omzich door Van Gheert te laten overtuigen dat het „synodale juk” noodzakelijk door haar moest worden afgeschud.

Reeds den volgenden Zondag werd haar overgang plechtig afgelezen in het lokaal waar de doleerende gemeente, toen nog geen kerkgebouw rijk, bijeenkwam. Van toen af werd het voor haar eene ware voldoening te spreken van „den smaad” die haar, wegens dien stap, door andersdenkenden heette te worden aangedaan; een smaad die intusschen meer in hare verbeelding bestond dan in werkelijkheid, en er eenvoudig op neerkwam, dat zij een tijdlang het onderwerp van gesprek was op stichtelijke kransjes en five o'clocks, — juist wat zij heerlijk vond.

Het verlangen van haar leven: eene de aandacht trekkende persoonlijkheid te zijn, was vervuld.

En ten slotte werd het haar ernst met hare nieuwe overtuiging, geloofde zij in werkelijkheid als martelaresse te lijden voor een goede zaak. — Het lag in haar karakter met haar geloof vertoon te willen maken, maar dat geloof zelf was werkelijk in haar gemoedsleven ingedrongen, had het bevredigd; — en zij zat iederen Zondag tweemaal in het benauwde tot kerk geïmproviseerde lokaal, en hoorde de lange dogmatische preek aan, die dikwijls boven hare bevattig ging, — en voelde zich er waarlijk gelukkig bij, omdat zij de kern van waarheid, die in ieder eerlijk gemeend aanbidden van God ligt, had gevonden.

Zij was in alle oprechtheid, om Lucie's wil blijde dat deze, van wie de omstandigheden haar in de laatste jaren steeds meer vervreemd hadden, haar het verlangen kwam bekennen naar geestelijke leiding, naar de kennismaking met Van Gheert.

Het sprak van zelf, dat dit voor de familie Relff een geheim moest blijven. Hoe groote vrijheid haar man haar ook liet, een bezoek van den doleerenden predikant zou hij niet hebben geduld. Er werd dus afgesproken, dat Lucie hem bij Louise aan huis, quasi-toevallig zou ontmoeten.

Toen zij op den bepaalden dag verscheen, was zij intusschen al wat bekoeld, — zag er eigenlijk tegen op een godsdienstig onderhoud te zullen voeren; het was niet de soort van conversatie, waaraan zij gewoon was.

Louise zat haar op te wachten, met eenige gereformeerde bladen om zich heen, „de Heraut” lezende. En zij begon, bij wijze van inleiding, Lucie te onderhouden over het synodale juk, waaraan zij zoo dankbaar was te zijn „ontkomen”. — Maar Lucie, die van dat juk nooit iets had bespeurd, en zich gehinderd voelde door de stichtelijke gemeenplaatsen waarmede Louise zich kwistig uitdrukte, bewaarde een afgetrokken stilzwijgen, en verlangde, half verlegen, half begeerig naar de komst van Van Gheert.

De al te nederige buiging waarmede hij haar, geïmponeerd door hare verschijning uit een wereld waarin hij niet gewoon was te verkeerren, begroette, deed haar dubbel onaangenaam aan, toen zij hem tegen Louise „zuster” hoorde zeggen, en het gesprek met

haar aanvangen op dien familiaren, beschermenden toon, dien dominé's zich zoo gaarne tegenover hunne vrouwelijke gemeenteleden veroorloven.

Het ergerde Lucie dadelijk, nam haar tegen hem in.

Zij beging de fout van veel menschen, van vrouwen in 't bijzonder, van zich den dominé als een soort heilige voor te stellen. De extase, waarmede Louise over haren vriend Van Gheert placht te spreken, had haar daartoe nog bijzondere aanleiding gegeven, en zij had er op gerekend een man te zullen ontmoeten, ver boven het gewone peil verheven, meer geest dan lichaam, door het geloof reeds zoozeer levende in een andere wereld, dat déze hem onverschillig moest zijn.

En omdat zij zoo hooge eischen had gesteld, voelde zij zich ontgoocheld, toen Van Gheert, eerst onder een kopje thee, en later bij een glaasje madeira, met Louise héél alledaagsche onderwerpen begon te behandelen, op een héél alledaagsche wijze, zich lichtgeraakt toonend waar het een persoonlijke questie gold, hatelijkheden ten beste gevende over een kerkelijken tegenstander.

Daarbij kwam dat Van Gheert zich extra moeite gaf een salon-toon aan te slaan, haar willende bewijzen dat hij ook een man van de wereld wist te zijn, zoo goed als zijne daarin meer verkeerende collega's.

Zij gaf hem koele, gereserveerde antwoorden, ging er niet op in. Louise ook werd verstrooid, begon zich af te vragen, of men misschien van haar de inleiding tot het „serieuse” discours met Lucie verwachtte.

Maar zij wist niet recht „hoe” dat te doen, en besloot het toch maar liever aan Van Gheert over te laten, die immers vooraf was onderricht.

En eindelijk begon hij ook, zijn gelaat verplooiend tot een gelegenheds-uitdrukking: „Niet waar, lieve mevrouw, ook u zijn deze dingen immers dierbaar, en ik mag in u eene zuster in den Heere begroeten?”

Lucie werd rood als een schoolmeisje, met een fijn besef dat er in deze alledaagsche wijze van over intime gevoelens te spreken, iets onkiesch lag. Er kwam een onwil in haar op, een zekerheid, dat zij dien man nooit haar vertrouwen zou kunnen schenken. Maar zij trachtte zich zelve te overwinnen, vriendelijk te zijn:

„Och neen, dominé,” zei ze beschroomd. „Ik weet daar zoo weinig van; ik vrees inderdaad niet genoeg.”

„Dan zal de Heere uwen geest verlichten, want zalig zijn zij die tot Hem roepen uit de duisternis,” zei Van Gheert plechtig. Hij voelde zich nu in zijn element, veel meer op zijn gemak. Een heele menigte gemeenplaatsen uit zijn preeken, en toepasselijke bijbelteksten kwamen hem in den zin.

Louise meende nu ook iets in het midden te moeten brengen. „Mijne schoonzuster is nog eene zoekende ziel,” zeide zij, „maar zij is heilsbegeerig.”

„Die bidt die ontvangt, die zoekt die vindt, die klopt dien wordt opengedaan,” bracht van Gheert weer te pas. „En wederom staat er geschreven: „Die tot Mij komt, zal ik geenszins uitwerpen.” ”

Lucie voelde, dat zij het niet langer kon uithouden. Zij had genoeg van het „serieuse” gesprek. Die eenvoudige aaneenrijging van bijbelteksten, die zij zelve ook wel kende, was niet wat zij noodig had. — Zij had gehoopt dat die man haar iets geven zou van zijn eigen ziels-ondervinding, van de geschiedenis zijner eigen ver-

lossing uit zonde tot de zekerheid eener vergeving bij God, dat hij haar uit persoonlijke ervaring het antwoord kon doen hooren op die vraag, die zooveel onzer op de lippen komt: Indien God liefde is, waarom dan zooveel nameloos lijden? — Maar in plaats daarvan had hij haar beroepswijze behandeld, zooals een dokter zijn medicijnen voorschrijft, en een advocaat advies uitdeelt — buiten zijn persoon om, — haar slechts troostend met woorden, die haar ledig deden heengaan.

Zij stond abrupt op, voelend dat de levensraadsele die haar bestormden, zich niet ontwarren lieten door het uitspreken van een paar plechtige volzinnen.

„Ik moet weg,” jokte ze. „Otto wacht mij.”

Hij hield bij het afscheid hare hand even vast:

„De Heere zegene en behoede u, en brenge u door Zijne genade tot de kennis der zaligheid,” zeide hij, goed gemeend, maar op een preektoon, die haar, daaraan niet gewoon, hinderde.

En Louise fluisterde een oprecht: „Amen, Amen.”

— — Toen Lucie weer in haar rijtuig zat kwam er een reactie over haar van zenuwachtigheid; een plotselinge aanval van lachen met nokkende stuipjes, — die ten slotte overgingen in snikken. — — — — —
— — — — — Maar zij gaf het nog niet op.

Achtereenvolgens bezocht zij alle verschillende kerken waar de mode-predikanten zich lieten hooren, — hopend iets te zullen ontvangen om het ledig in haar arm hart mee te vullen.

Maar altijd waren het dezelfde schoonklinkende volzinnen, voorgedragen met wat meer of wat minder talent,

wat meer of wat minder indrukwekkende gebaren, wat meer of wat minder zelfverheerlijking. Het waren netjes-geformuleerde, zoetsappige preekjes, die heel geschikt waren voor een uit fatsoen naar de kerk gaand, in den grond onverschillig publiek, — maar eene arme, door het leven verscheurde ziel troosten, — dat konden ze niet!

Schijn, alles schijn! — die wit-gebefte, gevlijde zieleherders, die, verkondigers eener alles vergevende Liefde, zich onder elkander niets wilden vergeven, twistten over theologische haarkloverijen, elkaar benijdden en haatten en concurrentie aandedden, predikend wat Godes, doende wat des vleesches is.

Schijn ook, die luisterende schare, vroom zich buigend onder de lange, opgesmukte gebeden, de oogen gesloten, de gezichten strak, — maar de gedachten elders, van wereldsche overleggingen vervuld, — zingend straks van de dankbaarheid, het geloofsleven van den Christen, van zijn lust om een nieuw leven te beginnen, — en thuis gekomen het oude weer voortzettend, als iets dat van zelf spreekt!

Op haar huiselijk leven had haar zucht naar godsdienst geen bijzonder gunstigen invloed. Zij verviel in de dwaling van veel op die wijze zoekenden, van te meenen, dat godsdienst-plichten ontheffing medebrenge van andere, die daarmede in botsing komen. Zij verwaarloosde hare afspraken met haren man, liet hem alleen uitgaan, waar zij hem had behooren te vergezellen, en vond het heel natuurlijk een arrangement op het laatste oogenblik te verbreken, of te laat aan tafel te komen, waar het gold een christelijke bijeenkomst bij te wonen, die zij meende niet te mogen verzuimen,

niet zoo zeer om hetgeen er op die meetings behandeld werd, waarvan zij grootendeels slecht op de hoogte was, dan wel omdat zij als veel vrouwen zich inbeelde, dat haar tegenwoordigheid op zulke plaatsen een Godgevallig werk was, waardoor zij zich in Zijn oogen met een stralenkrans van vroomheid omgaf. En zij bedacht niet, hoezeer hare tekortkomingen Otto moesten verbitteren en hem recht gaven zich te beklagen over haar. Het gevolg was, dat er meer onaangenaamheden en scènes tusschen hen voorvielen dan vroeger, en daarbij vergat zij dan gewoonlijk die christelijke liefde in praktijk te brengen, die het ware kenmerk is van vernieuwing des geestes. — Dan, weder tot zich zelve ingekeerd, verweet zij zich die onverkwikkelijke tooneelen, zag met plotselinge helderheid van blik in eigen geweten, dat ze kribbiger, twistzieker en onverschilliger voor hare plichten scheen te worden, in plaats van volmaakter, beter, zooals zij had gewenscht. En, droef-moedeloos, ving zij aan te twifelen aan den ingeslagen weg.

Nu het nieuwtje er af was, het wantrouwen in haar zelve, dat haar het eerst daartoe had gedreven, begon in te sluimeren, ging het haar ook langzamerhand vervelen. Zij vond het weldra lastig, zich des Zondags vroeg voor het kerkgaan te moeten kleeden, in plaats van in een peignoir op haar kamer te ontbijten; na het verstrijken van den stillen rouwtijd om haar kindje liet de wereld weer meer rechten op haar gelden, vond zij hoe langer hoe minder tijd tot godsdienstige plichten en overpeinzingen.

Toen sloot ze een compromis met haar geweten, zich over haren terugkeer tot Vanity Fair rechtvaardigend

door een milddadig teekenen op alle lijsten voor christelijke doel-einden en kerken. En Relff ook vond dat goed; nu hij zich ouder voelde worden lokte hem de voorstelling aan, dat men zich misschien wel een plaats in den hemel kon koopen door milddadig te doen met zijn rijkdom.

Er waren al herfststraden tusschen de boomen; de bladeren begonnen te vallen en onder den voet dat krand geluid te geven, dat klinkt als een weemoedig zingen van dood en vernietiging.

Lucie had in het Bosch getoerd, maar zij huiverde in haar open rijtuig, ondanks het bont dat zij reeds droeg. Toch deed de kou haar goed, bracht haar in een opgewekte stemming; zij kreeg een opwelling de volgende week een gezellig, intiem dinéte te arrangeren, met Marie en haar man, en nog een paar goede kennissen; — en zij reed maar vast even bij Monchen aan, om de noodige bestellingen te doen.

Maar toen zij tehuis kwam zei de knecht haar, dat mijnheer vragen liet of zij zoo goed wilde zijn dadelijk bij hem te komen in zijn kamer. „Mijnheer was weer in het geheel niet wel.”

Zij schrikte er een beetje van; Relff had den vorigen winter nog al eens met de maag gesukkeld, er een kuur tegen gedaan in Karlsbad. Zij had er toen niet veel van geloofd, het eigenlijk beschouwd als het gewoon excuus om er eens uit te gaan. Overigens was ze blijde, zelve eens een tijd lang vrijheid te hebben. Bij verschillende kennissen had zij zoo lang gelogeerd,

en in September voegde hij zich weer bij haar. Hij heette toen heelemaal genezen, en klaagde ook niet meer over zijn vroegere pijn.

En nu in eens had hij weer zoo'n hevigen aanval gekregen.

Toen zij bij hem kwam, zag zij wel dat hij werkelijk veel leed, — voelde zij een groot, echt vrouwelijk medelijden over zich komen, een behoefte iets voor hem te doen. Zij paste hem ook zelve op de volgende dagen, was erg lief en zacht, wanneer hij, ongeduldig en gemelijk om de pijn, en uit geheime vrees voor de mogelijkheid eener kwaal, haar onvriendelijk behandelde, en haar voorkomendheid terugstootte.

Het had niets te beteekenen vond de dokter, er was geen reden tot ongerustheid; een gevatte koude die spoedig zou zijn verdreven. — Inderdaad scheen hij na een week ook volkomen hersteld; het dinétje, dat Lucie in gedachten gearrangeerd had, ging door, metéén bij wijze van viering zijner beterschap. En die oude zelfverzekerde glimlach kwam weer om zijn lippen; het akelig visioen, dat hem soms in slapeloze nachten durfde komen kwellen, visioen van een nacht waarop geen ontwaken meer volgt dan in de eeuwigheid, vermocht hij weer te verdrijven in de bedwelming van zijn wereldsch leven, waarin hij zich met vernieuwde graagte stortte.

Maar het werd een winter van sukkelen, van telkens terugkeerende aanvallen van pijn, zoolang mogelijk zorgvuldig voor zijne kennissen verborgen gehouden, alsof dat hem helpen konde; van schijnbare beterschap, waarin ieder die met hem sprak scheen te gelooven, maar waarover

men medelijdend de schouders ophaalde achter zijn rug.

De dokters, nu met een professor vermeerderd, bleven verzekeren dat het niets was, dat een hernieuwde kuur den volgenden zomer hem er wel af helpen zou. Hij geloofde hen nu niet meer, altijd gefolterd reeds door die vrees voor den dood, die zich aan hem opdrong zoodra hij alleen was, hem rusteloos dreef tot dat bekend middel: afleiding, dat als morphine werkt, — maar krampachtig klemde hij zich tegenover anderen aan dien troost der geneesheeren vast, herhaalde hun verzekeringen aan allen die hem naar zijn gezondheid vroegen, dwong zich, hun belangstellend informeerden te beantwoorden met een achteloos schouderophalen, een glimlach van heel-licht tellen.

Maar de doodsvisionen lieten zich niet verjagen, achtervolgden hem nu overal, gingen met hem mede naar diné's en vermakelijkheden, schoven zich tusschen hem en zijne kaarten aan de whisttafel, grijnsden hem aan in de sociëteit en de club, — van de geblankette gezichten der balletdanseressen in de opera. Hij verloor al zijn vroegere hoogmoedige zelfverzekerdheid, werd rusteloos en zenuwachtig, en vreesde alléén te zijn. Wanneer hij een begrafenisstoet zag aankomen, liep hij straten om ten einde die te ontwijken; het koude zweet kwam er hem van op het voorhoofd. Zoo ook zou hij worden uitgedragen, dacht hij rillend. En dan liep hij de sociëteit even binnen, om met een glas cognac die vreeselijke denkbeelden te verdrijven. Hij dronk zeer veel nu, zijn hand werd beverig; in zijn oogen kwam een vreemde, angstige uitdrukking; en in gezelschap vond men hem onnatuurlijk opgewonden.

En het kwam alles neder op Lucie, als hij tehuis was, alléén met haar, tegenover wie hij zich niet behoefde in te houden. Aan haar koelde hij zijn slecht humeur, zijn verbittering tegen zijn lot, zich willoos overgevend aan buien van wanhoop, waarin hij zich zelve wijsmaakte dat zijn toestand hem tot alle onredelijkheden recht verleende. Zij deed haar best alles te verdragen, het hem naar den zin te maken, zijn lijden te verlichten, gedreven door een besef van plicht, door het ontwaken van een beter deel harer natuur, dat in de armzaligheden harer wereldschheid was ingesluimerd. Maar meer dan ooit werd het haar nu duidelijk welk een misslag zij had begaan, door haar vrijheid, haar leven, te ketenen aan een man, die, haar eenmaal onverschillig, haar nu tot een voorwerp van tegenzin, een last was geworden. Wat liefde zou gedragen, licht geteld hebben, omdat liefde, liefde is, — dat werd haar nu tot een bijna ondragelijk juk. De verstrooiingen van het uitgaan waren nu uit den aard der zaak ook veel minder, nu zij om Relff's toestand telkens bedanken moesten. En met een tyrannieke jaloezie van hare gezondheid misgunde hij haar ook die kleine genoegens die zij alléén kon genieten: een wandeling, een rijtoer, een five o'clock, wanneer ziekte hem dwong tehuis te blijven. „Zij liet hem altijd aan zijn lot over, verwaarloosde hem schandelijk,” klaagde hij haar aan, en zij, goedgehartig, onderwierp zich, hield hem in die lange troosteloze uren van lichaamsspijnen gezelschap, en was de zwijgende getuige van een zielsangst, dien zij niet kon verlichten, die een uitweg zocht in onredelijke verwijten, tergende uitvallen tegen haar. En het hart vol van een afkeer

van hem waarover zij zich in stilte schaamde, worstelende met een ongeduld, dat zij te vergeefs in medelijden zocht te veranderen, vermocht zij gewoonlijk niet anders dan te zwijgen, koud en onsympathisch, voelend dat de eenige woorden die zij had kunnen spreken, onvriendelijk zouden klinken, teruggedrongen moesten worden.

„Zij was harteloos,” zeide hij, „had geen medelijden, verlangde naar zijn dood.”

Het was een lange, troosteloze winter, en toch dacht zij later aan dien tijd met een droeve voldoening terug. Dát althans was leven geweest, waarlijk leven, want toen had zij een plicht vervuld.

Tegen het voorjaar scheen hij beter te worden; het zachte weér deed hem goed, meende hij; en hij begon er van te spreken, heel vroeg reeds naar een badplaats te gaan, schreef alvast om kamers te bestellen, voelde zijn moed herleven. —

Maar er kwam weer een nieuwe instorting; — hij had nu zooveel pijn, dat de doctoren hem telkens morphine geven moesten om hem althans te laten uitrusten; — zij bepaalden zich tot ontwijkende antwoorden, met nietszeggende gezichten. O neen, er was geen onmiddellijke reden tot bezorgdheid; het was een buitengewoon hardnekkige maagkathar.

Maar hij vermoedde, hij vreesde het wel. Als een dreigend schrikbeeld stond het hem dag en nacht voor den geest: kanker, als het eens kanker was! En hij durfde het niemand zeggen, tegen niemand zijn angst klagen. Het was, alsof hij daardoor zijn eigen vonnis moest uitspreken. Het folterde hem in stilte, ging als

een nachtmerrie op zijn borst zitten. Als hij niet verdoofd was door de morphine moest Lucie onophoudelijk hem afleiding bezorgen, hem vertellen van hun kennissen, voor hem lezen, met hem écarteeren of domino spelen.

Zij had zelve de overgordijnen laten vallen, en het gas aangestoken. Hij verkoos, als hij te bed lag, nauwelijks een bediende in, de kamer te zien, vergde met het onverholen egoïsme dat hij sinds zijn ziekte openbaarde, dat zij alles eigenhandig voor hem deed.

„Het is tijd in te nemen,” zeide zij nu, schuchter, nooit zeker van de stemming waarin hij verkeerde.

Hij liet zich geduldig helpen ditmaal. „Ik voel mij nu veel beter,” merkte hij op, „die slaap heeft mij goed gedaan. Lees mij nu nog wat voor.” —

Zij nam het boek, waaraan zij bezig waren, van de tafel. Het was een vrij gedecolleteerd Fransch romannetje, een van die soort, die steeds zijn lievelingslectuur hadden uitgemaakt in gezonde dagen, en hem nu ook in zijne ziekte troosten moesten. Lucie las tot dat hij, nog onder den invloed der medicijnen, weer in slaap viel. Toen hield zij zich op hare eigene wijze onledig, met de voorzichtige, geruischlooze bewegingen van de ziekenkamer, — sluipend door de kamer om een handwerk te nemen, onhoorbaar hare schrijfportefeuille openend.

Een paar uren daarna ontwaakte hij weer, vroeg hoe laat het was, en verlangde thee. Zij schudde zijn kussen nog even op, liet hem toen innemen en ging dan naar de

theetafel die achter een Japansch schut reeds gereed stond.

Zij had den rug naar het ledikant gekeerd, bezig iets in een kast te verschikken, terwijl de thee even trok, toen zij hem in eens hoorde roepen met een vreemde, flauwe stem: „Waarom maak je geen licht? Het is hier donker. Licht, licht.”

Verschrikt liep zij naar hem toe; de gaslampen brandden helder.

„Wat scheelt je nu? Het gas is immers aan. Zie je het niet?” vroeg zij, doodelijk ontsteld over hem heen buigend.

Hij poogde zich op te richten, de angst van het uiterste oogenblik vertrok reeds akelig zijn trekken. Zijn vingers plukten aan de dekens. Er kwam een licht schuim op zijn lijkkleurige lippen. „Donker,” steunde hij, „alles donker. Nog niet, neen, ik wil nog niet, ik wil niet.”

Maar hij had niet meer te willen. De dood lachte hem uit.

Machteloos zonk hij in Lucie's armen terug. Een verwringen van gelaat nog, een nokkend geluid van sterven; het was voorbij; zij was weduwe. — —

Een oogenblik begreep zij het niet, legde haar hand op zijn voorhoofd, schudde hem als om hem te wekken. Toen, in eens, met eene plotselinge klaarheid in zich, begon zij te gillen, te schreeuwen van angst, — angst om dat vreemde, dat lijk, — om de onzichtbare tegenwoordigheid van den gevreesden Koning, met wien zij nu alléén was. — Er was geen droefheid in haar, geen begrip nog van de beteekenis van het voorgevallene, alleen maar die natuurlijke instinctmatige angst van den levende voor het doode, angst van den gevangene voor den beul, die hij weet dat ook hem te zijner tijd onherroepelijk treffen zal.

Op haar gegil kwamen de bedienden toeschieten en brachten haar naar haar eigen kamer; — er werd dadelijk om Louise Relff, als naaste verwante, gezonden, en zij kwam terstond, wezenlijk heel bedroefd, niet zoozeer om het verlies van dien broer met wien zij nooit had gesympathiseerd, als om de gedachte dat hij onbekeerd was heengegaan.

Want, bij de bezoeken die zij hem op zijn ziekbed had gebracht, bij de herhaalde goed gemeende ofschoon wat aanstellerige pogingen hem voor de eeuwigheid voor te bereiden, had zijn ruw afwijzen van iedere dusdanige toespeling haar afdoende zekerheid gegeven, dat zijn zielstoestand veel te wenschen overliet.

En de gedachte ontroerde haar, dat hij nu voor zijn Rechter stond, en het te laat was voor hem, voor altijd te laat. — Had hij ten minste nog maar eens met zijn dominé willen spreken, klaagde zij in eerlijke smart.

Lucie, kalmer geworden, haar angst weg, nu zij niet meer alléén was, — Louise wilde gedurende den nacht bij haar blijven, — begon te realiseeren nu wat er eigenlijk was gebeurd, en als een wilde juichtoon, dien zij in schaamte weer trachtte te onderdrukken, bruiste het op in haar hart.

Vrij, vrij, eindelijk vrij, — vrij een nieuw leven te beginnen, ontslagen van dat schijnbestaan, dat zij zoo lang had moeten voeren.

Vrij, vrij! — maar tegelijk huiverde zij van die gedachte. Dat was dus alles, wat zij geven kon aan de nagedachtenis van hem, aan wien de nauwste band dien het leven kent haar had verbonden, — aan hem wien zij had toebehoord met lijf en ziel, — dien ze eenmaal

in een heilig uur gezworen had te zullen liefhebben.

Een bittere schaamte om die leugen, die groote leugen van haar bestaan, overweldigde haar. O wat zou zij er niet voor hebben willen geven, om waarlijk bedroefd te kunnen zijn nu, om hem te kunnen beweenen met tranen van wezenlijke smart. — Maar zij had niet anders dan een weinig medelijden te geven, — medelijden met zijn vroegen dood, dien hij zoo had gevreesd, zoo gaarne had verschoven. Zij dacht aan zijn sterkte en lichaamskracht, zoo in eens gesloopt; aan zijn overmachtig zelfvertrouwen, zijn genieten van het leven dat voor hem slechts in een jacht op vermaak had bestaan. — Voorbij, plotseling voorbij; een korte droom dat alles, en nu een eeuwig ontwaken! Een verloren leven!

O, die pijnigende gedachten van dien langen, langen nacht, — terwijl Louise, uitgeput door haar hartstochtelijke klachten, nu rustig sliep!

* Heel haar huwelijksleven ging aan haar geestesoog voorbij, met al zijn herinneringen, naakt en onopgesmukt. — Komedie, vertooning vol van leugen en schijn, van dien eersten dag af, toen zij in de kerk waren getrouwd, onder den schijn van Gods zegen te willen vragen, maar in waarheid om de meest wereldsche beweegredenen, omdat het zoo behoorde, omdat er met toiletten en voornameid geschitterd moest worden, — tot op dit laatste uur toe, waarin het gordijn zoo in eens was gevallen; — een aaneenschakeling van ontgoochelingen, van huiselijke scènes en onderlinge vervreemding, verborgen achter onberispelijke verhoudingen in het openbaar.

En, te midden van die vernederende blijdschap over haar herkregeen vrijheid, voelde zij een vaag besef over

haar komen, dat het verleden niet vergeten kan worden, dat iedere daad, iedere stap, meedoogenloos tot een anderen dwingt, dat wij voortbouwen moeten op de fondamenten, die wij eenmaal zelf hebben gelegd.

Er volgde nog een laatste tooneel, waarin hij, wiens rol nu was uitgespeeld, zijn laatst vaarwel, een onbegrepen waarschuwing tevens, toeriep aan zijn achterblijvende mede-acteurs.

Dat tooneel was de lijkdienst, op schitterende en voorname wijze gearrangeerd in het sterfhuis. Louise had het zoo gewild, en Lucie liet haar begaan.

Natuurlijk hield Lossenius de toespraak; dat Van Gheert hier niet kon worden geïnviteerd begreep ook Louise, en Lossenius maakte het zooals gewoonlijk heel „aandoenlijk”, overvloeiend van narigheid, maar tegelijk ook van verheven troostgronden, gebaseerd op de deugden van den overledene, die een „onvervulbare plaats ledig liet.” — „Van de beroofde echtgenoot zou hij niet spreken,” zeide hij, „voor háár kon de kracht tot het dragen van haar onherstelbaar verlies alleen komen van Boven, maar hij dacht aan wijderen kring, aan heel den Haag, waar de overledene geacht en bemind was geweest, waar hij als lid van meer dan één commissie en instelling, stad en land-trouw had gediend. Daarom zou zijn heengaan betreurd worden als dat van een edel mensch, een goed patriot, een trouw vriend, een braaf Christen.”

Een fransche predikant hield een lang, van sierlijke redewendingen overvloeiend nagebed; — en Marie,

die er als nichtje natuurlijk bij had moeten zijn, was blij toen het zoo ver was. Tegen zulke nare dingen als een begrafenis was zelfs haar beredeneerd karakter niet heelemaal bestand. — Zij wist wel dat het nu eenmaal wezen moest, dat de dood onvermijdelijk is, maar zij werd er niet gaarne aan herinnerd, — hoe minder men aan die lugubre dingen dacht, hoe beter. Daarom was zij ook erg tegen dien dwazen inval van Louise geweest, een lijkdienst te organiseeren, in een rouw-omfloerste kamer. Hoe eer zulke zaken achter den rug waren, hoe verstandiger. En, terwijl zij haar best deed zich een afleiding te geven door eens rond te zien, kwam het haar weemoedig in den zin, hoe dezelfde menschen die nu zijn uitvaart bijwoonden, zoo kort nog maar geleden waren saam geweest om zijn huwelijk te vieren.

Dezelfde menschen? Neen toch niet! Hoe velen ontbraken reeds voor altijd, sinds dat korte tijdsverloop. Daar waren Lucie's ouders, beide reeds gestorven, spoedig na elkander. En de oude mevrouw Relff, die plotseling aan een beroerte was overleden, nadat zij zoo juist een vroolijk whistpartijtje had geëindigd! En Ernestine de Graeve ook reeds; die mooie levenslustige Ernestine, die zoo'n magnifiek huwelijk had gedaan met een Russisch gezantschapsattaché, om wien al hare vriendinnen haar hadden benijd. Zij ook lag nu reeds op dat wreede, onverzadbare kerkhof, en al die tranen en bloemen, waarmede zij haar kist bedekt hadden, waren niet in staat geweest te verhinderen, dat van haar jong bloeiend schoon nu niets meer over was dan doodsbenederen en stof. Een tochtje op een bal gevat, een acute long-

aandoening van weinig dagen, was voldoende geweest, om al die aardsche heerlijkheid over te leveren aan de wormen. — Marie ook weende nu. En Lossenius, die dat aan de uitwerking zijner roerende woorden toeschreef, beschouwde het als een triomf zijner weergalooze wel-sprekendheid. Maar zij had geen woord van zijne fraaie phrasen gehoord; zij stortte voor haar zelve onbegrepen tranen, — tranen om de ellende van het leven.

En het nieuwe leven, dat Lucie had willen leiden, vloaide weg in eene voortzetting van het oude. Zij miste de zedelijke kracht met de vroegere banden geheel te breken; noch haar oppervlakkige, alleen op schijn berustende opvoeding, noch haar huwelijksleven hadden haar voorbereid op het uur, waarin zij, met walg van Vanity Fair zich afkeerende, zoeken zou naar bronnen in haar zelve, om hare behoefte aan geluk te bevredigen. Haar karakter was door geen leidende hand tot onafhankelijkheid, tot steunen op zich zelve alléén, gevormd, — de lange uren van eenzaamheid vulden zich voor haar niet met gedachten aan hoogere, betere dingen, dan het gebabbel en geknoei eener snel voorbijgaande, zelfzuchtige wereld. Men had haar van muziek, van literatuur en kunst, alleen geleerd wat ze noodig had, om er op de markt van Vanity Fair mee te pronken, — voor haar zelve, haar eigen persoonlijk genot, kende zij van dat alles niets, begreep zij er niet genoeg van, om er van te kunnen leven. Leeg was het in haar hoofd, en in haar hart beide. — En zij leefde besluiteloos voort op den eenig mogelijken weg dien zij ooit geleerd had

te vinden in het labyrinth, dat leven heet; een weg van ijdel, eentonig, zelfzuchtig genot der zinnen, — zonder ander einddoel dan een hopeloos graf.

In een wandeltoilet van fijn Engelsch tweed: een zwart en wit streepje, dat, met een beetje zwart tresband gearneerd, en gecompleteerd door een hoedje van zwart stroo met een paar lussen zijden lint en een wit vogelvlerkje, een laatste wegsterven van lichten rouw voorstellen moest, — kwam Lucie de trappen af van het hotel, waar zij eene visite had gebracht aan hare oude vriendin Amy. — Zij dacht er over na hoe het huwelijk dat schalke, overmoedige kind van vroeger had doen veranderen in een ernstige vrouw met veel zorgen. — Want Amy had een man gehuwd zonder fortuin, dien zij had moeten volgen naar het afgelegen provinciestadje waar hij rechter was, en wien zij ieder jaar eene vermeerdering van gezin schonk. Die omstandigheden dwongen haar, het grootste deel van haar leven in haar huis door te brengen, en het was een zeldzaam buitenkansje, wanneer zij, zooals nu, een veertien dagen in den Haag kon gaan logeeren.

Lucie had een zeker meewarigheidsgevoel toen zij haar weerzag, slecht gekleed, vroeg verouderd, en met dat zekere cachet van kleinstedschheid, dat menschen die niet veel meer in de wereld verkeerden zoo gauw krijgen. „Bah, wat een leven!” was haar gedachte geweest, altijd in een achterhoek te moeten zitten, en dan daarbij die eeuwige financieele moeilijkheden, en de zorg voor zooveel kinderen! — En toch! En toch! —

Als zij nu eens met Ernst Derfurt ware getrouwd, hem gevolgd ware, tot in de binnenlanden van Indië mischien! En als zij een kind had mogen bezitten, een kind van hèm, dat zij zou hebben liefgehad, dáárom. De tranen kwamen haar in de oogen. O, het geluk, het geluk!

Waar was het? Was Amy er niet dichterbij dan zij?

In de vestibule stond een heer boven het opgeslagen adresboek gebogen. Het volle, warme zonlicht, dat door de open deuren naar binnen stroomde, tintte zijn blond haar met een teedere nuance van goud.

Lucie kon zijn gelaat niet zien, maar zij zou dat haar overal herkend hebben. Hoe dikwijls had zij het niet liefkoozend door hare vingers laten glijden, lang, lang geleden.

Met een plotselinge beweging keerde hij zich om; zij stond op de laatste trede. „Eddie,” riep hij langs de trap naar boven. „Kom nu dadelijk beneden; wij gaan uit.”

Hij herkende haar niet zoo onmiddellijk als zij hem. Indien zij hem bedaard ware voorbijgegaan, zonder hare ontroering te verraden, had hij waarschijnlijk alleen maar aan een toevallige gelijkenis geloofd. Maar haar plotseling blozen, haar oogen die hem met een mengeling van schaamte, van hoop, van blijdschap, aanzagen, lieten geen twijfel over. Zij bleef, bijna zonder te weten wat zij deed, staan, en hij boog en zeide koud beleefd: „Mevrouw Relff, geloof ik. U schijnt mij nog te herkennen.”

Zij stak hem de hand toe, en dwong haar lippen tot een onbevagen glimlach, met al de routine van een

vrouw van de wereld, aan comediespelen gewoon. Zij moest zich immers goedhouden, omdat er andere menschen tegenwoordig waren: een paar heen en weder loopende kellners, twee heeren, die op een rieten canapé zaten te rooken.

„Sinds wanneer zijt u hier?” zeide zij, om iets maar te zeggen, gedwongen door de ironie van het leven, die ons in de plechtigste oogenblikken gewoonlijk noodzaakt tot banaliteiten.

„Sinds een paar dagen nog maar. Ik ben eerst in de vorige week uit Indië teruggekomen.”

„En blijft u nu voor goed?” vroeg zij aarzelend, met een groot, overweldigend verlangen in zich, hem niet weer los te laten, nu zij hem eindelijk had teruggevonden, — hem te zeggen: „blijf hier, blijf bij mij!”

Op dat oogenblik schoof een kleine jongen van een jaar of zes zich tusschen hen, legde vertrouwelijk zijn hand in die van Derfurt.

Het was een bruin handje, donker vooral op de knokkels, en scherper nog afstekend, bij de blanke, Europeesche vingers, die het omvat hielden. — Want het kind, met zijn bruine gelaatskleur, zijn halfdroomerige, halfintelligente, ondoordringbare Oostersche oogen, was een kleurling, de zoon eener inlandsche vrouw; zelfs Lucie, ondanks hare weinige kennis van het gemengde ras, zag dat dadelijk. En een blinde, redelooze haat kwam in haar op, haat van de vrouw tegen eene mededingster harer onwaardig. Want zij twijfelde er niet aan, dat was zijn kind. Zoo'n nonna had hare plaats bij hem ingenomen.

Toch hield zij zich goed, met de vaardigheid tot vein-

zen, die alle vrouwen bezitten waar het haar liefde geldt.

„En dat is dus uw zootje?” zeide zij, het kind vriendelijk aanzien. „Hoe heet je, mijn ventje?”

„Eddy,” zei het kind, onduidelijk, verlegen achter Derfurt wegschuilend. — Maar Lucie lette niet op zijn antwoord, hoorde alleen, met een gevoel van wilde blijdschap, wat de man dien zij liefhad gelijktijdig antwoordde: „Mijn zootje? ik heb geen kinderen. — Ik ben nooit getrouwd geweest. Eddy is het kind van een bekende van mij, die op het punt stond met hem naar Europa te gaan, toen hij in eens aan de cholera stierf. Ik heb hem toen beloofd, dat ik het arme ventje meenemen zou, en hier in Holland voor zijne opvoeding zorgen. Daarom hoofdzakelijk ben ik nu in den Haag.”

„Maar u blijft nu immers voor goed?” herhaalde zij hare vraag van zoo even, met nog dringender verlangen hem te behouden. Het was, alsof hij haar nogmaals werd teruggegeven door die verlossende woorden.

„In Europa ja; maar ik ga spoedig buitenslands, — naar Engeland denk ik. Er is voor mij in Holland niets meer.”

De bitterheid van die laatste woorden bracht haar tot bezinning van de werkelijkheid, toonde haar in eens de klóve, die tusschen hen was. Zijn gezicht was strak, zijn toon koud; zijn oog onverschillig gebleven. — Nu zweeg hij, als iemand die vindt dat het onderhoud geëindigd is. — Zij moest heengaan, maar zij wilde hem niet loslaten. „Ik moet u wederzien,” zeide zij, hem de hand tot afscheid reikende. „Er is zooveel, dat ik u zou willen zeggen. Beloof mij, dat u bij mij zult komen in mijn eigen huis, waar wij rustig spreken kunnen. Be-

loof het mij. Ik zal u mijn adres geven. Zult u komen?”

Derfurt kon niet anders dan toestemmend buigen, en, terwijl hij haar de weinige schreden naar haar rijtuig begeleidde, nam zij haar visitekaartje uit het ivoeren étui dat zij in de hand hield, waarin de wapens der Relff's en der Halthewhegens, onder één kroontje vereenigd, waren uitgesneden.

Madame la Douairière Relff-Halthewhegen — Parkstraat 116, las hij toen zij was heengegaan. — Dus haar man was dood, ze was weduwe, vrij in haar handelingen, vrij nogmaals over hare hand te beschikken. Het rechtvaardigde haar in eens in zijn gevoel, want tot hiertoe had hij haar bijna veracht, terwijl zij tot hem sprak, — haar in zijn hart beschuldigd, dat zij uit coquetterie zijn oude liefde weer trachtte aan te wakkeren, terwijl zij toch de vrouw van een ander was. — Nu kwam er een oneindig groot medelijden met haar over hem, medelijden met haar verloren jeugd, haar verloren gaven, — verloren leven, want in dat korte wederzien reeds had hij begrepen, met droeve klaarheid, dat zij eene andere was geworden dan die hij had liefgehad. — En hij begreep, dat zij voor hem verloren was, — nu verloren voor altijd.

Het had Lucie sterk aangegrepen, dat plotseling hervinden van hem, dien zij ver weg onder een andere luchtstreek had gewaand. En het verlangen naar hem, als naar het eenige wat haar nog redding, het verkwiste levensgeluk hergeven kon meende zij, steeg wild en onbedwongen op in haar hart.

Al die volgende dagen sloot zij zich tehuis op, angstvallig vreezende zijn bezoek te zullen missen, aan hare kennissen dit verklarende uit een gevatte koude. — En nooit nog had zij zooveel zorg aan haar toilet besteed, telkens weer voor den spiegel terugkeerende, om iederen trek van haar gelaat na te gaan, zich af te vragen, of de jaren haar veel hadden ontroofd, of hij haar erg veranderd zou vinden. Soms glimlachte zij dan zich zelve toe, in een oogenblik van overmoedige zekerheid, van trots op haar vol ontwikkelde schoonheid. Neen, zij was nog niet verouderd; zij had integendeel juist het punt van haar volkomen bloei bereikt; uit het achttienjarig meisje met de magere vormen en nog bijna kinderlijke gelaatstreken was eene beauté gegroeid, die nog geen enkel toiletgeheim behoefde, om zich als zoodanig te blijven handhaven.

En toch begreep zij instinctmatig, dat zij juist dát verloren had, wat hem dien zij behagen wilde liever was geweest dan alle schoonheid: — de onschuld en de eenvoud, waarmede haar vroolijke oogen eenmaal onbedorven de wereld hadden ingekeken. Met de geraffineerde slimheid der vrouw op zulke punten, koos zij in deze dagen steeds toiletjes die zooveel mogelijk de illusie van het verleden konden terugroepen; geen dure, elegante modejaponnen, maar diezelfde gewone, lichtkleurige zomerkleedjes, die zij in haar jongemeisjestijd bij voorkeur had gedragen.

En inderdaad, in het lichtgrijs crêpe, aan de polsen eng gesloten met perlemoeren knoopjes, een hoog boordje van dezelfde grijze stof streng den hals omsluitend, haar slank, jong figuurtje afgezet door een breed zwart

lint met een zilveren gesp gesloten, zag zij er zoo eenvoudig en lief uit als mogelijk was. Met haar rose teint, haar blanke tanden, een blij licht van onbestemde verwachting schitterend in haar oogen, was zij uiterlijk eene bedriegelijke opstanding van het verleden, toen zij zóó voor hem stond, de portière terugslaand die haar boudoir scheidde van den salon waar hij wachtte.

Zij wenkte hem tot zich in haar eigen kamer. Het was haar, alsof hij dáár, waar zij zoo dikwijls aan hem gedacht, om hem geleden had, haar meer toebehoorde.

De lucht hing er zwaar neer, zoet bedwelmend van rozengeur; want het was er vol van bloemen, in vazen en porceleinen schotels gerangschikt, van rozen vooral; heerlijke thee- en la France rozen. Het deed hem in eens terugdenken aan dien rozentijd waarin zij waren gescheiden, vol van hoop op dat wederzien, — dat nu eindelijk gekomen was. — Maar zoo anders, zoo anders! — Zij ging zelve op een lagen divan zitten, en wees hem een easy-chair aan, dicht daarneven. Toen, zenuwachtig, begon zij hem banale vragen te doen. Waar was hij geweest? Beviel Indië hem goed? Had hij het klimaat kunnen verdragen? Was het geen vreemde maatschappij, om zich te leeren inleven? En hij, al het gedwongene van dit onderhoud voelende, greep de gelegenheid haastig aan, om het te vullen met die onpersoonlijke onderwerpen. — Het speet hem nu bijna gekomen te zijn, zich zelve en haar dit pijnlijk uur niet bespaard te hebben. Maar zij had hem gedwongen; hij had geen lust gehad den schijn op zich te laden, alsof hij haar mijden wilde, ten koste zelfs van onbeleefdheid. — En hij vertelde haar van de vreemde landen,

die hij had doorreisde, van het half bekorend, half afmattend leven dáár, onder de tropen; — hij noemde namen en plaatsen, waar zij nooit van had gehoord, die haar een plotseling, beschamend besef gaven van hare oppervlakkige ontwikkeling, beperkten gezichtskring, — van het weinige dat zij wist van heel die heerlijke schepping rondom haar.

En daarbij bleef zijn stem zoo kalm, zag zijn ernstig oog haar zoo onbewogen aan. Was zijn liefde dan wezenlijk dood, begraven in het graf dier jaren, waarover hij zoo rustig sprak? De ironie van dit wreede uur trof nu ook haar met pijnigende klaarheid. Zij dacht aan die laatste wandeling met hem, in den tuin van haar vaders buiten, toen de rozen bloeiden, en de vogels zongen, en zij elkander trouw hadden beloofd; trouw, ondanks alles wat hen scheiden ging. En nu, — even heerlijk bloeiden weer de rozen, en zongen de vogels; o! de natuur was zich zelve gelijk gebleven; — maar zij, wankelmoedige, onberekenbare menschenkinderen, zij waren elkander vreemd geworden, hadden elkaar niets meer te zeggen dan banale, beteekenislooze woorden, om een verplichte conversatie aan den gang te houden, — zij, die eens gemeend hadden niet zonder elkander te kunnen leven.

En terwijl zulke gedachten haar hart verscheurden, zat zij tegen hem over, een gedwongen glimlach op de lippen, nu en dan een uitroep, een vraag invlechtend waar het pas gaf, — komedie spelend, zoo als hij op dat oogenblik komedie speelde, — zooals wij allen dat moeten doen in *Vanity Fair*.

Thans maakte hij zich gereed heen te gaan. „Het

zal mijn tijd worden,” zeide hij, haar de hand reikend tot afscheid, — voor goed; dat begreep zij.

Toen kwam een van die stemmingen over haar van impressionabele karakters, stemming van in eens alles op het spel te zetten, met alle conventies te breken, in een oogenblik van overweldigenden hartstocht.

„Ernst,” zeide zij gejaagd, hem in eens bij zijn voor naam durvende noemen, „ga zoo niet heen, vergeef mij eerst; geef mij dien troost ten minste dat je mij hebt vergeven.”

De uitdrukking van vormelijke, koele beleefdheid week van zijn gelaat; onder den blonden knevel plooiden zich een harde trek. „Ik heb u immers niet te vergeven; het was verstandig gehandeld,” zeide hij hooghartig.

De tranen sprongen haar in de oogen. „Ernst, heb medelijden,” zei ze, „spreek zoo wreed toch niet, overstelp mij met verwijten, die ik wel weet verdiend te hebben, maar drijf niet den spot met mij. O! ik heb zwaar genoeg geboet.”

Hij zag dat hare smart eerlijk was, en zijn gelaat werd zachter.

„Ik spot niet met u, ik zeg de waarheid,” zeide hij met minder bitterheid. „Ik heb leeren inzien, dat gij niet geschikt waart geweest voor het leven van veel ontbering, van veel opoffering, dat gij met mij zoudt hebben moeten lijden, daar in Indië. Het leven heeft u van jongs af verwend, met luxe omringd. Als gij dat alles hadt moeten missen waart gij ongelukkig geworden met mij. En daarom hebt gij verstandig gedaan, een man te kiezen die u geven kon waarvoor ge waart opgevoed, geld, een schitterende positie.”

„En wie zegt u, dat ik met dien man niet veel ongelukkiger geweest ben, dan gij mij ooit hadt kunnen maken?” vroeg zij heftig. „Gij hadt mij lief, en gij waart goed en edel, dat weet ik, al heeft men u ook met den vinger bijna nagewezen, verstooten uit onzen kring, om die ééne fout, die gij betaald hebt met een leven van boete; maar hij, dien zij geëerd en geveid hebben zijn leven lang, die begraven is met kransen en lijkredenen, hij was een ellendeling zeg ik u. Hij heeft mij bedrogen, het beste wat in mij was doen serven; hij was een egoïst, aan wien ik niet was gehuwd, maar geketend. Ik heb hem gehaat, ten laatste. God vergeve het mij.”

Hij voelde een ontzaggelijk medelijden met haar bij die plotselinge uitbarsting van lang opgekropte wanhoop; — maar zijn liefde bleef dood, dood voor altijd; — zij had die vertreden op haar huwelijksdag, met eigen voet.

„Het leven is wreed,” zeide hij meewarig-troostend. Zij begon te snikken.

„Ja, het is wreed geweest. Voor mij ten minste,” klaagde zij. „O, ik ben er zoo moe van, — zoo moe.”

„Gij zijt de eenige niet. Wij worden allen vermoeid door het leven, vroeg of laat,” zei hij weemoedig. „Er blijft niets anders over dan wachten.”

„Waarop wachten?” vroeg zij.

„Op den dood, — die ons geneest.”

Hij sprak de woorden meer tot zich zelve dan tot haar. Zij deden haar huiveren. Welk een afgrond lag daar tusschen deze droeve uiting, en de dagen waarin zij beiden zooveel van het leven gehoopt hadden.

„O! zeg dat niet. Is er dan voor ons geen andere genezing nog? Kunnen wij het verledene niet ongedaan maken, — elkaar nogmaals liefhebben?” riep zij in uitbrekende teederheid, in een overstelpende behoefte der vrouw, om hem dien zij liefhad — te troosten.

Maar hij beantwoordde haar hartstocht niet; — hij redeneerde er tegen, kalm, overredend, als een ouder vriend. „Het is te laat daarvoor,” zeide hij; „wij passen niet meer te zamen. Het leven, de wereld, is tusschen ons gekomen. Begrijpt gij het dan niet zelve dat wij elkaar niet meer kennen, — gij mij even weinig als ik u, — dat onze zielen van elkaar vervreemd zijn. Als wij jong getrouwd waren, zouden wij geleerd hebben ons naar elkander te voegen, — onze karakters zouden zich gemeenschappelijk gevormd hebben, door een zelfde ondervinding van vreugde en leed. Dat is immers het groote geheim van het huwelijk, dat men zich aan elkander leert geven, — opofferen vaak. Maar daartoe zijn wij nu niet meer in staat. Gij zoudt u niet meer kunnen losrukken van uw gewoonten, uw vrienden, uw levenswijze; en toch zou ik dat van u verlangen. Neen, het verleden laat zich niet herroepen; — iedere handeling heeft onverbiddelijke consequentiën, waarop het terugkomen niet meer mogelijk is. Gij hebt eenmaal uw levensweg gekozen; nu moet gij dien ten einde gaan.”

Zijn laatste woorden waren wreed; — ondanks zijn eerste medelijden liet hij zich nu influenceeren door een groote bitterheid van herinnering, om wat zij hem ontnomen had, — ontnomen, zonder er zich zelve door te hebben verrijkt. Want was zij nu niet nog erger te beklagen dan hij?

Zij had zich snikkend, het hoofd in een kussen verborgen, op den divan geworpen, overweldigd van schaamte, schaamte om wat zij gedaan had, — hare liefde, het heiligste wat een vrouw bezit, aangeboden aan een die ze terugwees. En daartusschen door zag zij een grooten nacht van wanhoop om zich opwellen. Want nu was immers alles uit; nu hoopte zij niets meer van het leven; ook het einde niet; want zij durfde den dood niet afwachten als een geneesheer, — zoo als hij had gezegd; — zij vreesde dien.

Derfurt, bij den aanblik harer smart, begreep dat er niets meer te zeggen viel nu; — dat hij haar alleen moest laten, — heengaan, onmiddellijk, zonder afscheid, zonder ooit terug te komen. En met snellen tred, niet meer durvend omzien, ging hij naar de deur, verliet het huis.

In zijne met stijlloozen, ongezelligen hôtelcomfort gemeubelde kamers was Derfurt druk bezig te pakken tot een plotseling vertrek; — op heerenmanier, de koffers alle tegelijk open, de bakken links en rechts verspreid over den grond, — hun inhoud door ekander geworpen op stoelen en tafels en sofa, zoodat nergens meer een vrij plekje overbleef; een chaos van kleederen, toilet- en reisbenoodigdheden, kleurige japansche en chineesche souvenirs, vóór het weggaan aangekocht, wapens van Java en Sumatra, ivoor en snijwerk uit Britsch-Indië, boeken, hier en daar een stuk speelgoed van Eddy.

Het stond bij hem vast dat het eenige wat hij voor Lucie kon doen was: heengaan, haar de wreedheid eener moge-

lijke herontmoeting met hem sparend. En ook hij zelf verlangde door nieuwe omgeving dit pijnlijk tooneel te vergeten. Het had hem zoo aangegrepen dat dit geworden was van dat lieve, het leven zoo mooi vindende kind, dat hij eenmaal had gekend.

Het was zoo jammer, zoo wreed. Hij was nu niet meer verbitterd jegens haar gestemd. Hij voelde weer dat groote medelijden met haar; — met zichzelf ook; — slachtoffers beide van het leven, — beide gedoemd, voort te gaan op een weg dien zij moede waren; — zij, ronddraaiend in den cirkelgang van Vanity Fair; hij, een doelloos bestaan sleepend, zich den tijd doodend met reizen, met studie, maar altijd die inwendige vraag stellend: waarom leef ik? Wie zal mij betreuren als ik ben heengegaan?

Reeds morgen zou hij zijn zwerven weder aanvangen, ging hij buitenslands. Eddy bleef bij een tante, een zuster van zijn vader, die zich bereid had verklaard zich het kind aan te trekken, haar vooroordeel tegen het onwettig kind van gemengd bloed overwinnend, om den dood van dien broer, die haar zachter jegens hem had gestemd. — Ook voor hem had hij dan niet meer te zorgen. Met iets treurigs in zich dacht hij dat daarmee de laatste plicht dien hij nog had van hem werd genomen, dat hij dan vrij zou zijn, akelig vrij.

Het kind, dat dien avond zou afgehaald worden, dwaalde door de kamer, betooverd door de vrijheid die hem werd gelaten alles aan te roeren, te onderzoeken. Want Derfurt, verstrooid, liet hem achteloos zijn gang gaan, niet vorderend met zijn pakken; zijn gedachten schoven zich er telkens tusschen. Hij zag nu

dat eerste afscheid weer voor zich, in den opgang van hun beider leven nog; — en nu, o de bittere ironie van dit tweede, — dat nauwelijks zoo mocht heeten. Een ontvlieden was het veel meer geweest. De verschrikkelijkheid der ontgoocheling overweldigde hem. Hij zou hebben willen weenen om de verloren reinheid van haar, die door den adem der wereld was bezoedeld, ontwijd; — en hij bleef stil liggen op een divan, sta- rend zonder te zien, de tegenwoordigheid van Eddy vergetend.

Op den schoorsteenmantel lag in een opengeslagen kistje een revolver, het gepolijste staal wreed opblinkend uit zijn bed van rood fluweel. Derfurt had die daar neergelegd, op die veilige plaats, buiten de overige wan- orde, om haar straks nog even na te zien vóór hij het étui sloot. In eens vielen Eddy's oogen daarop, en onder den indruk der bekoring die vuurwa- penen voor kinderen hebben, vond hij een middel het glanzend, schitterend ding dat hem zoo mooi toescheen van nabij te bekijken. Met de katachtige, behendige on- hoorbaarheid, aan het Indische ras eigen, klauterde hij op een stoel, dien hij er had bijgeschoven.

Nu hield hij het gevaarlijke speelgoed in zijn kleine, onzekere handjes, met de vingers het gladde me- taal liefkoozend. — In hetzelfde oogenblik, met een zucht zijn gedachten terzij schuivend, was Derfurt op- gestaan, wilde tot zijn bezigheid van pakken terugkeeren; en zag in eens nu in welk gevaar het kind verkeerde, spelend met die geladen revolver.

„Leg neer dat ding, dadelijk,” riep hij, met een lichten kreet van schrik, snel op hem toeloopend.

Maar Eddy, geschrikt, liet de zware revolver zich ontglippen, — met een harden slag neersmakken op de ijzeren plaat van den open Engelschen haard. De schok deed het schot afgaan; en Ernst Derfurt wan- kelde, leunde aan den schoorsteenmantel; terwijl het bloed snel over zijn kleederen begon te vloeien, zijn wit linnen vervend met brutaal-roode vlekken. Eddy, door den knal, den rook waarmede de kamer zich vulde, de benauwde lucht van het verbrande kruit, bedwelmd, met de ingeboren lafheid van zijn ras, had de handen voor de oogen geslagen, begon luid te schreeuwen, zonder te begrijpen wat hij had aangericht. En, in een voorgevoel van de noodlottigheid zijner wonde, had Derfurt de tegenwoordigheid van geest te beden- ken, dat hij dit zoo mogelijk nooit moest weten, — dat de herinnering eraan zijn leven kon vergiftigen. Het gaf hem de kracht zich op te richten, hem de kamer uit te schuiven, in de armen van den hôtehouder, die, door het schot verschrikt, kwam aansnellen.

„Breng het kind weg; ik heb het zelf gedaan,” zeide hij, vast besloten de waarheid met zich in het graf te nemen, om Eddy's wil.

Een paar uren later ontving Lucie een briefje van de directrice van het Diaconessenhuis, waarheen Derfurt was overgebracht, om haar in verschoonende woorden het gebeurde mee te deelen en namens hem te ver- zoeken vóór zijn dood bij hem te komen, omdat hij haar nog iets te zeggen had.

Want hij had zich niet vergist, dat hij sterven moest;

reeds binnen weinige uren had de dokter gezegd, die de waarheid niet verhelen durfde, met het oog op de mogelijkheid van laatste beschikkingen. Toen had hij aan Lucie gedacht; in het aangezicht van den dood zich klaarder dan ooit bewust, welke schuld tegenover haar op hem rustte. En hij voelde het nu, — hij was dien middag te hard geweest, — hij had haar zwakheid geoordeeld, maar geen vergiffenis gevraagd voor de zijne tegenover haar; hij wilde niet uit het leven scheiden met die bittere herinnering aan hun laatste samenzijn, en hij droeg de directrice op haar te schrijven.

Zij lag nog steeds in haar boudoir, slechts onwillig, eindelijk openend voor den knecht, die bleef aandringen om dat opschrift „*spoed*” op het adres van den brief. Het onderhoud met Ernst had haar volkomen geënerveerd; zij schaamde zich nu zelfs niet meer over haar openhartigheid; alle gevoelens smolten samen in een volslagen afmatting, een groote onverschilligheid, waaruit vaag, onduidelijk, een verlangen opdoemde naar sterven, naar zelfmoord, als naar iets heerlijk-verlossends, — maar waartoe zij de energie van te durven miste.

Het was daarbuiten heerlijk weder, een van die zoetliefelijke zomeravonden, zooals wij, kinderen van een misdeeld klimaat, ze tellen kunnen. Terwijl het rijtuig haar naar het Diaconessenhuis bracht, zag zij de straten vol van wandelaars, die zich haastten naar de tramhalten aan den Scheveningschen weg en de Laan van Meerdervoort; en hare kennissen reden haar voorbij in victoria of landauer, lachend, groetend, onwetend van hare smart. Het maakte haar machteloos-woedend, al die keurige toiletten, die vroolijke gezichten, in dat

oogenblik waarin zij zoo nameloos ongelukkig was. Kenden die anderen dan het leed alleen bij name? Ging dat verschrikkelijke, alle illusiën doodende leven dan aan hen voorbij als een pleziertocht? En tegelijk voelde zij een opstand tegen de lachende natuur rondom haar, die, harteloos wreed, jubelen durft in zonnegloed, terwijl de menschen moeten lijden en sterven. — Zij drukte zich diep in de kussens, hield den zakdoek voor de oogen om niet te zien, niets van al die levensvreugde om haar, terwijl ginds de dood gereed stond het eenige wat haar nog lief was tot zich te nemen.

Door de groote stille, vestibule bracht de portierster-zuster haar naar het vrede-ademend salon der Directrice, om te wachten tot deze zelve haar naar den zieke zou geleiden. Het was de eerste maal, dat Lucie in een hospitaal kwam; een scherpe lucht van carbol stroomde haar benauwend tegen: uit de lange gangen, de zalen waar zij langs gingen, de kleederen zelfs der zusters, die dat zelve niet meer roken. En die melancholieke geur, altijd min of meer samenhangend met ziekte en dood, gevoegd bij de geheimzinnige vreeselijkheid van deze plaats: treurig getuigenis van de menschelijke ellende, zich openbarende in zoovele wreede kwalen, waardoor het veege lichaam gefolterd wordt, — gaf aan Lucie een gevoel van drukkende beklemming, nog vermeerderd door een plotseling over haar komend besef van eigen kleinheid, geringheid, bij deze vrouw naast haar vergeleken, die haar leven had gewijd der wereld niet, maar God, — die van aardsche genietingen had afstand gedaan, om haar gaven en krachten te besteden aan de schoonste, heiligste roeping der vrouw: de

leniging van menschelijk wee, — en wier gelaat een vrede uitdrukte, dien geen zelfzuchtige vreugde ooit geven kan.

Want vrede, een vrede zooals de schitterendste salons haar niet geboden hadden, hing, als de ongeziene tegenwoordigheid van een engel Gods, in heel dit huis, en maakte het, ondanks zijne sombere lijdensgeschiedenissen, tot een liefelijke woning, — een bloeiende oase van zelfverloochening en liefde, midden in die woestijn van egoïsme, die wereld heet.

En die vrede ook was in de kamer, waar Lucie thans werd ingeleid; maar een vrede, heerlijker, volkomener nog, want hij ging hier uit van een, die nu welhaast had uitgeleden en uitgestreden, die reeds den eeuwigen vrede speurde van het land aan de overzijde.

Het laatste licht van den langen zomerdag viel naar binnen, glanzend in het blonde haar van Derfurt, — wegstervend, — als een zinnebeeld van hem zelve, wiens levenszon onderging in den opgang van zijn zomer nog. Er was een uitdrukking van lichaamslijden op zijn bleek gelaat; onder den knevel hadden zich de lippen pijnlijk opeen geklemd, maar toch lag er in die oogen een glans van kalmte, van blijdschap bijna, die het oude waas van melancholie had overwonnen, — want de nevelen, die ze omfloerst hadden gehouden trokken thans op voor het licht van dien komenden dag, dien hij reeds in den geest over zich zag aanlichten.

Eene diakones was bij hem, het gezangboek voor haar op tafel opengeslagen, bij een psalm dien zij hem zoo even had voorgelezen:

„Een stroom van ongerechtigheden

„Had de overhand op mij;

„Maar ons weerspanning overtreden

„Verzoent en zuivert Gij.

„Welzalig dien Gij hebt verkoren;

„Dien Ge uit al 't aardsch gedruisch

„Doet naadren, en Uw heilstem hooren,

„Ja, wonen in Uw huis! —”

Zij gleed op een wenk der Directrice zacht de kamer uit, nu de verwachte bezoeker binnenkwam, even, in het voorbijgaan, meewarig vriendelijk groetend voor de diep ontroerde vrouw die haar voorbijging.

Nu waren zij alléén.

„Ik dank u, dat gij hebt willen komen,” begon Ernst, „want ik wilde niet sterven zonder u vergeving te hebben gevraagd voor mijn laatste woorden van dezen middag. Op dat oogenblik meende ik te goeder trouw, dat er geen bitterheid meer in mijn hart was. Maar ik zie nu in, dat ik mij zelve niet kende; alleen de dood maakt ons waar tegen ons zelf. Ik had geen recht zoo te spreken, want een deel van uw schuld, van uw verwoest leven, komt voor mijn rekening, — omdat ik u eenmaal heb bedrogen, van uw vertrouwen misbruik gemaakt; daarom óók heb ik uwe vergiffenis te vragen.”

Maar zij sloeg geen acht op zijn woorden, overstelpt van wanhoop om zijn sterven, waarvan zij de realiteit eerst nu begreep, nu zij hem zóó voor zich zag, de bloeiende levenskracht waarin hij haar, weinige uren geleden, verlaten had, wegstreamende uit zijn lichaam met iederen verflauwenden ademtucht.

„O, waarom hebt gij dat gedaan?” snikte zij. „Ik kan het denkbeeld niet verdragen, dat gij zoo sterven moet, door uw eigen schuld.”

„Hebt gij dat dan geloofd, Lucie?” zeide hij, haar onwillekeurig bij den naam noemend nu, want de dood overbrugde weer de kloof, die het leven tusschen her had gevormd. „Zie, het kan mij niet schelen, dat anderen mij voor een zelfmoordenaar houden; in het aangezicht van den dood wordt men zoo onverschillig voor de opinie van die armzalige wereld die men verlaat; maar ik wil door u niet verkeerd beoordeeld worden. — Het was de schuld van Eddy, die met mijn revolver speelde, en ze vallen liet, waardoor ik het schot heb gekregen. Neen, maak u niet boos daarover op hem; het is het beste zoo voor mij. Hebt gij mij niet zelve heden gezegd, dat het leven vermoeit? — Zoo is het. Leven is zoo gecompliceerd, en sterven zoo eenvoudig. — Ik heb dikwijls naar den dood verlangd, hem sinds lang als een vriend leeren beschouwen.”

Zij huiverde, zij had een grooten folterenden angst voor sterven, — angst van niet-bereid zijn. En die vreeselijke, jaren lang omgedragen angst, deed haar voor een oogenblik hare smart zelfs om hem vergeten. Zij vroeg het hem in een wanhopig verlangen iets van dien vrede die haar hier omringde deelachtig te worden; in een besef dat hij, die zoo dicht aan het onvermijdelijk einde stond, er meer nu van wist dan die beroepsgeloovigen, tot wie zij zich vergeefs had gewend om licht en troost. „Zijt gij dan niet bevreesd, in het geheel niet bevreesd, voor wat komen zal hierna, — voor God?”

Zijn oogen vestigden zich op een wit-marmeren kruis, dat tegen hem over aan den muur hing, een van die onversierde, effen kruisen, zoo als men ze veel bij Herrnhutters vindt. Daarboven was een tekstkaart bevestigd met de woorden: De dood is verslonden tot overwinning. Dood waar is uw prikkel? Hel waar is uwe overwinning?

„Neen, ik ben niet bevreesd,” zeide hij, „want ik geloof in eene vergeving van zonden.

„Ik geloof, dat Gods oordeel barmhartig zal zijn, — barmhartiger dan van de menschen. — Het leven is vol raadselen, vol onbeantwoorde vragen; ik geloof dat de Dood ze zal oplossen. — Ik begrijp God niet, zijn wegen met mij, met zooveel anderen, maar ik geloof dat ik nu zal leeren begrijpen, nu de Dood mijn geest vrijmaakt van de stof.

„Hier op aarde blijft het een rondtasten in het duister, een zoeken zonder vinden; aan de overzijde, bij God, is Licht.”

„Ja, wèl rondtasten in het duister,” snikte Lucie. „Ik ook heb Hem willen vinden, maar Hij was er niet.”

„Niet op aarde, niet bij de menschen, niet in hun dogmen en kerkgenootschappen! — Ach Lucie, menschen vergiftigen alles, bezoedelen alles door hun aanraking; het heiligste het meest nog. Zij maken God aan zich zelve gelijk: kleingeestig, liefdeloos, hard van oordeel. Hij is dáár niet; Hij is in u zelve, in uw eigen leven. Hij openbaart zich daarin, wachtend totdat gij Hem wilt zien, en u aan Hem overgeven, — zonder te begrijpen, — maar toch geloovend in Zijn liefde.” — —

Hij hield op, gedwongen door de lichaamspijn, die het spreken hem onophoudelijk kostte. -- Het was een laatste zegepraal van het stoffelijk omhulsel over den eeuwigen geest, die reeds zijn windselen scheuren voelde tot vrijheid.

Bij dien aanblik keerde het besef van de werkelijkheid tot haar met volle kracht terug. Overweldigd door nieuw uitbrekende kracht van smart, wierp zij zich naast hem, en, in machtelozen opstand tegen het noodlot, richtte hare aanklacht zich tegen de oorzaak van zijn dood:

„O hoe haat ik dat kind, dat u dit heeft aangedaan. — Iedereen zal het weten, dat hij u heeft vermoord, dat gij niet vrijwillig zijt gestorven.”

Maar Derfurt richtte zich een weinig op, de pijn van het ademen met een laatste krachtinspanning overwinnend, om Eddy's wil.

„Beloof mij, dat gij dat niet doen zult; spaar hem de wreedheid van die herinnering. Ook buitendien zal het leven reeds zware uren genoeg voor hem bewaren. — Wat mij aangaat, als men zoover gekomen is, als ik nu, dan geeft men er niet meer om, door menschen verkeerd beoordeeld te worden. Dan rekent men alleen maar met God. — Wilt gij het niet beloven, Lucie, indien ik u dat vraag?”

Zij zag, dat ieder woord hem een marteling werd nu, en dacht er alleen nog maar aan hem te sparen.

„Ik wil alles doen, wat gij wilt, alles,” snikte zij.

„Dank u,” zeide hij met moeite, achterover zijgend, worstelend met den doodsengel, wiens wiekslag reeds om hem was. — De zuster kwam weer binnen, legde zijn

kussen gemakkelijker, schoof een stukje ijs tusschen zijn lippen. Het vervulde Lucie met een wilde jaloezie hem eenmaal nog dat „dank u” te hooren herhalen, dat nu niet meer haar, wier tegenwoordigheid hij vergeten scheen, gold, maar die andere, die hem de laatste liefdediensten mocht bewijzen. O, indien zij zijne vrouw ware geweest, niemand had haar dit recht kunnen ontnemen, haar mogen beletten met hem te zijn tot het einde. — En, toen de zuster haar zacht wilde wegleiden, wierp zij zich in wilde, hopelooze smart over hem, onmachtig zich in te houden:

„Laat mij blijven,” smeekte zij, „ik heb hem liefgehad.”

Natuurlijk werd Lucie's „avontuur”, zooals men het noemde, gauw genoeg bekend. — Het bezoek van mevrouw Reiff aan het sterfbed van haar vroegeren verloofde, onder zoo tragische omstandigheden, leverde stof tot allerlei verhalen en leugens op afternoon-tea's en sociëteiten. De heeren maakten het belachelijk; de dames schudden bedenkelijk het hoofd. De ouderen vooral vonden het „ijselijk onbehoorlijk.” En hare tante van Andervelt, wie de jaren gemaakt hadden tot een weezinwekkend karikatuur van nagemaakte jeugd, zeide schouderophalend dat het háár niet verwonderde. „Lucie was altijd zoo excentriek geweest; — als jong meisje al.”

„Ja, excentriek,” dat was het, op zijn zachtst genomen; daarover waren allen het eens, — als zij er niet bij was natuurlijk. — Maar rijke menschen hebben het voorrecht zich excentriciteiten te kunnen veroorloven.

De groetjes en glimlachjes waren er niet minder lief om wanneer zij in haar victoria langs den Scheveningschen weg reed, — lusteloos in de zachte kussens achterover leunend, — een trek van onzegbare levensmoeheid op haar jong gelaat. —

BATAVIA.

Februari—November 1894.

ROEM.

De beide kinderen spelen in den tuin van de villa; hij, een mooie, bruinharige, blauwoogige knaap; zij, eerder leelijk, maar toch aantrekkelijk, door de lieve uitdrukking van haar zacht gezichtje.

... „Zit op dan,” zegt de knaap, en tracht een kleinen fox-terrier in de vereischte positie van opzitten te krijgen.

Maar het diertje, zoodra zijn meester het weer loslaat, zakt ineen, laat zich overzij vallen.

Het meisje schatert er om van lachen.

„Tello is zoo lui: hij doet het toch niet,” roept ze vroolijk geanimeerd.

Maar de kleine jongen wordt er boos over.

„Hij zal gehoorzaam zijn; ik wil het,” zegt hij kwaad, en duwt den hond opnieuw terecht, — weer met hetzelfde gevolg; — het meisje lacht nog luider; — dan, driftig wordend, grijpt de knaap een stok, en slaat er mede naar Tello, harde, flinke slagen, die goed aankomen.

Met een kreet van schrik springt het meisje tusschen beiden, trekt den neergedoken Tello op haar schoot, slaat haar boezelaartje beschermend, liefkoozend, om hem.

„O Henning, hoe kan je dat doen,” zegt ze verwijtend.

En, zacht hem strelend, fluistert zij Tello troostende woordjes toe.

„Het is omdat hij zoo ondeugend is; hij begrijpt heel goed wat hij doen moet,” protesteert Henning, — maar hij beproeft niet meer te slaan.

„Daarom behoef je hem nog niet te mishandelen; hij kan zich niet verdedigen; jij bent de overmacht; en hij is de zwakkere,” wijst het meisje hem terecht.

Een oogenblik boudeert Henning nog, terwijl Marie hare vertroosting van Tello voortzet. Dan werpt hij zijn stok weg, en zegt:

„Willen we naar ons huisje gaan, en man en vrouw spelen?”

Marie ziet verheugd op, wischt snel een paar verscholen traantjes af, die op het vel van Tello dreigden neer te druppelen.

„Ja, ja,” roept ze levendig. En, hand in hand, voorafgegaan door Tello, zoeken ze een kreupelboschje op, dringen door de takken heen naar het binnenste gedeelte, naar een eenigszins open ruimte, door den tuinman nog wat voor hen bijgesnoeid. Daar staan een paar houten bankjes en een dito tafeltje: meubels van Hennings eigen maaksel; ze gaan daar zitten, en Tello moet ook op een bankje plaats nemen, want hij stelt het kindje voor.

Marie haalt bonbons uit haren zak, legt haren niet zeer schoonen zakdoek over de tafel bij wijze van servet; en, terwijl zij, geheel verzoend nu, daarvan genieten, zegt zij in eens, nadenkend:

„Henning, als ik groot ben, wil ik heusch je vrouw worden; je heusche vrouw, meen ik.”

„Dat is goed,” antwoordt Henning, — heel genadig.

Maar Marie is nog niet tevreden: „Je moet het mij beloven,” verzoekt zij met aandrang.

„Natuurlijk beloof ik het je; ik neem je immers altijd tot vrouw, — nu al,” stelt Henning haar gerust. „Ik wil niemand anders hebben; — ik breng je immers altijd van school thuis; en ik heb verleden week nog voor je gevochten, omdat Willem Verhagen zei, dat je zoo leelijk bent.” —

Marie kijkt met een pijnlijk blosje naar den mooien Henning op, — hoe jong ook, ze is reeds zooveel vrouw, om het smartelijke van leelijk-zijn te gevoelen. — En ze weet het wel, dat Nettie Verhagen, Willems zusje, en Maud Verschuur, en Ellen Deltens, en Helene van Winteren allen veel mooier meisjes zijn dan zij; maar het doet haar toch een beetje pijn nu ook van Hennings lippen die harde waarheid te moeten hooren.

Dan, in eens, begrijpt zij dat het dubbel ridderlijk in hem was voor haar te vechten om die reden, die hij blijkbaar zelf erkent te bestaan, en ze slaat de armen om zijn hals, en geeft hem een onschuldigen kus.

— „Ben ik erg leelijk, Henning?” vraagt zij weifelend.

Henning schudt geruststellend het hoofd. — „Erg niet,” zegt hij nauwkeurig. „Je bent gewoon, weet je; er is niets bijzonders aan je, zooals b.v. aan Nettie Verhagen en aan Ella Deltens. — Maar weet je wat ik vind, Marie; je bent in ieder geval veel liever dan die nare nesten. — — — Ik vind je heel lief —” en, half onbewust zijn eigen kinderlijken gedachtenloop vervolgend, zegt hij nog een oogenblik later: „Je hadt toch gelijk, Marie, ik had Tello niet zoo moeten slaan. — Tello, kom hier beste hond, vergeef den baas maar.”

Nu draagt Henning de kadettenuniform, en Marie is een opgeschoten bakvischje geworden, met een paar lange blonde vlechten op den rug, waaraan Henning zich dikwijls veroorlooft te trekken. —

Maar hij is ook de eenige aan wien ze zulke vrijpostigheden toestaat. — Want tegenover anderen voelt ze zich al haast een volwassen meisje, — vroeg groot geworden, — in haar teeder begeeren om, als oudste van het gezin, haar vroeg weduwe geworden moeder helpend ter zijde te staan.

— „Dat belooft een goede, lieve vrouw te zullen worden voor wie haar eenmaal krijgt,” zegt haar oom, Hennings grootvader, als hij haar gadeslaat; en zijn schoonzuster glimlacht tevreden, in stilte daarbij denkend aan een verschiet, waaraan zij vermoedt dat hij ook denkt bij zijn woorden; een verschiet, waarin Marie en Henning te zamen de hoofdrol vervullen. —

Het is groote vacantie. Marie is naar oom van Helsdingen, om hem en Henning voor den avond op de thee te vragen, en als zij, langs het achterhek, den tuin inkomt, vindt zij Henning daar aan het kraaien schieten. Juist heeft hij zijn geweer gelost, en Marie ziet een vogeltje even in de lucht ronddraaien, dan neervallen op den grond, een bloedig-rood vlekje tusschen de gitzwarte veertjes.

„Henning, hoe kan je zoo wreed zijn!” roept zij verontwaardigd.

Hij komt op haar af, lachend haar begroetend, in zijn ontwikkeling van knappen jongen zich stralend in den gloed der zomerzon, die speelt door zijn zijden haar, en zich weerkaatst in den glans zijner mooie oogen.

„Wat doe ik dan voor vreeselijks?” vraagt hij. „Ik mag mij toch wel oefenen in 't schieten.”

„O ja; — maar dat kan je even goed doen op een schijf, als op die arme levende diertjes, die je niets kwaads gedaan hebben.”

„Maar dat is juist het amusante ervan, dat de dieren leven; dat begrijp jij nu zoo niet, Marie; daarvoor ben je een meisje.”

— Marie haalt verontwaardigd de schouders op:

— „Een meisje of niet — wreed blijft daarom toch wreed, — en het *is* wreed iets dood te maken zonder reden, alleen voor jouw plezier; ik weet zeker, Henning, dat je mij gelijk zult geven.”

— Hij lacht. — „Maar Marielief, als ik nu al zoo sentimenteel moet wezen waar het een paar kraaien geldt, hoe wil je dan dat ik later in den oorlog mij zal houden, als ik op mijn medemenschen moet schieten?”

„Dat behoef je immers ook niet, gelukkig. Wij hebben immers geen oorlogen tegenwoordig, tenminste wij, Hollanders, niet.”

„Jammer genoeg; — ik wou, dat er maar een kwam, als ik klaar ben. In vreedstijd officier wezen, daar heb je nu eigenlijk niets aan. Je moet gelegenheid hebben om je te onderscheiden, in veldslagen en zoo; dat is het ware, zie je.”

Marie ziet hem met hare vroeg-ernstige oogen ietwat bedroefd aan.

„O, Henning, meen je dat werkelijk! Zou je het heusch prettig vinden, te moeten vechten tegen menschen, die je niets hebben gedaan, die misschien, o zoo graag nog wat zouden blijven leven? — Ik denk, dat

het iets vreeselijks moet zijn, daartoe gedwongen te worden."

Henning blijft bij zijn vorig argument.

"Nu ja, jij bent ook een meisje; jij begrijpt dat zoo niet."

Maar voor het oogenblik heeft hij toch geen genoeg meer in het kraaien schieten.

"A propos, Marie," zegt oom van Helsdingen, — "ik heb daar juist een telegram van Henning gekregen, dat hij morgen overkomt, om mij over zaken te spreken. Kom jij dan bij mij eten, kind? je weet, ik heb altijd graag een jonge dame over den vloer, die de honneurs waarneemt."

"Heel graag, oom." En Marie bloost van genoegen; maar oom ziet het niet, omdat hij juist de verandatrapp afdaald; — of misschien ook heeft hij juist dáárom zijn invitatie tot op dat oogenblik uitgesteld, om haar het verlegen worden te besparen; oude menschen kunnen soms zoo kiesch voelen: — en oom van Helsdingen vermoedt iets, reeds lang.

En nu hoopt hij, meent uit Hennings telegram te mogen opmaken, dat zijn liefste wensch in vervulling zal komen, dat het onderhoud, door zijn kleinzoon met hem gewenscht, de hand van Marie betreft. — Ja, hij heeft het al lang gezien, dat zij van zijn jongen houdt met heel de volheid harer onschuldige, ontlukende jonkvrouwelijkheid: en hij twijfelt er niet aan, dat zij hem zal kunnen gelukkig maken, zij, zoo eenvoudig, degelijk opgevoed, zoo gewoon in den kring van haar eigen thuis meer liefde te geven, dan te ontvangen, zoo

helder van hoofd en zoo rein van hart: een van die zachte lieve vrouwen, die nog hier en daar opbloeien te midden eener gekunstelde, geëmancipeerde meisjeswereld; natuurlijke veldbloemen, verscholen ontloken tusschen met allerlei zorgen opgekweekte kasplanten en orchideeën.

Ja, zij zal voor Henning een goede vrouw, voor zijn kinderen later een trouwe moeder zijn!

En, in de toekomst, ziet de oude man, na zooveel stormen die over zijn hoofd zijn heengegaan, een vreedigen levensavond dagen. — Zijn vrouw immers is hem reeds vroeg ontvallen, zijn eenige dochter haar jong in het graf gevolgd. En zijn laatst overgebleven kind, Hennings vader, werd hem ook ontruk, plotseling, door een ongelukkigen val van zijn paard bij het manoeuvreeren. — Stervend, in een toestand van vreeselijk lichaamslijden, hadden zij hem thuis gebracht, bij zijn jong vrouwtje, dat op het punt stond voor de tweede maal te bevallen.

Zij had dien schok, de herinnering aan het plotseling, pijnlijk sterfbed waarvan zij zoo op eens getuige werd, niet kunnen doorstaan: toen haar schoonvader aankwam, reeds te laat om nog zijn zoon levend aan te treffen, vond hij ook haar ernstig ziek, worstelend met ijlene koorts, die hem, weinige dagen later, ook aan háár graf deden staan. Vóór den tijd gebroken, vroegtijdig verouderd en vergrijsd, keerde hij naar huis terug, den kleinen Henning meevoerend, voor wien hij nu voortaan zou zorgen.

In die eerste teedere jaren had hij hem geheel toe-vertrouwd aan zijn schoonzuster, Marie's moeder, die, sinds zij weduwe was geworden, zich in zijn nabijheid

had gevestigd, omdat hij de voogd was harer kinderen. Zoo waren zij opgevoed als broeder en zuster, Marie en Henning; en ook toen hij later bij zijn grootvader in huis kwam wonen bleef uit den aard der zaak die intieme verhouding voortduren. — En langzamerhand ontwikkelde zich daaruit die illusie, waarvan de verwezenlijking thans aan den heer van Helsdingen zoo nabij scheen, — dat Marie Hennings vrouw zou worden.

Want immers, over welke andere „zaken” zou de jongen hem zoo in eens spreken willen? — Hij was nu sinds meer dan een jaar luitenant; hij had zijn eerste heerlijke vrijheid, na het strenge academieleven, genoten. En nu ontkiemde in hem het verlangen naar een eigen thuis, de herinnering aan het lieve, opofferende meisje, dat hem zoo onschuldig, naïef, lief had. En hij had een besluit genomen, hij wou er zijn grootvader over spreken.

„Nu, zij waren nog jong genoeg, die beiden,” dacht de oude man, tevreden voor zich heen glimlachend, terwijl hij naar zijn villa terugkeerde. „En, als ze van zijn luitenants-tractement hadden moeten leven, — Marie had ook niet veel mee te brengen, — dan zou het er niet best voor hen hebben uitgezien. — Enfin, gelukkig dat hij er nog was, en hun een prettig, comfortable home kon verschaffen; hij, die immers sinds jaren zich alleen verheugd had over zijn steeds toenemend vermogen, omdat het aan zijn Henning ten goede kwam. O, hij was bereid genoeg daarvan zoo-veel af te staan, als de jongen maar noodig had; hij, die immers voor zich zelf geen behoeften meer had, vroeg niets meer van het leven dan zijn Henning ge-

lukkig te mogen zien, — nog eenmaal wellicht een achterkleinkind te mogen wiegen op zijn schoot.

En, met plotseling vochtig geworden oogen denkt hij aan zijn vrouw, aan zijn dochter, die beiden Victorine hebben geheeten, aan het kleine, doodgeboren zusje van Henning, dat dien naam zou hebben gedragen, — en hij fluistert voor zich heen: „Het moet een meisje wezen; een Victorine.”

„Goeden nacht, oom!”

„Goeden nacht, beste meid.”

Hij staat op de veranda, en ziet hen na, terwijl zij langzaam langs de kiezelen oprijlaan naar het hek wandelen; zij, op haar voordeeligt in het eenvoudige, blauwe zomerjaponnetje, met den jacquet over den arm hangend, het matelot-hoedje op haar blond haar; hij, mooi als immer, innemend, met zijn slanke, veerkrachtige figuur, zijn welbesneden trekken, zijn grijze, vroolijke oogen vol uitdrukking en levenswarmte.

„God, het is zoo jammer, zoo jammer.”

Hij kan het nog niet gelooven, dat zijn droom werkelijk is vervlogen, zijn luchtkasteel vertrap. — Neen, neen, misschien doet hij het nog wel, bedenkt hij zich nog eer het te laat is. — Of althans, indien hij gaan wil, werkelijk heengaan naar dat verre vreemde land vol gevaren, dat hij haar dan ten minste meeneme, dat zijn oude grootvader hem daar in die verte toch niet alleen wete, niet zonder liefde rond hem! — O, dan zou hij nog zijn toestemming tot dat wreed besluit willen geven, zij het ook met een bloedend hart, om-

dat hij zelf van dat geluk geen getuige zou mogen zijn, — maar dat is immers het lot van het ouder geslacht, dat het zich opofferen moet aan het jongere, — en met een zucht wendt hij zich af. —

Marie en Henning gaan zwijgend naast elkaar; hij niet recht wetend hoe het in te leiden, begrijpend, dat het ook haar verdriet zal doen. Zij, gedrukt, beangstigd door een benauwd voorgevoel, dat langzaam over haar is gekomen gedurende dezen langen pijnlijken middag, waarvan ze zich zooveel had voorgesteld, en die zoo anders is afgelopen dan zij had gedacht, zoo anders dat ze naar het einde had zitten verlangen ten slotte.

Want, ze heeft het wel gemerkt, dat er een gedwongen stemming heerschte tusschen haren oom en Henning; dat beider gedachten, terwijl zij hun best deden met haar te praten, elders waren. En een groote angst is gekomen in haar hart, zoo zonnig-gelukkig toen ze hier heen kwam; een angst waarvan zij zich geen rekenschap weet te geven, waarvan ze zelve niet begrijpt, wat ze vreest; — maar die haar de tranen bijna in de oogen brengt, en het spreken onmogelijk maakt, terwijl zij samen voortgaan onder de hooge linden, waardoor de avondwind zacht-melancholisch ruischt, en door wier bladerdak de sterren fonkelen, als een belofte van vrede... dáárboven.

„Je hebt het zeker wel gemerkt, dat grootpapa niet in zijn humeur was,” begint Henning eindelijk, aan zijn knevels draaiend.

Nu komt het, denkt Marie, en voelt tegelijkertijd een lieve vrouwelijke blijdschap, omdat hij haar tot

zijn vertrouwde neemt, zijn nooden wil laten deelen, — zooals vroeger toen ze nog kinderen waren. —

„Heb je hem ergens door verdriet gedaan?” vraagt zij beschroomd, vrezend dat het misschien schulden zijn, jeugdige onbezonnenheden, die de strenge oude man hem niet zoo gemakkelijk wil vergeven.

Henning schudt het hoofd.

„Nee, hij moest mij integendeel prijzen; ik heb immers gelijk, dat ik liever wil carrière maken, in plaats van mijn beste levensjaren in kleine garnizoensplaatsen door te brengen. — Weet je wat het is, Marie, ik heb er mijn hart op gezet, overplaatsing naar Indië aan te vragen, en dat vindt grootpapa zoo vreeselijk.”

„Naar Indië,” — herhaalt Marie, nog zonder goed te begrijpen, wat dat alles in zich sluit. „Wat wil je daar doen?”

„Vechten in de eerste plaats, en daardoor mij onderscheiden. Waartoe dient het, officier te zijn, wanneer men van zijn vak niets leert kennen, dan het garnizoensleven in vreedstijd? Het is altijd dezelfde routine, zonder uitzicht op verbetering, dan door ancienniteit; — maar in een werkelijken oorlog, zooals op Atjeh, gaat dat heel anders. Er zijn verscheidene van mijn kameraden, weinig ouder dan ik, die nu al de militaire Willemsorde hebben. Zie je, dat lacht mij toe; ik wil mij ook onderscheiden, en dat kan ik alleen dáár,” — en, als Marie, door het plotseling visioen van zijn heengaan, zoover weg, te verschrikt om hare gedachten te kunnen verzamelen blijft stilzwijgen, zegt hij opgeruimd:

„Komaan, zou je het nu niet aardig vinden, als je in de courant laast, dat luitenant van Helsdingen zich

dáár of dáár bijzonder had onderscheiden ; ik wed, dat je dan toch een heel klein beetje trotsch op mij zoudt zijn."

"Neen, o neen," en tranen verstikken hare stem ; „ik zal er nooit trotsch op zijn, dat je het prettig vindt, je evenmensen dood te schieten. Die Atjehers zijn toch ook menschen en hebben vrouw en kinderen en . . ."

„Zijn ze dan niet onze vijanden ? Richt die Atjehoorlog ons land niet half te gronde, en zijn ze soms zoo medelijdend voor ons, voor onze officieren en soldaten ? Je moest maar eens hooren, hoe wreed ze die mishandelen, als ze hen in handen krijgen ! Heb ik dan geen recht, daarvoor partij te trekken ?"

„Maar daarom doe je het niet," roept Marie, helderder in hem ziend, dan hij zelf.

„Je doet het niet uit vaderlandsliefde, of zoo iets, — je gaat alleen uit eerezucht ; dat heb je daareven zelf gezegd. O, Henning, die eerezucht zal nog je ongeluk worden."

Ongeduldig rukt hij aan de schel harer woning, waarvoor ze reeds een oogenblik staan.

„Het spijt mij, dat je zoo weinig sympathie hebt voor mijn plannen," zegt hij koel. „Eigenlijk zijn het ook geen dingen, die vrouwen begrijpen kunnen. Jullie rede-neert met je gevoel, in plaats van met je verstand. — Nu, goeden nacht."

„Kom je niet nog even binnen ?"

„Neen, dank je, van avond niet." — En hij gaat beleedigd heen, onbekommerd om de tranen, die hij wel hoort in Marie's stem, om de wonde, die hij wel weet haar te hebben geslagen, met zijn plotseling besluit van heengaan.

En hij slaapt rustig dien nacht, droomend van de lauweren, waarmee de faam zijn hoofd zal omkransen ; maar zij ziet visioenen van ziekte en dood, ziet hem, — in plaats van gelauwerd, — gewond, stervend vóór zich, ziet ook haar eigen grauw, eenzaam pad van oude jongejuffrouw zich ontrollen ; en zij doorleeft hare eerste groote smart van levenswerkelijkheid.

Hij heeft zijn zin gekregen.

Hij is bij het Nederlandsche leger in Indië gedetacheerd, en over weinige weken gaat hij vertrekken.

Marie hoort hem, als in een droom, spreken over zijn plannen, zijn toebereidselen tot de reis, tracht, met de opofferende zelfbeheersching eener vrouw, te deelen in zijn opgewonden vroolijkheid, terwijl haar arm hart het zou willen uitschreeuwen van pijn. Want nu kent ze zich zelve ; zijn besluit van heengaan heeft het haar geopenbaard.

Ze weet het nu, dat ze hem lief heeft, o zoo lief ; en dat ze heeft gehoopt op een geluk, dat haar nu ontvlucht als een droom,

Haar moeder en haar oom beiden weten het ook, lijden met haar mede. Maar hij die het heeft gedaan ziet het niet ; in zijn egoïsme het hoofd vol van zijn mooie verwachtingen van het leven, dat hij, in zijn jeugdigen overmoed, meent te kunnen dwingen ; hij zal zich immers op Atjeh onderscheiden, terugkomen als beroemd man, met ridderorden op de borst ; — en in zijn jagen naar dat ijdel doel vertrappt hij achteloos de groote liefde, die voor hem is opgebloeid in een reine meisjes-ziel, breekt het hart van den ouden man, wiens eenige lichtstraal met zijn heengaan versterft.

Eenmaal toch vóór zijn vertrek, wordt hem het hart week, zoo week, dat het een oogenblik schijnt, alsof de beslissende vraag tot Marie nog over zijn lippen wil komen. —

Er liggen reeds herfsttinten over de boomen; zij hooren de gelende, afgevallen bladeren kraken onder hun voet, terwijl zij zwijgend nevens elkander gaan. Er is een stem in de verdorrende natuur, die spreekt van scheiden; en zijn hart verstaat die stem; — en het wordt zwaar.

„Ik wenschte, dat deze laatste dagen voorbij waren,” zegt hij; „het afscheid is toch altijd moeilijk.”

Zij geeft geen antwoord. — Er zijn oogenblikken, waarin men zich alleen kan goedhouden door te zwijgen.

„Ik wist zelf niet, dat ik zooveel van dit plekje en van jullie hield. Zeg Marie, zal je mij soms ook een beetje missen?”

Nog geen antwoord; — maar nu ziet hij haar aan, verwonderd, en ziet dat er tranen staan in hare oogen, — en hij ook zwijgt nu.

Er gaat een vermoeden van de waarheid door zijn ziel: een visioen ook van hetgeen zou kunnen zijn, indien zij met hem ging, naast hem stond als zijn goede engel... Maar hij twijfelt; neen, hij is nog zoo jong, hij wil zich nog niet binden. Zijn er niet zoovele officieren wie het berouwd heeft zich te vroeg met de zorg voor een vrouw en gezin te hebben belast? Die huiselijke beslommingen zijn de hinderpalen geworden voor zoo menigeen, die carrière wou maken in de wereld. En dat immers is zijn levensdoel; hij wil zich onderscheiden op het oorlogsterrein; hij mag geen

vrouw meenemen, om wier wille hij zich zou moeten sparen, zijn leven niet roekeloos zou mogen bloot stellen.

En in dat oogenblik van stilzwijgen heeft Marie zich hersteld. Haar vrouwelijke fierheid komt haar te hulp, doet haar vreezen zich nog meer te verraden.

Haar stem alleen klinkt wat schor en vreemd, terwijl zij opgewekt zegt: „O ja, wij zullen allen je heel erg missen. Maar, nietwaar, je zult dikwijls schrijven, en ons van je doen en laten op de hoogte houden? En dan, de tijd gaat zoo gauw om; ik zie je al haast weer terugkomen.”

De betoovering is voorbij. Hij schudt zijn sentimentaliteit, zooals hij het in stilte noemt, van zich, en begint weer te spreken over vroolijker dingen. — — —

Vóór hen uit dwarrelen witte rozemblaren, die de wind zoo even suizend heeft afgerukt van hun stengel: het zijn de blanke illusiën van Marie's jeugd, waarover ze treden gaan.

„Ik had hem nog zoo gaarne eenmaal weergezien, mijn jongen, maar toen hij heenging voelde ik het wel dat het niet meer zijn zou.”

„Als het voorjaar komt,” — begint Marie's moeder troostend, maar zonder in haar eigen woorden te gelooven.

Doch de heer van Helsdingen schudt weemoedig het hoofd.

„Als het voorjaar komt, ga ik heen,” zegt hij gereïgneerd. „Doe geen moeite, mij de waarheid te verhalen; ik begeer dat niet; ik heb geen reden, zoo aan het leven te hechten.”

„Zij zijn mij immers allen voorgegaan: mijn vrouw, mijn kinderen, mijn schoondochter. Voor Henning alleen had ik nog wat willen blijven hier beneden; maar hij heeft mij niet meer noodig immers. Hij is daar nu gelukkig, zonder mij.”

Er is een groote weemoed in de stem van den eenzamen ouden man. O, hij heeft zich wel gegeven in zijn lot, begrepen dat hij geen recht had, te staan in den weg van dat jonge, zich baanbrekende leven; hij weet het wel, dat het ouder geslacht dáár is, om een jonger op te voeden, en dan, tot dank, op zijde te worden geschoven; maar toch, er zijn uren waarin het hart luider spreekt dan het verstand; waarin het dreigt te breken van een wild verlangen naar den kleinzoon, dien hij niet meer op aarde zal wederzien: een verlangen, te machtiger, omdat het gevoed wordt door twijfel, of de weg dien Henning heeft ingeslagen tot het geluk, dan ook de rechte is.

En, als het voorjaar komt, gaat Hennings grootvader inderdaad heen, en Marie is het, die de eerste veldvioletjes en anemonen op zijn graf legt, en ze bevochtigt met een paar oprechte tranen, om hem, die immers ook háár grootvader had willen zijn, — maar ginds in Indië vlecht Henning zich de zoo vurig begeerde lauweren om de slapen, lauweren gekocht met het bloed en den doodsstrijd van zooveel onder zijn sabel gevallen medemenschen, gekocht ook met het levensgeluk van die twee harten, wier liefde hij achteloos vertreden heeft in zijn jacht naar roem.

In het oude huis, waar ze eens als kinderen samen hebben gespeeld, zitten ze tegenover elkander; hij, een door de tropenzon gebruinde, grijsgeknevelde, geridderorderde militair, zij, een bleeke, vroeg oud geworden, kleinsteedsche, ongetrouwde oude-jonge-juffrouw. Want terwijl het leven zich aan hem vertoonde in de veelzijdigheid van verschillende landen, menschen, gewoonten, is het hare weggevloeid in grijze eentonigheid. Zij, de oudste, de eerst volwassene van het groote gezin heeft hare moeder ter zijde gestaan in de verzorging, de opvoeding der jongeren, in een opeenvolging van kleine, onbeteekenende, en toch de levenskracht absorbeerende, huiselijke zorgen.

Dan zijn ze heengegaan, de een na den ander, de wereld in, al die broeders en zusters; en ook de moeder heeft een verre reis ondernomen, — de reis, waarop geen thuiskomen volgt.

Marie is vrij nu om haar eigen leven te leven, om zich te wijden aan een groot, edel doel.

Want, toen de groote teleurstelling van haar jeugd over haar kwam, en ze het begreep, dat ze nooit Hennings vrouw zou wezen, en nooit kinderen van hem zou wiegen op haar schoot, — toen had ze moedigen strijd van het leven willen aanvaarden, droomden gedroomd van zich te wijden, zich op te offeren aan velen, nu het haar niet gegund was, dat te doen aan éénen.

Maar zij kon toen het ouderlijk huis niet verlaten, geen diacones of zendelinge worden.

Want er lagen andere, nederiger plichten dichter voor haar deur. — Haar moeder, haar broertjes en zusjes hadden haar noodig, hadden grooter recht op

haar, dan die vreemden. En, in die stille, onopgemerkte, nauwelijks geapprecieerde toewijding aan hen, was ze oud en ingeroest geworden zonder het zelve te bemerken.

Nu kon ze niet meer anders; het leven had haar gebroken, — niet in eens, met een forschen genadeslag, — maar zoo langzaam, dat ze het zelve niet eens wist.

Zij kon nu niet anders meer bestaan, dan in haar eigen klein kringetje, in het eigen klein stadje, waar ze altijd had geleefd, waarin ze was opgegroeid, zich bewegende in hetzelfde kleinzielige gedachtenkringetje harer omgeving. — Maar juist om dat onbetekenende, alledaagsche van haar leven had de herinnering aan den eenigen kleinen roman er van onuitroefbaar wortel geschoten; en ze voedde die nog steeds, met al wat ze van hem te weten kon komen uit de publiciteit van zijn leven, zich naïef-rein verheugend in zijn welslagen, zijn geluk.

Iederen dag vouwde ze het Handelsblad het eerst open om naar de berichten uit Indië te zoeken; en wanneer een mail de tijding bracht, dat hij in rang was bevorderd, of zich ergens had onderscheiden, of was gedécoreerd, dan knipte zij zoo'n berichtje zorgvuldig uit, en legde het weg bij een paar oude verbleekte souvenirs van hem uit hun kindertijd: een versje, dat hij op haren twaalfden verjaardag had gemaakt: een paar bloemen, die ze samen hadden geplukt: een broche van een paar zijner uniform-knoopen samengesteld, en die ze het laatst had gedragen op dien dag, toen ze gehoopt had, dat hij haar kwam vragen zijn vrouw te worden; — en waarop hij haar in plaats daarvan had gezegd, hoe hij heenging uit haar leven, — voor goed.

In de uren van terugzien in het verleden, waarin ze zich soms met groote duidelijkheid er rekenschap van gaf, hoe wreed het lot haar behandeld had, vond ze er een voldoening in, een troost, te weten dat hij althans het doel had mogen bereiken, waarvoor hij haar liefde had versmaad. Hij had inderdaad voorspoedig promotie gemaakt, bij meer dan één gelegenheid zijn naam met roem in de couranten vermeld gezien; onderscheidingen, decoraties, eerbewijzen, geestdriftige redevoeringen van dankbare vaderlanders waren hem ten deel gevallen; hij kon tevreden zijn; was hij niet een der weinigen, wien het leven gegeven had, wat hij er van had geëischt?

O, wat zenuwachtige overspanning had het haar veroorzaakt, toen zij in het Handelsblad las, dat hij plotseling zijn ontslag had aangevraagd, naar Holland zou terugkeeren; toen zij de blinden van oom van Helsingens huis, die zoo lang gesloten waren geweest, zag opengaan, en van de oude huisbewaarster vernam, dat „mijnheer Henning” spoedig zijn intrek kwam nemen dáár. Hoe had ze zich met vrouwelijke teederheid ongerust gemaakt over zijn gezondheid; — want wat anders kon het zijn, dat hem zoo op eens, nog in de kracht der jaren, tot dien onverwachten stap had gedreven; en, heel voorzichtig, opdat hij haar geheim toch niet mocht raden, had zij er naar geïnformeerd bij haren oudsten broer, die in den Haag woonde, of hij ook misschien de reden had hooren noemen. — — —

Nu wist ze die. Hij had zijn geschiedenis verteld.

Het was heel toevallig gekomen. — — —

Eerst waren zij stijf en vormelijk geweest, elkander ontgroeid, vervreemd door die jarenlange scheiding; zij,

verlegen, zenuwachtig, onder den indruk van het weerzien, en van het gewicht zijner persoonlijkheid ook; hij was immers een beroemd man nu, een „held”; hij, stil, droefgeestig, overstelpt door de herinneringen, die hem hier aangrijpsden van alle kanten, met een verlangen om het uit te schreeuwen van pijn, omdat dat alles voorbij was, verzonken in het graf der jaren, — heel zijn zonnige jeugd. —

„En mijn oudste broer in den Haag heeft een zoon, die ook officier moet worden,” had zij gezegd, en, terwijl een blijde hoop lichtte in hare lieve, oude oogen, voegde zij er bij: „Wij hopen, dat hij in uw voetstappen zal treden; het is trouwens uw voorbeeld ook, dat het hem heeft aangedaan.”

In eens sprong hij van zijn stoel op. „Moet mijn gevloekte eerezucht dan nog meer ongeluk aanrichten!” riep hij heftig. „Laat de leugen van mijn leven hem toch niet verblinden, maar een waarschuwing zijn.” — En, toen zij hem ontsteld, vragend, aanzag, herhaalde hij hartstochtelijk, heel zijn zelfbeheersching kwijt in deze onveranderde omgeving uit zijn kindsheid: „Ja een leugen, zeg ik u, één lange leugen is mijn leven geweest.”

„Henning,” riep zij smeekend, en legde, in haar behoefte hem te troosten weer vrijmoedig geworden, haar hand op zijn arm: „Henning, zeg dat niet. Het is immers niet waar.”

Het herinnerde hem op eens het kleine, lieve meisje, dat altijd zijn vertrouwde was geweest, herinnerde hem ook hare zachte, vermanende waarschuwingen, toen in den wind geslagen, maar die soms, in slapeloze nachten, de palmen aan het verre Oosterstrand hem in hun somber suizen hadden herhaald.

„Weet gij het nog, wat gij mij eens zelf gezegd hebt, Marie?” zeide hij bewogen. „Het is wreed, iets dood te maken zonder reden, alleen voor je plezier;” — en, later, toen ik volstrekt naar Indië wou: „Je doet het niet uit vaderlandsliefde of zoo iets: je gaat alleen uit eerezucht.” — Zie je, dáárin ligt de leugen van mijn leven; niet, omdat mijn vaderland in gevaar was, omdat er behoefte was aan hulp, ben ik vrijwillig, ongevraagd, naar Indië gegaan; niet, omdat ik mij ooit met het al of niet rechtmatige van den Atjeh-oorlog had beziggehouden. Er waren immers meer officieren dan beschikbare plaatsen bij het leger, zoodat mijn detachering een gunst, veel meer dan een opoffering was. — — En ik heb menschen, die mij persoonlijk niets misdaan hadden, gedood, gewond, levenslang verminkt, niet, omdat ik mijn vaderland zoo liefhad, en Atjeh zoo graag daarvoor wou winnen, maar, omdat ik daarmee sneller vooruitkwam in mijn carrière, en ridderorden en eervolle vermeldingen in de couranten verwierf! O, ik wist niet wat ik deed, dat is mijn eenige verontschuldiging. Ik had nog geen slagvelden gezien, geen afzichtelijke verwondingen bijgewoond; ik had er mij geen rekenschap van gegeven, wat afschuwelijke noodzakelijkheden een oorlog meebrengt; maar nu weet ik het, en als ik die lintjes zie op mijn borst, dan houd ik niet op te denken, aan wat het heeft gekost ze te verkrijgen: rijen van doden, van mannen, gestorven onder verschrikkelijken doodsstrijd, onder nameloos lijden van verwonding of dorst, van onbegraven lijken, die de lucht verpesten met hun reuk en in die heete landen verderf brengende ziekten: koorts en cholera, mee-

sleepeu, verwoeste velden en brandende dorpen, met vluchtende inboorlingen, mishandelde vrouwen en kinderen, weduwen en weezen, en armoede, en levenslang ongeluk van verschrikkelijk verminkt geblevenen, wien oogen of tong werden uitgeschoten, of die met een inwendige kwetsuur door het leven moeten gaan. — — Dan vloek ik het uur, waarin ik mij, vrijwillig, zonder noodzaak, in die hel heb gestort, om de ijdele eer te behalen van wat hooger rang, wat meer gouden strepen op mijn uniform." — — —

Marie's oogen stonden vol tranen. Al die vreeselikheden deden haar reeds huiveren, nu hij er van sprak slechts; en hij had ze moeten bijwonen, helpen veroorzaken zelfs.

„Arme Henning!" sprak zij innig.

Hij liet zich gaan op den stroom zijner gedachten.

„Ik weet nog zoo goed, hoe blij ik was, toen het bericht kwam van ons vertrek naar Atjeh, naar het oorlogsterrein. In mijne zelfzucht dacht ik alleen aan hetgeen ik daardoor zou kunnen winnen, indien ik in het leven mocht blijven, niet aan wat zooveel anderen er onherroepelijk bij verliezen gingen. — Ach God, ik wist niet beter nog. —

„Er was een luitenant bij mijn afdeeling, jonger dan ik, een lieve zachte jongen, die zich aan mij had gehecht, omdat hij zich verbeeldde, dat ik op zijn oudsten broer geleek. Hem had de harde noodzakelijkheid naar Indië gedreven. De voor zonen van militairen zoo goedkoope opleiding had zijn vader gedwongen om van hem en zijn twee oudere broers allen officieren te maken voor den dienst in Nederlandsch Indië. Er waren nog

een paar zusjes thuis, die moesten worden opgevoed, en een klein broertje, een vlug jongetje, dat zoo graag ingenieur wou worden.

„Nog hoor ik mijn kameraad over die allen spreken, zich er op verheugen, dat hij hen eenmaal zou wederzien in wat ruimer omstandigheden misschien, als nog een paar van de jongeren het huis uit waren, en hij en zijne broers carrière hadden gemaakt.

„Want, hij ook wou carrière maken, als ik; niet om zelf eer te behalen; hij had niet veel illusiën van het militaire leven, dat hij haatte; maar ten behoeve van zijn oude vader en moeder, die hij dan zou kunnen helpen.

„Hij was het, die mij het eerst heeft doen twifelen aan mijzelf, aan het edele mijner beweegredenen; ik voelde, dat de vergelijking niet gunstig uitviel voor mij; tusschen hem, die gegaan was zonder begeerte, uit liefde tot de zijnen, en mij, wien mijn oude grootvader tevergeefs gesmeekt had te blijven, om hem." — —

Hij streek zich zenuwachtig over den grijzen knevel. In die jaren, waarin hij eenzaam door het leven was gegaan, had hij geleerd te reikhalzen naar die groote liefde, die eens vergeefs voor hem had gebloeid, — en nu sinds lang was gedekt door kerkhof-bladeren.

Marie wischte een traan weg. Ze wist zelve niet, of het om Henning was, of om zijn verhaal.

„Ik heb dien man zien sterven," sprak hij. „Sterven onder het verschrikkelijkste lijden. O, als het maar op het slagveld geweest was, zooals men zich dat in boeken voorstelt, ineens gesneuveld, dood met één schot, zonder den tijd tot lijden, tot nadenken, tot betreuen

van het ontvliedend leven. Maar hij werd gekwetst, hij sleepte zich onder jammerlijke pijnen, voelend hoe hij inwendig verbloedde, naar een bamboe-boschje, waar hij hoopte voor het afmaken van de Atjehers gespaard te zullen blijven. — Want ik zal u zulk „afmaken” niet beschrijven, Marie. Dank God, dat er niemand onder uwe vrienden is, van wien gij behoeft te denken, dat hij onder zoo afgrijpselijke mishandelingen gestorven is. — Daar lag hij dien ganschen dag en nacht, onder naamlooze pijn, met den brandenden dorst van wondkoorts en tropenhitte; en hij was zich voortdurend de ellende van zijn toestand bewust, hij lag steeds het oogenblik te gemoet te zien, waarop de Atjehers hem vinden, hem dien vreeselijken marteldood aandoen zouden. — Waarom sta ik juist bij zijn lot zoo lang stil? Er zijn immers genoeg anderen, wien het zoo is gegaan, die weergevonden werden als lijken, — hetzij omgekomen van uitputting, — hetzij zelf een einde gemaakt hebbend aan hun ellende. — Hem vonden wij nog levend, en brachten hem naar het hospitaal, waar hij behoorlijk kon worden verpleegd.

„Maar o, dat lange lijden! Wij wisten, dat hij sterven moest, en eindelijk begreep hij zelf het ook. Het kostte hem zooveel moeite, van het leven te scheiden; hij verwachtte er nog zooveel van, en bij ieder vleugje van beterschap hoopte hij weer. O mijn God, het duurde zoo lang, en het was zoo vreeselijk! In het laatst riep hij zelf voortdurend om den dood, als een verlossing van zijn lichaamslijden, en, terwijl ik hem zag wegkrimpen van pijn, dacht ik aan wat hij geweest was: een levenslustige, veel-liefhebbende en veel-be-

minde jongen, dacht aan zooveel anderen, wie een dergelijk lot had getroffen, — en dan was al mijn vreugde om mijn decoratie weg. — —

„Want het was bij die gelegenheid, dat ik de militaire Willemsorde kreeg.” — —

„Arme ouders,” fluisterde Marie.

„Ja, arme ouders! Ik heb een brief van hen ontvangen, na zijn dood. Zij schreven mij in antwoord op een pakje met souvenirs van hem, dat ik hun had overgemaakt. O Marie, toen heb ik gewenscht, dat ik in zijne plaats gestorven ware. Ik had het verdiend immers, ik, die vrijwillig was gegaan, alleen om eer te behalen voor mij zelf; niet hij, wien de hardheid van het leven alleen had gedwongen tot den oorlog, tot scheiding van de zijnen! — Ach, dat is het begin slechts van mijn gewetenswroegingen geweest. Ik zal ze u niet alle optellen, die fasen van ontgoocheling, van vermoeidheid van het leven, die ik heb doorgemaakt; ik zal u alleen nog verhalen van dien laatsten tocht, die mij ten slotte gedreven heeft, mijn ontslag aan te vragen, mij voor goed te onttrekken aan al die schijn-grootheid.

„Het was bij gelegenheid eener verkenning, dat wij van de onzen afgedwaald, en door den vijand ingesloten waren. De geschiedenis heeft later in alle couranten gestaan. Het was die, waarbij ik heette mij zoo bijzonder te hebben onderscheiden. Niemand weet, wat ik toen geleden heb, tot wat prijs die laatste rangbevoordering van mij is gekocht. — Onze gewonden konden wij niet eenmaal verbinden; wij hadden noch verbandmiddelen, noch medicijnen, noch watten, noch water.

Alles was verloren gegaan in de overhaaste vlucht binnen den muur, waarin wij omsingeld zaten. Kunt gij u ook maar eenigszins voorstellen, wat dat beteekent; hoe de zieken met wondkoorts lagen te ijlen, en hun kwetsuren begonnen te ontsteken en te etteren, in dat heete klimaat dubbel snel; hoe zij jammerden om drinken, en wij hun dorst niet konden lessen, machteloze getuigen waren hunner ellende? Maar wat nog vreeselijker was, — wij wisten dat wij hen moesten achterlaten, dáár laten sterven, overgeven aan de woede van den vijand. Op mij, den commandant, rustte de verschrikkelijke verantwoordelijkheid van dat besluit; tegen den avond koesterde ik het voornemen, geholpen door de duisternis, een uitweg te zoeken, desnoods ons dien te banen met de blanke sabel; maar, het spreekt van zelf, wij konden onmogelijk daarbij onze gekwetsten meevoeren. O het was verschrikkelijk, dat te weten, en er toch niets aan te kunnen doen. Want ik mocht immers evenmin de gezonden aan de zieken opofferen. Blijven stond gelijk met uitgehongerd te worden tot overgave. Was de troep mij niet toevertrouwd, moest ik niet naar mijn beste weten trachten te redden, wat nog te redden was? Hoe dikwijls heb ik gedurende dien langen dag niet gewenscht, dat een der kogels die nu en dan binnen onze muren drong, toch mij mocht dooden, aan mijn tweestrijd een einde maken! Maar zij gingen mij altijd voorbij; zij troffen juist hen, die het meest aan het leven hingen.

„Ik zag een korporaal sterven, wiens diensttijd bijna verstreken was, die gehoopt had binnen een paar maanden naar het vaderland terug te keeren, om de vergeving

te vragen van ouders, wien hij, geloof ik, eenmaal veel verdriet had berokkend; — en een anderen soldaat die vloekend, het uur waarin hij zich, door het handgeld verleid, tot teekenen had laten overhalen verwenschend, onder de vreeselijkste stuiptrekkingen den geest gaf. — Maar dat was nog alles het ergste niet voor mij. Er was onder mijn mede-officieren een, bij wien ik veel aan huis kwam, wiens gelukkig familie-leven ik sinds lang had leeren benijden. Nog zie ik het bleeke, kommervolle gezichtje van zijn arm vrouwtje, op dien laatsten avond vóór ons vertrek, toen ik van haar kwam afscheid nemen. Zij kon haren man niet naar Atjeh volgen; om den wille harer kinderen moest ze wel op Batavia achterblijven. De portretjes van die twee jongens droeg mijn vriend altijd bij zich; hij was zoo trotsch op hen, en ik geloof niet, dat de gedachte aan hen een oogenblik uit zijn hart is geweest op dien verschrikkelijken dag. Maar dat belette hem niet zich goed te houden. Hij was een der edelste, onbaatzuchtigste mannen, die ik gekend heb: een militair, niet, zooals ik, uit eerzucht, maar uit plichtbesef. Ik weet niet, waarom hij die loopbaan gekozen had; ik heb het hem nooit gevraagd; maar ik weet alleen, dat hij haar ten einde is gegaan met een onbezweken heldenmoed, niet dien van ruw vechten, van dierlijke, woeste zelfverdediging, waarop dat wóord zoo vaak wordt toegepast, maar een heldenmoed van opoffering aan zijn minderen, die hem, den officier, weigeren deed iets van het weinige voedsel dat wij nog hadden voor zich te nemen, opdat de anderen te meer konden krijgen; die hem, gewond reeds door een schot in den arm, nog deed blijven rondgaan

bij de overige gekwetsten, om hen op te wekken met vriendelijke woorden van troost en bemoediging. — Ziet gij, Marie, dat is dapperheid; niet die, waarvan men in boeken en couranten leest, en waarvoor ze mij ridderorden op de borst hebben gehecht, — die er in bestaat, dat men als wilde dieren elkander bevecht en vermoordt, zooals Tolstoï het zoo meesterlijk heeft ontleed in zijn ware gedaante van dierlijk instinct tot zelfbehoud en wreedheid. Maar in zulke uren van vertwijfeling en ellende niet aan zichzelf, maar aan de anderen alleen te denken, en zich aan hen op te offeren, daartoe zijn maar heel weinigen van die helden, die de menschen zoo hoog eeren, in staat. Men heeft mij, om hetgeen daarna geschied is, met eerbewijzingen overladen, omdat ik er in geslaagd ben, het verloren terrein te herwinnen; maar wat was dat in vergelijking van de onbeloond gebleven zielenadel van mijn armen kameraad, op dien dag van vertwijfeling! — En hij ligt nu daarginds in een onbekend, eenzaam graf, maar ik ben in de oogen der wereld een „held”.

„Is hij gestorven?” vroeg Marie ademloos.

„Ja natuurlijk,” antwoordde Henning bitter. „Zij, die verdienen te worden gespaard, die de maatschappij beter en onbaatzuchtiger zouden maken, sterven altijd het eerst. Het zijn de onnoodige, onnutte leden, zooals mij, die het leven spaart. Dat schijnt de blinde wet van het noodlot hier beneden! O ik had immers zoo graag willen sterven dien nacht in zijn plaats, in dien van zoo menig ander! Ik had immers sinds lang ingezien, hoe ijdel het doel was, dat ik had nagejaagd, hoe weinig waard, wat ik er aan had opgeofferd. Ik had de

lauweren verkregen, waarom ik mijn levensstroom in die bedding had geleid. Ik was hoog in rang geklommen, en had mij bij meer dan één gelegenheid, — zooals ze dat in de couranten noemen, — met roem overdekt. Ik kon heengaan nu, want ik had het armzalig ideaal van mijn leven bereikt. Geen vrouw, geen kind, die mij zouden hebben gemist; ik had immers geen enkelen band willen knopen, uit vrees, dat ze mij tegenhouden zouden in mijn jacht naar roem! En die roem, nu ik hem had veroverd, stond mij tegen, vervulde mij met walging en afschuw, om de offers, waarmee hij was gekocht. Ik voelde, dat het de beste, de roemrijkste daad van mijn leven zou zijn geweest, als ik had kunnen sterven, in plaats van dien vriend, zooveel beter en noodiger op aarde dan ik. In vertwijfeling heb ik het God gebeden, bij iederen kogel die binnendrong, dat hij mij die voldoening althans geven mocht; maar hij nam mij niet aan; ik sta hier voor u, gezond en krachtig naar het lichaam, maar niet naar den geest, — het leven zoo moe, zoo moe; en dien ander heb ik moeten zien vallen, reikhalzend naar de liefde van de zijnen, die met hem alles, hun geluk en hun onderhoud beide, hebben verloren! Wat vraagt de oorlog ook daarnaar! Hij treedt immers over het levensgeluk van zooveelen, dat hij geen tijd heeft naar persoonlijke gevoelens om te zien!”

— — Hij zweeg en staaarde in de knetterende haardvlammen, maar zijn gedachten verwijlden nog bij datzelfde punt.

„Ik ben van ochtend aan zijn graf geweest,” zeide hij, — en Marie raadde, dat hij van zijn grootvader sprak.

„Nu weet ik, hoeveel ik aan hem heb gezondigd. Ik heb zijn oud, naar liefde smachtend hart gebroken in mijn koppig egoïsme; ik heb mijzelf wijs gemaakt, dat hij geen recht had te staan tusschen mij en mijn toekomst. Sinds heb ik leeren inzien, dat er een zwakheid is van liefde, die hooger staat, dan de redeneeringen van het koel gezond verstand.”

„Ja,” zeide Marie, zich onbewust verradend: „hij was de eenige niet, die veel om u heeft geleden.”

Hij richtte zich op uit zijn gebogen houding over het vuur, en zag haar aan, in een nieuw begripen. Hij had het vermoed, toen hij heenging; hij wist nu, dat hij zich niet had vergist toen, dat zij hem had liefgehad.

Toen, in een van die smartelijke oogenblikken van herinnering, die de macht hebben ons jaren uit het verleden nogmaals te doen leven, dacht hij aan alles wat geweest was, wat had kunnen zijn. Aan het blonde kind dat aan zijn zijde had gespeeld, en zijn vrouwtje zoo graag wou wezen, aan het opgroeiende helderoogige meisje, wier verstandige waarschuwingen hij zich te laat had herinnerd, aan de volwassen vrouw ook, die hem met betraande oogen had gesmeekt te blijven met hare profetische woorden: „Het is uw eierzucht, Henning, die u nog ten verderve zal voeren.”

O! indien hij toen geluisterd had, indien hij de taal, die hare oogen omsluiert spraken, had willen verstaan toen! In een visioen zag hij wat dan had kunnen zijn nu: zijn eigen wegstervend leven zich weer verjongend in den rond hem opbloeienden kinderkring; en zij, die daar nu voor hem zat, een vroeg-ver-

grijsde, verschrompelde, eenzame oude vrouw: de veelbeminnde en veelbeminde moeder daarvan.

Maar hij had een anderen weg gekozen; hij had de rozenketenen vertreden, die hem terughouden wilden op het pad van roem; en hij had gekregen, wat hij wenschte: eervolle vermeldingen, hoogen rang, lintjes in zijn knoopsgat. Straks, als het groote einde kwam van alles, zou al die heerlijkheid hem nog eens omstralen in vollen luister. Dan zouden ze hem uitdragen met militaire eerbewijzen en omfloersten trom; met de sabel, die zooveel menschenbloed had doen stroomen op zijn bloemenbedekte kist gehecht, en zijn ridderorden daarnevens. De groote mannen van zijn vaderland zouden, met ontblooten hoofde, zijn grafkuil omringen, en de hoogdravende loftuigen aanhooren, die de officieel daartoe aangewezen onder hen uitsprak. En de couranten brachten des avonds een verslag van de schitterende begrafenis, en van het aantal kransen dat op zijn lijkwagen was meegevoerd, en voegden er misschien nog een passend slotwoord aan toe, ter nagedachtenis van „den diepbetreurden held.”

Maar morgen, morgen was hij vergeten!

En, vertwijfelend, kreet hij uit:

„Marie, Marie, waarom kunnen wij ons leven niet nogmaals beginnen, met de ervaring opgedaan in het eerste!”

Maar zij antwoordde niet. — Zij weende; weende, omdat zij nu wist, dat niet alleen háár leven, maar ook het zijne was verloren gegaan.

DEN HAAG.

April—Mei 1895.

STERVEN.

Het leven had hem altijd aschgrauw, ledig, toegeschenen, een aaneenschakeling van nietigheden, die vermoeien.

Hij was een dier te beklagen menschen, die hooger staan dan het peil der gewone middelmaat naturen; die over alles nadenken, alles ontleden, en zich rekenschap geven van dingen, waarbij anderen zich gewoonlijk gedachtenloos neerleggen.

Door den vroegen dood zijner ouders was hij reeds jong onder vreemden gekomen, had meer dan andere kinderen geleerd zijn inwendige gewaarwordingen en opmerkingen voor zich te behouden, en te ontwikkelen in het geheim van zijn eigen hart, zonder dat de beschermende zorg van vader of moeder hem bewaarde voor te vroege ontgoochelingen.

Zijn onafhankelijke positie stelde hem in staat kennis te maken met alle genietingen, die hem aanlokkelijk toeschenen. Hij had in Leiden gestudeerd, wonend in luxueuse kamers, behoorend tot een der eerste clubs der studenten-maatschappij.

Toen hij zijn examens gedaan had, was hij gaan reizen, soms met anderen, soms alleen.

Zwitserland, Noorwegen en Schotland had hij gezien, een séjour gemaakt in Italië: Rome, Venetië, Florence, Milaan; een winter doorgebracht in Parijs en aan de Riviera. Daarna, een levensdoel zoekend, vestigde hij zich in den Haag als advocaat, ging er een weinig uit. — Dat ook verveelde hem, zooals alle dingen dat deden na een poosje, maar hij wilde er zich niet aan onttrekken, om familie-banden en kennissen, ook een weinig uit het gevoel, dat het nog beter was dan te veel alleen te zijn met zijn gedachten.

Want, als hij alleen was voelde hij een moedelozen afkeer van het leven, kwam altijd de vraag terug, waartoe het diende, waarom het zóó was, zoo oppervlakkig-kleinzielig?

Hij herinnerde zich gesprekken, die hij in den loop van den dag had moeten voeren, zouteloze, onbetekenende praatjes meest, over de gewone alledaagsche dingen, de politiek, het weer, de sociale quaestie, een paar stadsnieuwjes, personaliteiten. Had dat alles niet evengoed ongezegd kunnen blijven? Zou er iets om veranderen in de maatschappij, omdat hij en zijn kennissen er wat over geredekaveld hadden, op de sociëteit, in een salon, op een wandeling of een diner? En dan die tallooze kleine onwaarheden, die laffe complimentjes, waarmee wij elkander bestrooien, zonder er van weerszijden iets van te gelooven! Het kwam hem zoo walgelijk, zoo wanhopig armoedig voor, dat bestaan!

En toch moest hij meedoen: als hij zweeg, anders was dan de overigen, vond men hem immers vervelend, „aanstellerig”. Dat laatste vooral wou hij niet wezen; hij begeerde niet, dat de menschen hem verdenken zouden, zich boven hen te willen stellen. Het speet

hem immers juist, niet zóó te kunnen wezen als zij, zoo gedachtenloos, machinaal hun sleurgangetjes gaand, het nog prettig vindend bovendien ook, in menig geval. O het moest heerlijk zijn, dacht hij, zoo'n heel gewoon, banaal mensch te zijn, die maar voortleefde zonder zich rekenschap te geven van het „waarom”, tevreden met zijn materieel bezit van gezondheid en geld! Zoo'n mensch kon genieten van het leven, er doorheen gaan zonder er de ellende van te zien.

En in die vrees van verkeerd beoordeeld te zullen worden, verborg hij zorgvuldig wat in hem omging, trachtte in gezelschappen vroolijk en opgewekt te zijn, door druk mede te praten zijn inwendige vermoeidheid te overwinnen, zich te interesseeren voor wat de anderen boeien kon. Soms ook gelukte hem dat, hoorde hij van een edelmoedig plan, waaraan hij zou willen meedoen, ontmoette hij een man of vrouw, met wie zijn ziel sympathiseerde, aan wie hij zich zou willen geven.

Maar dan kwam het wreede leven er weer tusschen. — Het edelmoedig plan nam langzamerhand een geheel ander karakter aan, gewijzigd door eigenbaat en huichelarij, die factoren, die nooit gemist worden, waar verschillende menschen samen zullen werken, tot welk doel ook. De vriend of vriendin, die hij meende te hebben gevonden, stelde hem bij nader kennismaking teleur, of werd van hem gescheiden door de onverbiddelijke omstandigheden van heengaan of dood. —

Toen leerde hij den broer van zijn latere vrouw kennen.

Hij had zich aan George Resmont gehecht, met die intense hevigheid, die een van de redenen was, waarom

zijn te fijn bewerkte ziel meer moest lijden, dan die van anderen.

Want, terwijl hij de menschen in 't algemeen genomen onaanrekkelijk vond, om hun kleinzielige natuur verachtte, kon hij toch voor hen individueel een groote hartstochtelijke genegenheid opvatten, die, wanneer zij misplaatst bleek, of door de omstandigheden belet werd wortel te vatten, niet uitdoofde zonder hem een brandende pijn te doen. Dat ook deed hem anderen benijden bijna, dat zij zoo koud, zoo koel konden zijn in hun betrekking tot elkander, dat zij den doode, dien zij heden begroeven, morgen reeds hadden vergeten, den vriend, dien zij hadden liefgehad, vaarwel zeiden met een traan, die een uur later reeds was opgedroogd en veranderd in een lach.

Het was het tegenstrijdige in Resmonts natuur met de zijne, dat hem zoo aantrok: het vroolijke, levenslustige, jaarlijk-gelukkige in diens karakter, gevolg van een bevoorrechte jeugd.

Want George Resmont had dat onschatbare geluk gehad, te zijn opgevoed door liefhebbende, verstandige ouders, onder normale levensomstandigheden. Nooit had een blijvend verdriet, een groote zorg, zwarte schaduwen geworpen over het zonnig thuis, waar hij was opgegroeid met zijn broeders en zusters, zorgvuldig geleid en met onschuldige genoegens omgeven, door een vader en moeder die het hadden beseft, hoe groot de plichten der ouders zijn tegenover de kinderen, die zij tot het leven hebben geroepen. Hij kende, wat hem zelf betrof, van de wereld nog alleen maar den schoonen kant, en misschien zou hem dat egoïst, verwend door

het lot hebben gemaakt, als zijn moeder, ernstige, lieve vrouw van veel ondervinding, hem niet steeds geleerd had, met anderen mede te voelen, een warm hart te hebben voor minder bevoorrechten.

Daarin, door de groote beminnelijkheid van zijn open, ongecompliceerd karakter, lag de oorzaak van de aantrekkingskracht, die hij op Willem van Lichtenvoorde had uitgeoefend, van den dag af, waarop zij elkaar voor 't eerst ontmoetten, op een diner bij gemeenschappelijke kennissen.

Lichtenvoorde had tegenover hem aan tafel gezeten; hij zelf was heel goed geplaatst tusschen twee jonge meisjes die, mooi en aardig, heel vroolijk praatten en er niet aan twijfelden, dat zij hun buurman amuseerden. — Maar de waarheid was, dat hun discours hem verveelde; in stilte ergerde hij zich aan de banaliteit van al die diner-praatjes, vroeg zich af, of hij dan de eenige was, die er zoo over dacht, of er onder de andere aanwezigen ook niet waren misschien, die als hij, van deze dingen meer dan genoeg hadden, en een air van levenslust aannamen, dat ze niet bezaten. Het was immers zulk een comédie het leven, zulk een ellendige comédie!

Toen, in eens, trof het hem, hoe die jonge Resmont tegen hem over, die zich zoeven aan hem had laten voorstellen, zich scheen te amuseeren au sérieux, — opgewonden sprak over de genoegens van den Haag, waar hij nog maar sinds kort woonde, geplaatst aan een der ministeriën, — in zijn woorden, zijn lachen, de uitdrukking zijner eerlijk-gelukkige oogen, een vroolijkheid legde, die natuur, waarheid was, van binnen uitstraalde. — — —

Vóór zij dien avond naar huis gingen, waren zij nog even op de „Witte” aangelopen, hij, Resmont, en een paar andere op het diner aanwezige heeren. Zij vonden er nog andere kennissen, die bij hen aanschoven; het werd een opgewonden troepje, en het gesprek begon hoe langer hoe meer gekruid te worden met piquante verhalen, dubbelzinnige aardigheden, cynische opmerkingen. Een van de jongelui haalde den naam eener vrouw, die hij zelf in opspraak had gebracht, nog verder door het slijk.

In eens, met een ongeduldigen ruk, schoof Resmont zijn stoel weg, stond op.

„Ik begrijp niet, dat je je niet schaamt voor je zelf,” zei hij. — „Het leven is zoo mooi, maar jullie maakt het vies.” — En hij ging.

Lichtenvoorde voegde zich bij hem, bekoord door dien manlijken, en toch echt-jongen uitval. Hij ook vond zulk een conversatie walgelijk, maar hij had zich gerésigneerd ze aan te hooren, in zijn moedeloos overtuigd zijn, er toch niets aan te kunnen veranderen. „Zoo waren de menschen nu eenmaal.” — En het deed hem goed te zien, dat Resmont zich nog kon verontwaardigen, nog zoo naief geloofde in de mooiheid van het leven.

Sinds waren zij langzamerhand vrienden geworden, — ondanks het groote verschil hunner karakters toch elkaar begrijpend, waardeerend om gelijkheid van smaken, overtuigingen, reinheid van ziel vooral.

Bijna een jaar later, tegen Kerstmis, had Resmont Lichtenvoorde uitgenoodigd, de feestdagen met hem te gaan doorbrengen bij zijn ouders, die op een buiten bij Arnhem woonden. Hij had verlof gekregen tot

na Nieuwjaar, en Lichtenvoorde, advocaat met nog maar beginnende praktijk, kon er die dagen wel uitbreken. Maar deze, die de oude lui Resmont niet kende, aarzelde aan te nemen uit bescheidenheid.

„Op zulke huiselijke feestdagen zijn de menschen liever onder elkander, en begeeren geen vreemden in hun familie-kring,” meende hij.

George, met gulle goedhartigheid, bleef aandringen dat zijn vriend nu eens meegenieten zou van de zonnige atmosfeer in zijn thuis.

„Ik heb al aan mama geschreven, of de logeerkamer vrij was,” zei hij. „Ik wil niet, dat jij, terwijl ik mij daar koester in de gezelligheid, je zelf melancholiek gaat maken met je gewone pessimistische vrienden als je alleen bent: Heine en Ibsen en Turgenieff, en hoe al die lui meer heeten mogen.”

Van Lichtenvoorde lachte. — Dat was een van de punten, waar zij het samen nooit over eens konden worden.

Hij, door en door kind van zijn onvoldanen, licht zoekenden tijd, vond er een weemoedig genot in, zijn eigen stemming weerspiegeld te vinden in de uitingen der moderne litteratuur; — maar Resmont ergerde zich veeleer daaraan, zei dat het leven te veel goeds had, om met zulk een voorliefde in de akeligheden er van te gaan wroeten.

„Het demoraliseert me, en doodt mijn geloof in alles wat goed en mooi is,” zei hij.

En Lichtenvoorde antwoordde:

„Als ik dat geloof maar had! Dat is het juist, wat mij ontbreekt. Ik zie niets, dat volkomen goed en mooi is: ik zie alleen de gebreken der dingen.”

Hij nam de invitatie aan, blij de eenzaamheid van zijn kamers te kunnen ontvluchten voor het samenzijn met vriendelijke menschen in een lieflijk thuis.

En toch, — veel later had hij het zijner Elza lachend bekend, — op den dag van hun vertrek berouwde het hem bijna, te hebben toegestemd; met een reactie van moedeloosheid, tegenzin in het leven, in hem opgewekt misschien door de somberheid van het grijze winterweder, voelde hij zich ongeschikt tot de sleurige, alledaagsche vroolijkheid van oppervlakkig-gelukkige menschen, die hij tegemoet ging. — Het sneeuwde, sneeuwde onophoudelijk door, in dichte, zwaar-neervallende vlokken, die over alles: huizen, boomen, velden, wegen, een een-tonigen sluier van wit spreidden: een glanzig smetteloos wit, maar dat koud, melancholisch aandeed, onder dien effen hemel van loodkleur, zonder zon; een van die onbeschrijflijk troosteloze December-dagen, die dwingen te denken aan den dood, aan de eigene lijkwade, die doen wenschen soms, te kunnen heengaan met het verstervend jaar.

Maar binnen in de woonkamer, waar mevrouw Resmont hen wachtte met afternoon-tea, vlamde een vroolijk vuur in den open haard, stonden op tafel frissche, in een serre gekweekte cysanthemums, als een belofte van lente, en om de deuren en schilderijen hadden de kinderen groen van klimop en hulst aangebracht, ter eere der komende feestdagen.

Met een groote blijdschap, een oogenblik den vreemde vergetend, omhelsde de moeder den zoon; dan, den

gast de hand reikend, met ongemaakte innemendheid : „Mijnheer van Lichtenvoorde niet waar? Wees hartelijk welkom bij ons.”

Zij had een uitdrukking van kalmen ernst op haar gelaat als het in rust was; het leven had haar gerijpt, kennis leeren opdoen, zonder haar persoonlijk zwaar te beproeven. — Maar als zij sprak, vooral tot haren man of hare kinderen, kwam er een glans van zachte vrolijkheid in haar oogen, alsof haar belangstelling in alles wat hen betrof haar meesleepte. — En hare dochter, die na eenige oogenblikken binnenkwam om de honneurs van de theetafel waar te nemen, geelk op haar: dezelfde vriendelijke oogen, dezelfde innemende trek om den mond, dezelfde winnende, ongemaakte manieren.

Maar wat van Lichtenvoorde vooral in haar trof, zoo als hem dat in haar broer had getroffen, maar thans sterker, anders nog, door haar vrouw-zijn, dat was haar gezonde levenszin, haar rein, onbekommerd genieten van alles, haar ongeschokt, vertrouwend gelooven in de toekomst, haar tevreden zijn met het lot, zonder te vragen: Waarom? —

Hij had tegen de liefde voor haar, die in zijn hart opbloede als een schoone bloem, waarvan hij het bestaan tot hiertoe niet had gekend, gestreden, geredeneerd, in een niet durven gelooven aan zoo groot geluk eerst. Hij was geen man die haar gelukkig zou maken, had hij zich gezegd; hij zou haar onschuldig geloof in idealen verwoesten, haar tot den moedeloozen twijfelaar maken, die hij zelf was. Zij zou lijden onder een levensbeschouwing, zoo verschillend van de hare, ont-

goocheld worden van hare naïveteit naast hem, die alles ontleedde, van alle phrasen onteed, totdat alleen de naakte waarheid, meestal een onaantrekkelijke kern, overbleef.

Maar de dorst naar geluk, die in ons allen roept om lessing, ondanks alle theorieën van het tegendeel, alle ondervonden teleurstellingen, — dorst, die eerst ophoudt als ons hart ophoudt te kloppen, — maakte zich van hem meester, riep hem toe, dat ook hij recht had te drinken uit den beker van genot, dien het leven sommigen bevoorrechten aan de lippen zet. — Het was hem, alsof al zijn stellingen omver geworpen werden, zijn geresigneerdheid in de onvolkomenheid der dingen wegstierf, voor het nieuwe licht dat om hem opging: licht van liefde.

Het leven was dan toch rijk; — kon veel heerlijk geven. Hij zag het nu in eens, had het geleerd in dezen kring van eenvoudig huiselijk geluk, van zich onderling aan elkander geven. O het was zoo zoet, niet meer na te denken, zich te laten in slaap wiegen, onbekommerd voortaan om de levensraadsele om zich, in dezen atmosfeer van vrede en gezelligheid; — en hij scheidde zich een thuis voor, waarvan Elza het middelpunt zou zijn, als nu hare moeder hier; — hij zag kinderen opbloeien rondom zich, jong, onwetend van het leven, onvergelykelyk in de heerlijke onschuld hunner eerste levensjaren. Ja, dat was toch de moeite van het leven waard, dáárin lag levenswaarde, in dat zich geven aan anderen, — door anderen te worden bemind! —

Op Oudejaars-avond gingen zij allen naar de dorpskerk. — Lichtenvoorde was sinds lang niet meer ge-

woon aan die ceremonie deel te nemen, — maar heden, onder den indruk van het oprecht daarin gelooven der Resmonts, deed het hem plechtig aan. Noch de alle-daagsche, slecht voorgedragen preek, noch het gillende, valsche zingen der gemeente, noch de koele koudheid der protestantsche, streng gereformeerd gehouden kerk, of de slaperigheid van het grootste gedeelte der toehoorders kon hem uit de goede stemming brengen. Trouwens, hij luisterde of zag niet veel. Hij was met zijn eigen gedachten vervuld, terugblikkend in het verleden, en zich verwonderd afvragend, hoe hij zooveel jaren had kunnen voortleven, geresigneerd wachtend op het einde, — als op het beste nog van alles, wat komen zou, — onverschillig voor het genot van het leven zelf. — Hij had het lief nu, hij voelde, dat hij het niet meer zou willen missen, dat het hem nog veel geven kon, en zijn oog zwierf bij die laatste gedachte naar haar, die, heelemaal ernst nu, onbewust mede onder den indruk van de vergankelijkheid van alles, — die voor haar toch nog maar klank, geen in haar leven ingrijpende werkelijkheid was, — de woorden nazong van het droeve lied van Oudejaars-avond.

„Uren, dagen, maanden, jaren
 „Vlieden als een schaduw heen;
 „Ach wij vinden, waar wij staren
 „Niets bestendigs hier beneën.”

In het begin van het volgend jaar waren zij geëngageerd.

„Maak haar gelukkig,” had mevrouw Resmont gezegd,

toen zij hare toestemming gaf. — Zij, met haren door de moederliefde gescherpten blik, had zijn karakter waakzaam gadeslagen, begrepen met zijn instinct van vrouw, — die niet ontleedt, maar raadt bij intuïtie.

„Maak haar gelukkig. Bedenk, dat haar leven tot hiertoe vrij is gebleven van strijd en teleurstelling. O, ik weet wel, dat er smart en ontgoochelingen komen moeten, dat niemand onzer daarvoor blijft gespaard, — maar laat het niet door uwe schuld zijn. Zorg, dat gij het u nooit zelf hebt te wijten, wanneer zij ook zal weten, wat lijden is.”

Van toen af had hij het leven liefgekregen, er zich aan leeren hechten met nieuwe banden, die zij knoopte. Alles wat hem vroeger banaal, eentonig was voorgekomen, genoot hij nu mede om harentwille, omdat zij het zoo heerlijk, zoo onschuldig mooi vond. Zij leerde hem het reizen verrukkelijk vinden, verrukkelijk door hare naïveteit, haar opgewonden genieten van alles, — van de natuur, van het hotel-leven, van concerten en theaters, van pic-nics en excursies. Met haar ook vond hij het uitgaan, toen zij weer in den Haag terug waren, een genot; het was de moeite waard, om hare stralende oogen te zien, die zoo ongekunsteld zeiden, hoe prettig zij dat vond een beetje gefêteerd te worden, een klein weinigje onschuldig te flirten soms, zich te laten bekoren door een roes van vroolijkheid, die altijd daarmee eindigde, dat zij, teruggekomen in hun eigen gezellig thuis, de armen om zijn hals sloeg en aan zijn hart fluisterde:

„Hier ben ik toch het liefst van alles, hier met jou alleen.”

Maar toen er nog een derde kwam, die haar plaatsje in dat interieur eischte, die hun vertrouwelijkst samen-zijn storen durfde met haar hulpeloos klagelijk geschreeuw van jonggeboren baby'tje, toen werd dat thuis haar eerst recht dierbaar, veranderde zij van jong meisje in vrouw, vond het haar liefste bezigheid nu, het ont-waken van dat kinderzieltje ga te slaan, de eerste glimlachjes te bespieden en stamelende klanken af te luisteren, en haar man, als hij van zijn werk thuis kwam, te verbazen met een verhaal van al de wonderen, die zij in zijn afwezigheid weer aan hun kind had ont-dekt, verhaal, waarnaar hij nooit moede werd te luis-teren.

Hij was gelukkig nu. — Hij had datgene gevonden, wat alleen het leven dragelijk, bevredigend kan maken, een lief hebben van anderen — zooals de groote dich-ter het geweten heeft:

„Und alles schaut' so grämlich trübe,
„So morsch und grauerwirt und alt,
„Und wäre nicht das bischen Liebe,
„So gäb' es nirgends einen Halt.”

In December kwam mevrouw Resmont over, met een retour, om een paar boodschappen te doen, die beter in den Haag dan in Arnhem konden gebeuren. Dat was de officieele reden althans, — maar haar schoonzoon trok lachend de waarheid van die bewering in twijfel, en zei, dat het maar een voorwendsel was, om eens naar haar kleinkind te komen zien.

En de grootmoeder verdedigde zich maar zwak.

Als er iemand was, die nog meer volmaaktheden in de kleine ontdekte dan de moeder, dan was zij het. Zij zag al de liefalligheden, waardoor haar eigen kin-deren zich volgens haar hadden gekenmerkt als zuige-lingen, vereenigd herleven in dit bloed van haar bloed.

„Precies zoo placht George te lachen, zoo de oog-jes dichtknijpend van pret! En die snoeperige handjes en voetjes waren een erfenis van haar mamaatje; die was ook zoo'n mollig, lekker diertje geweest! En dan dat aardig kraaien, met zoo'n hoog stemmetje, was het niet alsof je kleine Lili hoorde? En herinnerde Elza zich niet nog, dat Johnnie ook zulke mooie lange wim-pers had gehad, van den begin af, net zoo donker en zijdeachtig?”

Maar Elza zag alleen maar, dat haar kindje precies op haren man geleek, — en zoo het ook misschien niet zoo was in werkelijkheid, — zij verbeeldde het zich toch; wat even goed was. — Bestaat ons geluk niet gewoonlijk in verbeeldingen?

Het regende vreeselijk, toen van Lichtenvoorde zijn schoonmoeder naar den trein bracht: een melancho-lijke, dicht neerdruppelende regen; terwijl een gure mee-doogenlooze Oostewind langs de kale straten zweepte, door de dunne lompen der armoede heendringend tot op het naakte lijf, het contrast nog wreeder makend dan gewoonlijk tusschen die beklagenswaardige mis-deelden, en de welgestelden, die zich beschutten kunnen met hooggekraagde overjassen en bonten pelzen.

Willem had niet gewild, dat zijn vrouw meeinging in

die koude. „Met het uit- en instappen van het rijtuig vat je al kou in zulk weer,” zei hij, teer om haar bezorgd.

En mevrouw Resmont, in stilte zich daarover verheugend, hem aanmoedigend, voegde er bij: „Zeker kind! Je man heeft groot gelijk. En 't is immers ook geen lang afscheid. Met Kerstmis zien we elkaar weer, nietwaar?”

„Ja natuurlijk; dat blijft afgesproken. Dan zijn wij drie, die bij u belet vragen, in plaats van twee,” zei de groote Elza, met een gelukkigen blik naar de kleine.

En op het perron, terwijl zij al in den trein zat, en Lichtenvoorde, vóór de coupé staande, de laatste afscheidswaarden met haar wisselde, kwam de grootmoeder nog eens op dat heerlijk vooruitzicht terug.

„Ik ben zoo blij, dat jullie weer kunt komen, net als verleden jaar. Je moet het altijd zoo zien in te richten, dat je in die dagen bij ons kunt komen. Ik hecht er aan mijn kinderen dan om mij heen te hebben.” —

Een oogenblik later stoomde de trein weg. Lichtenvoorde groette haar nog even in 't voorbijgaan.

„Adieu mama, tot weerziens over veertien dagen dus.”

's Avonds voelde hij zich onlekker. — Het was de moeite niet waard er van te spreken; — hij had niet eens kunnen zeggen, wat hem eigenlijk scheelde; — of het hoofdpijn was, of in zijn rug zat, of wat ook. Het was maar een lusteloosheid, een dof, gedrukt gevoel van loom zijn, waarover hij zich haast schaamde in stilte.

„Maar man, hoe kan je het hier zoo heet stoken,”

zei Elza, die even naar de kleine was gaan zien. „Het is om te stikken, als men binnen komt.”

Hij keerde zich om van den haard, waar hij juist een paar nieuwe scheppen cokes had opgeworpen.

„Vindt je? Ik kan van daag niet warm worden. 't Is zulk ellendig weer ook, — echt Hollandsch.”

Zij begon te lachen, met de blijmoedigheid, die haar eigen was.

„Foei wat een boezen uitval tegen dat arme Holland. Hier binnen merkt men het toch niet.” — Dan, hem aanzierend, met de blikcherpte van liefde:

„Je hebt toch geen kou gevat, zeg?”

Hij ontkende het; — maar dat hielp niet. Den volgenden dag lag hij te bed met verkoudheid en koorts. — De dokter constateerde influenza.

„O maar dat is de modeziekte tegenwoordig,” zei George, toen hij naar den patient kwam kijken. „Je kunt het voor je fatsoen haast niet laten, influenza te krijgen. Ik schaam me bijna, het nog nooit gehad te hebben.”

„Foei, George. Hoe kan je daar nu over gekheid maken,” knorde Elza. Maar het optimisme van haar broer deelde zich toch aan haar mee. Zij had van ziekte in hare naaste omgeving nog geen ernstige gevallen bijgewoond, — alleen van die kleine voorbijgaande ongesteldheden, die weer uit het geheugen verwisschen, geen herinnering nalaten van doorgestane angst. — En nu ook was er geen reden tot bezorgdheid, had immers de dokter gezegd. — Zij vond er bijna een genoeg in, haren man op een nieuwe wijze haar liefde te kunnen toonen nu, door hare trouw, haar toewijding van oppassen.

Zij verpleegde hem met dat geheel bijzonder talent, dat vrouwen daarvoor hebben ontvangen. Zij raadde precies, wanneer en hoe zijn kussens verlegd moesten worden. Zij wist zoo handig met de venstergordijnen en lampekappen te manoeuvreren, dat het licht in de kamer nooit te schel en nooit te somber werd; zij had altijd wat te babbelen, wanneer hij lust toonde tot praten, maar als hij zich loom en slaperig gevoelde, met een behoefte om stil te liggen, zat zij naast zijn bed, een paar sokjes voor Elzie breiend, een boek op haar schoot, heel stil. — Later toen hij beter werd, scheen het hun beiden, er op terugziend, een tijd van intiem geluk toe, een kleine tegenspoed, die als het ware gediend had, om hen elkander nog meer te doen waardeeren.

Maar er was toch een groote teleurstelling aan verbonden. — Het reisje naar Arnhem, om de Kerstdagen er te vieren, kon niet doorgaan nu! De dokter wilde geen permissie geven. —

„Ja, als het weer nu eens heel erg meeliep, als de lucht mild en droog bleef, dan zou het misschien nog gaan, heel warm ingestopt,” had hij gezegd, toen zij er hem van spraken, — hun illusie niet dadelijk willend vernietigen, er op rekenend, dat het lieve nederlandse klimaat wel zijn bondgenoot zou zijn.

En het stelde zijn verwachting ook niet te leur. — Het was en bleef vochtig en mistig, en ongezond, als onze December-dagen altijd zijn.

„Het spijt mij zoo voor jou, dat je nu zoo'n ongezellig Oudejaar hebt,” zei Willem tegen Elza, toen zij dien avond samen waren; — hij, een beetje reconvalescent nog, op de sofa liggend, zij, met haar theetafelte naast hem,

Ja, zij vond het in haar hart wel een beetje melancholiek, dezen eersten Oudejaars-avond zonder de haren. — Niet eens naar de kerk was ze gegaan; zij had er geen lust in zonder hem, hier in den Haag, in een haar vreemde gemeente; maar toch kwam het haar nu bijna zondig voor, in haar onschuldig gelooven, deze onveranderlijke gewoonte van zooveel jaren verzuimd te hebben.

En haar thuis, anders zoo in-gezellig, scheen haar nu, in dit bijzonder uur, dat ze altijd gevierd had in een grooten familie-kring, een weinig leeg, eenzaam toe; zoo alleen met hen beiden.

Maar zij liet niets van die stemming merken, er tegen strijdend met de natuurlijke opgewektheid van haar zonnig karakter.

„Ik ben veel te blij, dat jij zooveel beter bent, om daarover te willen treuren; het is een kleine teleurstelling, maar die onzen Oudejaarsavond toch niet zal bederven,” zei zij vroolijk.

Hij glimlachte. „Wat een lieve gave heb je toch, om van alles altijd den goeden kant te blijven zien,” zei hij. „Weet je wel, dat mij dat het eerst van alles in je heeft getroffen? Hoe leg je het toch aan, steeds zoo opgewekt te zijn?”

„Dat is geen verdienste van mij. Ik kan niet zeggen, hoe het komt, — door het geluk, geloof ik. Zie je, Willem, ik ben altijd heel gelukkig geweest,” zei zij, terugblikkend in haar verleden van lieflijke herinneringen, hare oogen vochtig wordend, als in eens zelve getroffen door het lichtbeeld dat zij zag.

Maar hare woorden wekten in hem een plotselingen,

vagen angst, een onbestemd vreezen, alsof zulk een bevoorrecht niet duren kon, te mooi was voor deze onvolkomen wereld van zooveel tranen.

„Mijn lieveling,” zei hij bewogen. „Ik kan je voor het komende jaar niets beters toewenschen, dan dat je dat altijd zult kunnen zeggen, — gelukkig te zijn. Alleen, ik vrees bijna, dat het meer is dan wij van een geheel leven verwachten kunnen; dat wij ons op de keerzijde moeten voorbereid houden.”

Zij sloeg de armen om hem, naast hem knielend, om haar hoofd aan zijn schouder te leggen.

„O, ik weet wel, dat het leed niet geheel kan uitblijven,” sprak ze, zelve een weinig onder den indruk nu der scheidende uren, die weer een jaar van geluk begroeven! „Maar, niet waar, wat er komen moge, wij zullen het samen dragen. Met jou zal ik altijd nog gelukkig zijn.”

Toen was het begonnen.

Langzaam, bijna onmerkbaar eerst, zoodat hij er nauwelijks acht op sloeg, zich zelve zeide, dat het verbeelding was.

Want, hij was immers geheel beter; hij ging weer naar zijn kantoor, onbekommerd om weer en wind, en er was niets, waarover hij had kunnen klagen, wat hem hinderde, — overdag althans.

Maar 's nachts maakte het hem wakker, voelde hij zich als bij de keel grijpen door een lichte benauwdheid, die hem dwong zich op de andere zijde te leg-

gen, zich hooger in de kussens op te richten, recht op te gaan zitten soms. — Dat hielp, — dan, na eenige oogenblikken, bedaarde het luider kloppen van zijn hart, dat daarmee gepaard ging, week het angstig beklemmend gevoel van zijn borst, — en hij zonk weer in slaap terug, zijn gezonde natuurlijke behoefte aan rust sterker dan die kiem van kwaal, in staat nog om haar aanval te overwinnen.

Het zou natuurlijk van zelf overgaan, zeide hij zich in het begin. Hij zou zich kinderachtig gevonden hebben, er met den dokter over te spreken, zelfs aan Elza er iets van te zeggen.

En overdag, in den loop van zijn bezigheden, zich nog gezond voelend, ongebroken nog in zijn veerkracht, vergat hij het, werd er weer eerst aan herinnerd bij het neerliggen 's avonds, wanneer het hem meer en meer belette, zich laag, gemakkelijk, in de kussens neer te vlijen, wakker hield met dat benauwend hartkloppen.

Hij verzette er zich tegen, trachtte toch te blijven liggen, diens ondanks; — als worstelend met den onzichtbaren vijand. Maar hij kon niet; het was sterker dan hij. Het deed het bloed naar zijn slapen dringen, bracht zweetdruppels op zijn voorhoofd, perste zijn adem dicht, schroefde hem de borst toe, bekleemde hem met een vreeselijken, onverklaarbaren angst, zoodat hij zich geweld aan moest doen, om Elza niet te wekken.

Want zij sliep, — rustig ademhalend, vermoeid van de zorgen voor haar kindje, — onbewust nog van de wolk, die, heel langzaam, optrok aan haren helderen horizont.

Na zulke nachten stond hij des ochtends op: loom, lusteloos, met een behoefte om nog te blijven liggen, te kunnen uitrusten.

Hij begon er slecht uit te zien, zich gauw vermoed te gevoelen. — Soms, als Elza er niet bij was, in zijn eigen kamer, stond hij op van zijn stoel, wierp zich neer op een rustbank, toegevend aan een knagend pijnlijk gevoel in zijn rug, dat hem in het zitten kwelde. — Elza begon er iets van te bemerken, hem gade te slaan.

Maar hij antwoordde luchthartig op haar bezorgd vragen.

„Het had niets te beduiden. Het waren de naweeën der influenza, die van zelf moesten overgaan.”

Maar toch, op haar aandringen, raadpleegde hij den dokter. — En de dokter onderzocht hem, en zei ook dat het niets te beduiden had, en gaf hem geneesmiddelen tegen zijn hartkloppen.

Zij hielpen; zoo zij de benauwdheden al niet wegnamen, verzachten zij ze toch; de medische behandeling scheen hem inderdaad goed te doen; en toch — terwijl hij, oogenschijnlijk nog gezond, dezelfde van vroeger, zijn gewone leven bleef leven, voelde hij langzaam, heel langzaam, zich inwendig veranderen, — alsof er iets in hem brak, onherstelbaar vernield werd; niet met een enkelen genadeslag, maar met kleine, bijna onmerkbaar stootjes.

Hij stond voor het raam van de woonkamer, doel-
loos in de stille straat ziende.

Elza was uitgegaan, om een paar commissies te doen. Hij zelf voelde zich te onlekker en lusteloos, om iets uit te voeren. Hij maakte zich daar niets ongerust over, maar het ergerde hem, wekte zijn ongeduld op, dat hij zoo gevoelig bleef. Vroeger had hij nooit over zijn gezondheid gedacht; hij had zijn lichaam nooit gevoeld, — en nu herinnerde het hem telkens dat het dáár was, met versnelde kloppingen van zijn hart, met knagende rugpijnen.

Het verlamde zijn veerkracht. — —

In eens zag hij een begrafenis voorbijtrekken; en hij dacht aan zijn eigen dood, — aan sterven en begraven worden, zooals dat lijk daar vóór hem.

Hij had er nooit voor gevreesd, — voor sterven. Het was hem altijd een natuurlijke voorstelling geweest, dat er een einde zou komen, wat vroeger of wat later, ook aan zijn leven — En in die gedachte lag niets, dat hem verschrikte; en was veeleer iets kalmeerends in geweest te weten, dat die grijze eentonigheid van het bestaan spoedig zou ophouden, — plaats maken voor iets anders, — iets beters misschien.

Maar nu ontstelde hij, wilde het denkbeeld als iets onzinnigs terugdringen. Hij, zoo jong, zoo krachtig, zoo vol levensplannen, zoo noodig voor vrouw en kind, hij nu reeds sterven! Was hij dan een zoo zenuwachtige nieteling geworden, dat de aanblik van een lijkstoet hem met ongerijmde hersenschimmen kon vervolgen? Kwamen ze niet dagelijks voorbij, die zwarte koetsen, als een gedurig Memento Mori, zonder dat het hem ooit was ingevallen, daarbij aan zich zelf te denken?

Hij nam een boek en dwong zich tot lezen. — Maar, terwijl zijn oogen tuurden op de letters, zonder

ze te begrijpen, drong zich de voorstelling van zijn eigen begrafenis met meedoogenlooze wreedheid tusschen de bladzijden van zijn boek. — Hij zag de zwarte lijkstuit uitdragen uit de woning, waar, achter gesloten gordijnen, zijn arme Elza weenend zou achterblijven, zag zijn schoonvader en George instappen in de eerste koets, gevolgd door de andere aanwezigen: een paar familieleden, zijn ooms, zijn in den Haag wonende neven, enkele vrienden, sommige collega's die hem uit beleefdheid het laatst geleide kwamen geven, misschien nog wel zelfs, der heerschende mode getrouw, een krans offeren zouden voor gezamenlijke rekening. En in zijn opgewekte verbeelding stelde hij zich die ziellooze, vormelijke hulde onzer dagen reeds voor: een grooten, lompen krans, hoe reusachtiger hoe mooier, want des te duurder immers, met breede wit-zijden linten, de namen der gevers pronkerig vermeldend.

Hij schepte er een weemoedig behagen in na te gaan, wie meer nog zich verplicht zouden rekenen tot die soort van koude bloemen-offers, en hij nam zich voor aan Elza te zeggen, dat zij nooit hem op die wijze behoefde te eeren. O, indien zij hem bloemen meegeven wilde op dien laatsten tocht, dan moest zij zelve ze met eigen hand in zijn kist leggen, losse, door haar zelve geplukte rozen en viooltjes uit het kleine stadstuintje dat hun beider trots was, waar zij zelve ze had geplant; — geen nietszeggenden, bij den bloemist voor zooveel guldens bestelden krans, die alleen dáár was om door nieuwsgierigen bekeken, getaxeerd te worden. — En dan, langzaam, zette de stoet zich in beweging, om hem naar buiten, naar het kerkhof te brengen, waar

reeds zijn gedolven graf hem wachtte. Dof viel de eerste spade zand op de kist neder; hij hoorde het geluid klinken, zag zijn schoonvader en George de oogen afwisschen, eerlijk bewogen die beiden, en anderen hun voorbeeld navolgen, uit weekheid, uit gewoonte, uit huichelarij misschien. —

Nu gingen zij heen, terug tot zijn vrouw, zijn kind, tot het leven, — maar hij, — hij zou dood zijn dan; — hij bleef daar achter in het kille graf, voor altijd gescheiden van die hem zoo lief waren door de zwarte aarde waarmede de doodgraver hem dekken ging. —

Het was hem beter te moede, nu hij het had uitgedacht. Het was immers ook wijzer soms, een dwaasheid haren gang te laten gaan! Want, een dwaasheid was het toch zeide hij zich, aan sterven te denken, zich zelve bang te maken met hersenschimmen!

En Elza vond hem bij hare thuiskomst overspannen-opgewekt. Hij schertste met haar aan tafel, speelde lang met het kind, wou reeds reisplannen maken voor den ver af zijnden zomer, las haar voor uit „Happy thoughts” tot zij tranen lachte.

Maar toen zij hem alleen had gelaten, om Elzie naar bed te brengen, kwam het terug, en, met nerveuse vingers in Heine's „Lazarus” bladerend, met een nieuw begrijpen van de stervensvrees van den dichter, herlas hij de woorden, die hem vervolgden in de benauwdheid van zoo menigen nacht:

„O Gott! Wie traurig bitter ist das Sterben!

„O Gott! Wie süß und traulich läßt sich leben

„In diesem traulich-süssen Erdenneste!”

Nu was het een feit dat hij ziek was, niet meer te ontkennen tegenover zich zelve of anderen.

Hij moest het grootste deel van den dag op de sofa doorbrengen, veel lijdend aan hartkloppen, aan rugpijn, te benauwd om te kunnen achteroverleunen in de kussens, telkens tot rechtop zitten gedwongen, — en verzwakkend, — langzaam zijn krachten wegwijnend.

De dokter riep een professor in consult, en de beide heeren confereerden samen, en gaven nieuwe middelen, maar de kwaal bleef de oude. — Hij ging achteruit.

Elza zag het niet, wilde het niet zien. — Verwend door het leven tot hiertoe, kon zij zich de mogelijkheid van een noodlottig einde niet indenken. Wanneer soms, als in een plotseling verbreken van de duisternis in haar, een blik drong van de waarheid, de vreeselijke mogelijkheid van zijn dood even in haar oprees, dan overwon zij dien angst dadelijk weer, met de zekerheid van een nog onbeproofd geworden geloof. „Dat zou God niet doen; zoo wreed kon Hij niet zijn.”

En de anderen, hare ouders, George, die reeds een vage vrees begonnen te koesteren, die, zonder het nog aan elkander te durven bekennen, zich reeds inwendig toegaven, dat er gevaar bestond, — zij hadden den moed niet, hem of haar iets van hun angst te laten bemerken, hopenoog, ook waar zij reeds vermoedden dat het vergeefs was.

Want hij ook was vol moed nog. Hij klemde zich aan het hem ontvliesende leven vast, met een wanhopige kracht van wil. Iederen dag nu scheen het hem bekoorlijker, meer begeerenswaard toe. En hij verwonderde zich er over, hoe het hem vroeger had kunnen

onverschillig zijn, — toen hij zoo gezond en zoo levenskrachtig was geweest daarenboven! O, dat alleen scheen hem nu reeds zulk een bron van eindeloos genieten, dat gezond normaal bestaan, onafhankelijk van anderer hulp, het lichaam niet voelend, in staat een vrijen, eigen weg te gaan, ongehinderd door die onzichtbare boeien van pijn en zwakte, die hem nu telkens dwongen tot stilliggen, geduldig afwachten! — Maar toch, ook diens ondanks was het leven hem zoo lief, zoo onuitsprekelijk lief nog, — om hetgeen het hem gegeven had in die laatste twee jaren van geluk, — om wat hij vooruit zag in de toekomst; het opgroeien van zijn kind tot mensch, het zorgend teeder liefhebben, waarmee hij de ontwikkeling van dat jonge leven zou bewaken, — het sparend voor de ontgoochelingen, die hem hadden verbitterd, — het omringend met de onschuldige genoegens eener zorgeloze jeugd. — O neen, hij kon, hij wilde niet sterven nog. Nu niet meer, nu het niet enkel gold voor zich zelve te leven alleen, nu het bestaan van anderen zich ingeweven had in het zijne, met weefselen van liefde!

Hij lag op den divan, kijkend naar Elza, die langzaam haar voorjaars-jacquette toeknoopte, het witte voiletje reeds om haar hoedje vastgemaakt, de handschoenen op tafel gereedliggend naast het visite-boekje.

Zij ging zoo weinig mogelijk uit thans, altijd met hare gedachten bij en om hem, in de grootheid harer liefde. Maar het gold een vriendin te gaan feliciteeren, wier engagement publiek was geworden, en hij stelde

er hoogen prijs op, dat zij hare kennissen niet zou verwaarloozen om hem.

„Ik zal immers gauw weer geheel wel zijn,” zei hij, „dan gaan we samen.”

„Vindt je het dan heusch niet erg ongezellig, dat ik je nu zoo alleen laat?” vroeg zij, over hem buigend, om hem te kussen tot afscheid.

„Heusch niet! Ik ben bezig een heel interessant artikel in „the Nineteenth Century” te lezen. Haast je dus maar niet. Adieu lieve, doe mijn complimenten aan Annie!”

Zij keerde bij de deur nog even haar hoofd om, met een laatst knikje van vaarwel; een blijder uitdrukking in haar gezichtje, om zijn opgewekt zijn. Toen, in de gang, hoorde hij haar nog een paar orders geven aan de meid, die op kleine Elza moest passen.

„Dag snoesje, dag mama's kindje,” zei ze, alsof de kleine haar al kon verstaan. Dan, met een doffen slag, viel de voordeur achter haar dicht. — —

Hoe het kwam, wist hij later niet; er was geen bijzondere aanleiding toe, — maar dien middag, in eens, begreep hij de waarheid, voelde hij, dat hij sterven ging, onherroepelijk sterven.

Hij had liggen lezen eerst in zijn revue; toen kwam George even aanloopen, zooals hij dikwijls deed, vroolijk, levenslustig als gewoonlijk, gereed zijn zieken zwager afleiding te geven met verhalen van hetgeen daarbuiten omging, in die wereld waarin hij reeds niet meer meeleeftde, — verhalen zonder veel inhoud of diepte van beteekenis, maar waarvan de meesleepende bekooring uitging van jeugd en levenslust.

Nooit nog had van Lichtenvoorde er zich reken-

schap van gegeven, maar nu, in eens, troffen hem dit gezond lachen, die veerkrachtige bewegingen, die stem, die zich verzachtte om hem, om den zieke, — troffen hem als een openbaring, van hetgeen ook hij geweest was, — en nooit meer zijn zou.

Neen nooit meer! Nu wist hij dat plotseling.

Hij ging sterven tegen alle redeneeringen en voorstellingen van zich zelve in, ondanks de schijnbare bemoediging van den dokter, ondanks alle gevallen van genezing uit dergelijke ziekten, waarvan hij zich herinnerde gehoord te hebben, — ondanks dat alles, zeide een inwendig gevoel het hem nu, onomstootelijk zeker, dat er niets aan te doen was, dat hij moest heengaan uit het leven!

En hij kwam er tegen op, verzette zich met machteeozen opstand tegen het lot. — Hij wilde, hij kon het niet. Hij had ze zoo lief, diegenen die hij nog zoo kort maar bezeten had; hij kon niet van hen scheiden, nu reeds. — Hij ging naar de andere kamer, naar zijn kind, dat, slapend nu, door de meid was alleen gelaten. Het lag daar zoo rustig, zoo onwetend nog van alle leed, de handjes tot kleine rose knuistjes saamgeklemd: een stukje nog ongerept menschenleven. — Met een onstuimige teerheid boog hij zich over haar, het kleine mollige gezichtje hartstochtelijk kussend, zoodat ze er van wakker werd. Maar zij huilde niet; zag hem aan met die uitdrukking van bezinnend onderscheiden in hare oogjes, alsof zij reeds in hem den vader herkende, een ander wezen dan die vreemden, die haar soms ook liefkoosden en omhelsden. En in eens, kraaiend van genoeg, stak ze hem de armpjes toe, poezele armpjes, met onbestuurde baby-beweginkjes, het mondje

vertrekkend tot een van die onzegbaar lieve kinderslachjes, die het eigendom zijn van de eerste jaren der onschuld alleen.

Hij kon het niet aanzien, wendde zich af, in wanhoop. — Dat was zijn dochtertje, die kleine engel daar, — en hij zou haar niet zien groot worden, niet mogen omringen met zijn rijken schat van vaderlijke.

Niet eenmaal een plaats van herinnering zou hem blijven in haar kinderhartje, dat nooit hem zou hebben gekend. Een portret van hem zouden ze haar later wijzen, haar zeggen, dat dit haar vader geweest was; maar dat koude levenlooze beeld kon haar niets vertellen, van wat hij voor haar had gevoeld. Zij zou geen enkelen band kennen uit het verleden, die haar herinneren kon aan de groote liefde, die voor haar in zijn ziel geweest was. — God, God, wat had hij Hem dan toch misdaan, dat Hij hem zoo een wreedheid aandeed, hem het leven alleen liet zien in al zijn heerlijkheid, om het hem dan plotseling te ontnemen!

Ach misdaan! Hadden dan die anderen misdaan, die hij dagelijks zag sterven rondom zich? Vaders en moeders van gezinnen; — kinderen wier heengaan het levensgeluk verwoestte van de achtergebleven ouders; — kostwinners van huishoudingen, door wier dood niet alleen de smart, ook de armoede binnendrong; — mannen en vrouwen genietend in de volheid van jeugd en levenskracht; — terwijl anderen, gefolterd door ongeneeslijke kwalen; — misdeelden van verstand of lichaam; — hongerigen, die niet wisten hoe het dagelijksch brood bijeen te bedelen, — voortleven moesten, zonder begeerte er toe, zonder hoop.

O! daar waren zij weder die raadsele, die in zijn vroeger ontleden der dingen zoo dikwijls op hem aangestormd waren, die hij een tijdlang had ter zijde gezet, opgaand in zijn eigen, eng gelukskringetje!

Maar nu waren het geen abstracte beschouwingen meer, omgaande buiten zijn eigen wezen om; nu raakten zij hem zelf, nu zijn persoonlijk bestaan. — En, onmachtig tot redeneeren, vouwde hij de handen, en bad tot Hem, die alleen de draden van dit raadselachtig net kon ontwarren, — een bidden van wanhoop, kreet van angst, van opstand tegen het onvermijdelijke. Het was niet de overgave van den Christen, zich steunend in dat: „Doch niet gelijk ik wil, maar gelijk Gij wilt, o Heer!” — het was een eisch, een aanklacht integendeel, dien hij stelde: Het kon, het mocht niet zijn, Hij wilde leven blijven, want hij had er recht op. De God, die zelf hem gemaakt had, mocht hem zoo wreed niet beproeven, niet onmeedoogend wegrukken midden uit zijn geluk.

Maar terwijl hij bad, wist hij, dat het tevergeefs was.

„Zeg het aan Elza,” zei hij tot George. „Zeg gij het aan haar. Ik kan het niet.”

George wist het wel, wat hij daarmee meende, — maar alsof het ontkennen van de waarheid die kon te niet doen, zeide hij, als een die niet begrijpt:

„Wat moet ik haar zeggen; wat meen je daarmee?”

En van Lichtenvoorde, uitbrekend, in een behoefte zich te uiten:

„O mijn God, je weet het immers even goed als ik. Maak het mij niet nog zwaarder. O God, het is zoo hard te moeten sterven als men gelukkig is.”

Geen van de troostredenen, die hij had willen gebruiken, wou over George's lippen, geen ontkenning ook van die treurige waarheid, die hij reeds zich zelven had toegegeven. Zwijgend, voor het eerst in zijn eigen zonnig leven staande tegenover den dood, samenkrimpnd onder den druk van groot, onafwendbaar leed, zat hij naast zijn zwager's sponde, ontsteld door het intense van zijn eigen, tot hiertoe ongekennde droefheid om het vergankelijke van het leven.

En hij zei het aan zijn zuster, — beproefde ten minste dat te doen, op een onhandige, goedgemeende manier, heel voorzichtig op zijn doel afgaande, zich in troostredenen verwarrend, vóór hij nog gesproken had.

Eerst begreep ze hem niet; — toen, half vermoedend, barstte zij in tranen uit, werd haast boos om zijn toespeling. En hij, vol van een groot medelijden, om haar weer tot bedaren te brengen, sprak zich zelven tegen, zei dat hij ook eigenlijk er niets van wist, het wel te erg inzien kon.

„Ja, natuurlijk deed hij dat,” verzekerde Elza, zich vastklemmend aan den vagen troost van die halve terugneming zijner woorden.

Maar zij hadden toch den twijfel in haar gewekt; en zij begon te vreezen met weer voorbijgaande poozen van onuitsprekelijken angst, zich dan weer bemoedigend met ieder schijnbaar vleugje van beterschap, ieder opbeurend woord van den dokter, van hare familie en vrienden.

En, zich blinddoekend, ging zij voort plannen te maken — voor later, „als hij weer geheel wel zou zijn.”

„Elza, mijn arme lieveling, ik zal dat nooit meer worden,” riep hij eindelijk, gefolterd door de voorstellingen van een geluk, dat niet meer voor hem zou bloeien, die hare woorden in hem wekten.

Zij wierp zich naast zijn bed op de knieën: „O, zeg dat niet, Willem; doe mij dat niet aan. Het is niet zoo; je zult herstellen, ik weet het zeker; het kan niet anders.”

„Nee, nee, lieveling. Vlei je niet langer met vergeefsche hoop. Laat ons trachten het samen moedig onder de oogen te zien. Wees bedaard, luister naar mij.”

En hij vermande zich om sterk te zijn om harentwille. Hij hield haar hoofd aan zijn hart geleund, en bedaarde haar met teedere woorden: „Schrei niet zoo. Maak het mij niet nog zwaarder van u te gaan.”

Maar zij wilde er niet van hooren. Hij vergiste zich immers. Het lange lijden had hem ontmoedigd. Maar toch zou hij wel weer herstellen. „O, hij moest haar beloven, die akelige dingen niet meer te zeggen. Het zou immers haar eigen dood zijn, indien...” En zij durfde dat vreeselijke „indien” niet vervolgen, wierp zich snikkend over hem.

Toen, met een wreede ironie herinnerde hij zich dien zaligen tijd hunner ontwakende liefde, en de woorden harer moeder: „Zorg, dat gij het u nooit zelf zult behoeven te verwijten, wanneer zij ook zal weten, wat lijden is.” — Helaas, het had hem zoo licht gescheenen, die belofte te vervullen. — En toch, — toch was hij het thans, door wien haar levensgeluk zou worden

verwoest, die het medenam in dat onverzaadbaar, niet om te koop en graf.

En, overstelpt door zijn wanhoop, liet hij haar zwijgend uitweenen, niet meer beproevend haar te troosten, wetend nu dat al zijn liefde haar niet vermocht te behoeden voor leed, dat het leven zijn wreede rechten op haar deed gelden, als op ons allen arme menschenkinderen, vroeg of laat: recht van doen lijden.

Hij moest bijna onafgebroken overeind zitten nu, steeds gefolterd door die vreeselijke hartbeklemmingen, die hem benauwden tot stikkens toe, met een toeschroevende, inwendige benauwdheid, alsof zijn steeds luider, onregelmatiger kloppend hart springen wilde uit de borst.

En, midden in die ellende van dat lichaamslijden, dat hem reikhalzen deed nu, dat alles toch spoedig mocht afloopen, eindelijk voorbij zijn, kwam, sterk en manlijk, de vastheid van wil over hem, om moedig te sterven.

Want hij had de hoop opgegeven; hij wist, dat het wezen moest, ondanks gebeden, ondanks opstand tegen zijn lot, en hij vroeg ook niet langer: „Waarom?” Te zwak reeds, te afgetobd, om nog te kunnen redeneeren, had hij zich blind onderworpen aan de onzichtbare overmacht, overwonnen reeds vóór den dood, den ongelijken strijd moede, al zijn overblijvende krachten nog slechts concentreerend op dat ééne denkbeeld: niet als een lafaard sterven: heengaan zonder vrees.

En zij ook, die om hem waren, wisten het nu, hadden het zich als het ware onderling toegestemd, zonder er over te durven spreken hard op. — De oudelui Resmont waren uit Arnhem overgekomen, hadden zich in de nabijheid in een hotel geïnstalleerd. George kwam iederen dag een paar malen kijken, en, zich zelf onbewust, ondanks hun groote liefde voor hem, voortgezweept door de realiteit van het meedoogenlooze leven, verlangden zij bijna dat het nu maar spoedig mocht afloopen, — opgehouden in den sleur van hun dagelijkschen tredmolen van plichten, door dit niet willend eindigen sterven.

Maar de verder afstaanden, de vrienden en bekenden, met wie hij slechts de oppervlakkige aanraking had gehad van dagelijkschen omgang, hadden hem reeds vergeten half, sinds hij niet meer in hun midden verkeerde, spraken van hem, als van een voor hen reeds gestorvene. „Zoo verschrikkelijk treurig voor die arme Elza.” „Zoo jong, en daarbij oogenschijnlijk een zoo sterk man.” „Wat kan iemand toch gauw iets krijgen, er in eens uit zijn.”

Dan praatten ze over andere dingen: de nieuwste modes, de reisplannen voor den komenden zomer, de laatste schandaaltjes in high life!

Toen kwam eindelijk het einde!

Nu had hij weer rust; nu kon hij in de kussens achteroverliggen zonder benauwdheid; en zijn hart ook

klopte niet meer met die pijnlijke onregelmatige slagen! — Het stond stil; — hij was dood.

Koud en bewegingloos lag hij daar op het bed, het gelaat nog vertrokken van den laatsten kamp, de glazige oogen wijd-open; op de lippen de gele kleur van het dood-zijn; — veranderd van een levend mensch uit vleesch en bloed, in dat geheimzinnig afschrikwekkend iets, dat wij „lijk” noemen.

En Elza lag snikkend in haar moeders armen, die haar teeder omvat hielden, — niet in staat nog de grootte harer smart te begrijpen, overweldigd door een angstige ontzetting van fysiek lijden, om dien overgang waarvan zij voor het eerst getuige was, — niet kunnend gelooven, dat het werkelijk de knappe, gezonde man was, dien ze had liefgehad: die vreemde, levenlooze massa dáár op het bed.

„Zeg, dat het niet waar is, dat hij nog leeft,” riep zij. „Het kàn niet waar zijn.”

En de moeder sprak tot haar van de smart, die overgaat in berusting, herinnerde haar het kind dat haar gebleven was, waarvoor zij leven moest voortaan als vader en moeder beide, om wier wille zij zich moest leeren schikken in haar lot, — sprak ook van den troost, die daar overblijft voor den Christen: den troost des wederziens hierboven. — Maar zij wist het al dien tijd, — al zouden ook de jaren inderdaad deze wanhoop weten af te stompen tot kalmer gedragen weemoed, al konden er ook uren komen misschien, waarin haar dochter zich nog in het leven zou kunnen verheugen om den wille harer dochter, al bleef ook het vooruitzicht eener hereniging in de eeuwigheid; — met het beste deel van

Elza's leven was het voorbij; — want hare onwetendheid ervan was kennis geworden, die levenskennis, die gekocht wordt met tranen, waardoor de glans der jeugd voor altijd uit onze oogen verdwijnt.

En zij weende, — niet om den doode; maar om de levende, die zou moeten voortlijden, — omdat zij moest voortleven.

BATAVIA, December 94.
Januari 95.

INHOUD.

	Bladz.
EENE GESCHIEDENIS VAN 'S LEVENS LIJDEN. . .	5
ROEM.	157
STERVEN.	188

11